

Алекс Родін

# Агнія



Алекс Родін

# АГНІЯ

2024

Родін А. Агнія. – Київ: Alex Rodin World, 2024. – 157 с.

© Алекс Родін.

[alex.rodin.world@gmail.com](mailto:alex.rodin.world@gmail.com).

[https://t.me/alex\\_rodin\\_world](https://t.me/alex_rodin_world)

*У книгу увійшли в українському перекладі збірки «Монолог розбудженої мрії» (1998) та «Агнія» (2011). Під час авторського перекладу текст зазнав змін. На відміну від книги «У пошуках вітру сили», де я писав про власне життя, в цьому циклі творів герої та їхні пригоди вигадані, хоча в основі – реальні події. Корнілов – це моє alter ego, інше «я». В його образі поєднані фантазії про ті лінії долі, які відкривалися переді мною, але якими я з різних причин не скористався. Фантазії про те, як могло бути, але не стало.*

## ЗМІСТ

### 1. Монолог розбудженої мрії

Єдина реальність  
Дорога довжиною як життя  
Під знаком полудня  
Назавжди й навіки  
Текуча вода  
Роксана  
Мар'їна гора  
Інструмент шляху

### 2. Жінка, що зупиняє світ

Перелітні птахи  
Канівський вітер  
Незавершений намір  
Хвиля  
Гори нам допоможуть  
Тіні на дорозі  
Камінь Гіацинтової Зірки  
Під синім небосхилом  
Пляж південно-східного вітру  
Новий образ себе  
Небо в очах  
Мар'яна  
Обіцянка п'яти гір  
На краю світу  
Сигілярії  
Дощ  
Неймовірне  
Павутина Сонця  
Звуки ночі  
Шукачі позамежного  
Чарівні камені  
Колір всесвітньої порожнечі  
Чорні зірки  
Примарний світ  
Дім серед червоних гір

### 3. Дар червоних гір

Моря без берегів  
Даль майбутнього  
Nubia  
Довірся світу  
Квіти й трави  
Свобода від себе  
Коріннями вгору, гілками вниз  
Прадавні релігії вітру  
Robinia Pseudorealia  
Esprit l'amour  
Квітка раю  
Нічний літак  
Далекі грози  
Поки ми живемо на світі  
Вітер сірокко  
Стихія Сонця  
Літо цвітіння дурману  
Дар океану  
«Час, що минає»  
Зірка  
Багатолика  
На осінніх дорогах  
Карта не нашого світу  
Південний хрест.  
Енергія молодості

## Монолог розбудженої мрії

### Єдина реальність

Літнім днем 1992 року Корнілов, мандрівник і шукач незбагненого, їхав в «Метеорі-35» – він повертався в свою чарівну країну серед гір і лісів, у той світ мрії та міфу, де він не був десять років.

Коли «метеор» минув без зупинки Переяслав і повернув на південь, за мисом правого берега відкрився далекий обрій. Гряди гір, схожих на застигли хвилі, йшли дугою уздовж ріки, а в середині цієї дуги, де високі гори утворювали п'ять хвиль, було те місце, куди хотів потрапити Корнілов і де десять років тому з ним відбувалися важливі події. Колись він провів там багато часу, але зараз, після тривалої перерви, вид синючих бучацьких гір знову здавався йому загадковим. Наче він побачив їх вперше, і знову життя обіцяло там щось неймовірне.

Через двадцять хвилин «метеор» підійшов до пристані Григорівка. Та сама іржава баржа причалу, а далі – висока гора з кам'янистою вершиною, що піднімається над селом. Одягнувши свій великий старий рюкзак, Корнілов вийшов на пристань – на ньому був той одяг, у якому він останній раз поїхав звідси десять років тому – він зберігався в друзів разом з наметом та іншими речами для подорожей.

Навколо метушилися пасажири, що виносили свої сумки. Корнілов на мить зупинився, щоб озирнутися по сторонах, і помітив бабу Одарку, яка так само, як і багато років тому, продавала на пристані груші. Баба майже не змінилася, і такими самими були великі жовті груші. Серце Корнілова сповнилося теплом.

– Здрастуйте, бабо! – сказав він. Баба впізнала його.

– Довго ж ти, синку, не з'являвся тут. Де тебе носило по світах?

– Е, бабо, не кажіть... Далеко...

Він не став розповідати, де він зараз живе, і що в нього в кишені американський паспорт. Мабуть, сільській бабі це знання не потрібне.

На березі Корнілов повернув направо, скоро вийшов на край села і опинився на пагорбі, що обривався до ріки піщаним схилом. Місцеві мешканці називали це місце Крутий горб. Тут

він не раз сидів у минулі роки, очікуючи приходу «метеора» і дивлячись на гряди гір на півдні.

Світ, що відкрився перед ним, був прекрасним. Та єдина реальність, що завжди існує в миті «тут і зараз», хоча ми на жаль не завжди перебуваємо в ній. Світило яскраве сонце, блакить небес була чиста. Ширина ріки тут досягала кілометрів п'ятнадцять, і на лівому березі виднілися безкрайні ліси. А гори на півдні були занурені в таємничу сизу тінь. До тих, де знаходилося серце чарівної країни, прагнула потрапити душа Корнілова. Але в нього було ще сім днів часу, і він вирішив піти спершу на північ, щоб відвідати місця, з яких починався його шлях у цих краях. А вже потім особливим маршрутом повільно рухатися на південь.

Літо цього року було спекотним, і на схилах Крутого горба за півтора місяця посухи утворилися великі осипи зеленуватих та іржавих пісків. Збігши вниз по гарячому піску, Корнілов роздягнувся і кинувся у воду. О, вічне літо! О, вічна юність! І всі дороги мандрів, яким, здавалося, немає кінця – дороги, що ведуть у невідоме... Це був образ літа, що жив у його душі всі ті роки, поки він не був тут.

Відпливши від берега, він перевернувся на спину. Над головою розкинулося безкрає небо, темно синє над краєм світлого піщаного обриву. У цю мить щось наче перемкнулося в нього у свідомості й він знову став тим, ким був колись – зачарованим мандрівником у світі мрії та міфу, в якому, здавалося, сам час тече інакше. Адже він завжди приїжджав сюди за певним настроєм – «вітром сили». Іноді цей «вітер» одразу торкався його та ніс за собою, а бувало, що появи цього невидимого вітру доводилася чекати довго.

Годину чи півтори провів Корнілов на піщаних осипах під обривом Крутого горба, а потім ще раз скупався, виліз по схилу наверх і пішов уздовж берега на північ. Часом йдучи по коліно у воді, щоб оминати зарості, він дійшов до гирла широкої долини, де знайшов під акаціями смугу піску шириною метра три. На цей теплий пісок хотілося лягти і розслабитися, розглядаючи дрібні камінчики й шматки сірого дерева, що побіліли від води й довгого перебування на сонці.

Полуденне сонце пекло Корнілову в плечі; з півдня, від далеких блакитних гір дув вітер; іскрилися на сонці хвилі, що набігали на берег. Він споглядав даль, усе більше розчиняючись у ній. І знову в серці став зароджуватися настрій, який він добре

пам'ятав – ніби він сам зникав, перетворюючись в одну із цих хвиль... стаючи нічим і водночас усім, зливаючись із довколишнім світом, який не має ані мети, ані задуму, ані напрямку – як гра хвиль, як самодостатня божественна гра існування із самим собою. Чи може з ним, шукачем безмежного і незбагненого?

На сонці було жарко, і скоро йому довелося сховатися в тінь густих гілок акації, де можна було лежати на спині, дивлячись на синє небо над головою. У всьому цьому було щось настільки ж споконвічне, як безтурботність молодості, коли на узбережжі цих гір Корнілов уперше пізнав для себе посвячення в єдину реальність – в те, що справжнє.

Коли спека трохи послабшала, він піднявся й на краю пляжу, де починалися густі зарості зеленої трави, ожини та інших рослин, зробив маленьке багаття, виклавши кільцем камені, обкатані водою. За допомогою трьох гілок він підвісив над вогнем маленький казанок, а якому кип'ятилася вода, а на піску поставив банку із цукром, пачку печива й старий білий емальований кухоль, що залишився від давніх років мандрів.

На небі почали рости білі гори післяполудневих хмар; пройшов «метеор» на Кременчук і ще довго можна було бачити, як він віддаляється на південь, стаючи білою точкою, що рухається під темними горами, а потім зникає за далеким південним мисом. Сонце схилилося за край дерев, і з долини повіяло прохолодою.

Думка про майбутню подорож радувала серце. Ближче до вечора він піде в село Лукавицю, набере там холодної чистої води із глибокої свердловини, а потім вирушить польовою дорогою до місця, що називалося Заруб – там Корнілов часто бував у колишні роки. Так, весь час перебуваючи в русі, ночуючи щораз на новому місці, він буде поступово усе глибше й глибше поринати в простір чарівних гір.

Ближче до вечора Корнілов пішов далі уздовж берега по воді. Так він скоро потрапив на ще один пляж, звідки починалася ледве помітна польова дорога, що піднімалася на похилі пагорби, за якими було село. День згасав і місяць з'явився над сизими у вечірньому світлі далекими горами на



півдні. Тими горами, де колись життя дало йому рідкісний дар і можливість відчутти смак реальності – смак мрії. А це таке, що залишається в пам'яті назавжди.

Піднявшись від берега дорогою, Корнілов вийшов на пагорб. Ліворуч і праворуч були золотаві поля, серед колосся виднілися блакитні польові квіти – волошки й цикорій. Пройшовши через невелике село і нікого не зустрівши, він набрав води із крана на вулиці.

Напроти, на іншій стороні долини, через поле йшла дорога в ліс, а потім за високу гору й далі на південь – туди, куди скоро мав вирушити Корнілов. Сам настроїв далекого шляху приваблював його і зачаровував. Іти на убік сонця, до далеких гір, що синіють на обрії – це завжди було для Корнілова чарівною містерією, і тоді сам світ, усе життя й доля здавалися йому прямим і ясним шляхом. Не до якоїсь конкретної мети, а шляхом заради самого руху, як ріка тече просто для того, щоб текти. Так і душа Корнілова прагнула летіти кудись до сонця, і це прагнення було як політ птаха – політ заради відчуття свободи.

Він вийшов за край села, сподіваючись ще встигнути побачити як сідає сонце від топографічного маяка на вершині гори, позначеної на карті як висота 223,6. Небо над вечірніми полями було чисте. А ґрунтова дорога, вкрита м'яким і теплим пилом, ішла за обрій.

Скоро він вже був на розвилці трьох доріг, де стояла металева тринога висотою декілька метрів. Між її опорами лежав великий сірий камінь, який Корнілов колись давно затягнув сюди. На камені було зручно сидіти, розглядаючи далі, що відкривалися з усіх боків.

Сонце торкнулося обр'ю, вітру не було й літній вечір був повний спокою. Від маяка, Корнілов пішов через поле на гору Марків Шпиль. Там нічого не змінилося за минулі роки й так само, як колись, можна було сидіти у високій траві, спостерігаючи споконвічну, як саме небо, гру барв червоної зорі та опаловий відсвіт її на воді. Залишивши рюкзак на горі, по звіриній стежці він спустився на берег до гирла струмка, там зняв одяг, поклав його на великий плоский камінь, з насолодою поринув у теплу гладку воду й поплав убік червоної зорі.

Вийшовши з води, він відчув приємну свіжість. Перед ним піднімався високий глинистий обрив – це був північний край цих гір. Дивлячись на темне небо, на перші зірки і на цей обрив,

Корнілов думав про те, що за ним простягається на південь ціла чарівна країна, яка знову здавалася йому непізнаною й загадковою.

Зоря згасала. Піднявшись на гору, Корнілов вирішив заночувати в піщаній заглибині біля вершини. Там він зробив невелике вогнище, а поруч розстелив спальний мішок, ліг на нього й поринув у споглядання незліченних зірок, що заповнили все небо.

Із глибини неба виник звук гвинтового літака, що повільно летів десь високо. Цей таємничий небесний гул, що нагадував звучання священної індійської мантри «ОМ», викликав у Корнілова особливе почуття, ніби всі роки життя, всі дороги і весь світ з'єдналися в одну мить у його душі. Ця мить тривала й тривала – потріскувало багаття, шелестів у траві слабкий нічний вітер, а гул літака повільно йшов за гору, на південь, куди збирався і він – до бучацьких лісів, Бабиної гори, а потім ще далі, у Канівський заповідник.

Іноді із зоряного розсипу вилітала падаюча зірка, летіла через половину неба і згасала десь далеко на заході, над Ржищевом. Кажуть, що якщо в таку мить встигнути загадати бажання, то воно здійсниться. Колись в юності Корнілов так само лежав біля багаття й загадав бажання, дивлячись на падаючу зірку – і вона виконала його бажання. Він зустрів у цих горах свою кохану, разом з якою вони шукали в цих горах позамежне і незбагнене.

А яке бажання загадати зараз, через стільки років? Хіба що, як написав хтось із поетів, «благословен будь, вічний рух світил і років наших; благословенні будьте всі дороги, що ведуть у незнане».

## Дорога довжиною як життя

Наступного ранку синє безхмарне небо знову розкинулося над світом – погода сприяла подорожі Корнілова. Він почував на піску на краю високої гори, відкритої небу й вітрам. Це було одне з тих пам'ятних для нього місць в цих краях, де нескінченість далеких обр'їв відчувалася особливо сильно. Але серце наповнювала радістю думка про те, що зараз він продовжить свою подорож до Бучака, Канева і Пекарів. Це був поклик далекого шляху, у якого ніколи немає кінця – дорога через увесь світ, настільки ж довга, як лінія життя.

Коли Корнілов вийшов на поле, прямо перед ним, на вершині пологої гори був учорашній маяк. Ледве помітні сліди від колгоспної вантажівки, яка колись проїхала тут, вели до маяка й далі, за гору, де був весь світ чарівної країни, яка здавалася звідси величезною і нескінченною.

Піднявшись до маяка, Корнілов зупинився під ним на кілька хвилин, оглядаючи далекі обр'ї. Ранкове світло було яскравим і всі травинки, гілки сухої груші, пір'я польового горобця, що сидів на куші, сіра поверхня брили піщанику під маяком сяяли на сонці металевим блиском. Це було те саме яскраве світло містичного «великого полудня», яке завжди зачаровувало його в цих горах. Він стояв біля маяка, дивлячись на сяючий ранковий світ, і думав, що всі ці гори й поля навколо – його духовна батьківщина, і всюди тут живе дух його шляху.

Праворуч повертала дорога, що вела в Трахтемирів – вона йшла по гребеню між глибоких ярів, навколо були золотаві поля стиглої пшениці, а на краю дороги росли літні квіти – жовтий звіробій, блакитний цикорій і білий деревій. Звідси, з гори над долиною, де було колись невелике придніпровське село Монастирок, від якого вже не залишилося ніяких слідів, відкривалися далекі блакитні обр'ї, і жайворонок висів на одному місці в небі, співаючи свою вічну пісню – молитву сонцю. Зупинившись, Корнілов дивився в бінокль на двох яструбів, що кружляли над ним, розправивши широкі плямисті крила. Споглядання цих вільних птахів – яструбів, шулік і орлів – завжди захоплювало його, адже вони були символами всіх мандрів і далеких доріг.

Пройшовши через трахтемирівський сосновий ліс, який сильно розрісся за минулі роки, Корнілов вийшов на край села до стежки, що вела на берег і спустився до води. Тут, під

обривами повернутих на північ трахтемирівських гір, вранці завжди була глибока прохолодна тінь, а сонячне світло навіть у самий яскравий і жаркий полудень здавалося якимось затемненим, що створювало особливий, тільки тут присутній настрій таємничого «темного світла», начебто дивлячись на яскравий світ літнього неба із глибокої печери.

Берегом він пройшов до гори «Довгий шпиль», пам'ятаючи, що під її зеленими піщаними обривами були місця, де майже весь день зберігалася глибока тінь, і тільки ближче до вечора сонце освітлювало схили. Цим посушливим літом тут теж з'явилися великі осипи пісків, що стікали з обриву – білих, зелених, золотавих з іржавим відтінком. На цих піщаних осипах, у їхній сипучій м'якості можна було лежати нескінченно, дивлячись у небо й поринаючи усе глибше й глибше в безтурботність буття.

В пам'яті Корнілова, який лежав на м'якому піску, спливали події, що відбувалися багато років тому, коли вперше був пізнаний таємничий смак «трахтемирівського посвячення». Він тільки ще починав шлях свого занурення в силу чарівних гір, шлях свого учнівства в того найдосконалішого вчителя, ім'я якому – світ. Корнілов тоді провів чимало часу в безлюдному і майже повністю виселеному селі з дивною назвою «Трахтемирів» – або, як казали раніше, «Трактомирів». Там була хата одного його товариша, такого ж як він шукача незбагненого. У цю хату Корнілов протягом декількох років часто приїжджав з друзями, занурюючись в містерії «трахтемирівського посвячення». Потім Трахтемирів з його околицями став пройденим етапом. Зовсім інші події захопили його, в бучацьких горах він зустрів свою подругу Роксану, і перестав бувати в Трахтемирові. Але пам'ять про безтурботне життя в цьому селі залишилася. Тоді здавалося, що так може тривати вічно, хоча якась сила владно тягнула його на південь, до інших гір – обителі вічної Загадки. Він відчував, що там його чекають нові важливі події. Це був поклик невідомого і незбагненого, яке тільки починало торкатися його серця – начебто там, в інших горах, була ще не знайдена чарівна країна мрії та міфу, яка вабила своєю непізнаністю.

Коли він уперше потрапив сюди, його життя тільки починало сходження до свого зеніту, свого полудня. Попереду була нескінченна дорога долі, пряма як стріла; а до людей і до світу відчувалася безумовна довіра. Тоді він відкрив для себе

зачарування простого сільського способу буття, ту справжність цього простого світу, що так відрізняється від складного, але часто не справжнього міського життя.

Було відкинуто все непотрібне, усе зайве – а його виявилось дуже багато – після чого залишилися лише аскетично обмежені, але безумовно чисті та світлі першооснови буття: небо, сонце, вітер і зорі; яблука, горіхи, мед і вода з криниці; а також запах старого дерева й сіна в сільській хаті. Ще пісня ластівки, та дороги, що починалися із Трахтемирова і простягалися своїм таємничим візерунком далеко за межі цих гір – за межі відомого. А все інше стало непотрібне. Так йому й запам'яталася та епоха «трахтемирівського аскетизму» – кам'янисті пагорби, порослі ковилою; яскраве світло й вітер; політ самотнього ворона над яром і яскраві зірки. Цей образ супроводжував його потім довгі роки – адже тоді, на польових дорогах Придніпровської України, було вперше пізнане почуття прямої лінії, що проходить через все його життя – лінії долі, лінії щастя.

Увійшовши у глибоку й чисту воду під горою, Корнілов відплив далеко від берега. Була та мить найкоротшої в полудень тіні, заради якого він прийшов до цієї кручі. Світло сонця сяяло, і в цю мить дух трахтемирівських гір знову увійшов у його серце всією своєю сутністю. Цей дух був у всьому, в іржавих пісках, брилах зернистого каменю, що скотилися на берег, і в яскравому сонці.

Після купання, поки тіло ще не обсохнуло, він виліз на піщаний схил гори. Там, серед іржавих пісків він знайшов декілька зубів прадавньої палеогенової акули *Odontaspis*, а у воді біля берега підібрав камінь, схожий на скам'янілу черепаха. Його колір – сіро-блакитний, як колір далеких гір на обрії, як колір очей Роксани – нагадував про праморе Тетіс. Лежачи на піщаному осипі, нагрітому сонцем, і розглядаючи кам'яну черепаха, Корнілов думав про давній континент Пангея. Там була прабатьківщина всіх живих істот – споконвічний рай. Тоді на планеті існував тільки один цей континент і безмежний праокеан обмивав його з усіх боків.

У ті роки, поки він був далеко звідси, Корнілов часто згадував цю трахтемирівську гору з її обривами. Тут було одне з місць у цих краях, звідки весь світ чарівної країни здався

непізнаним і ще не пройденим. Наче там, за краєм гори, починалася якась позначена особливими таємними знаками дорога – не тільки дорога через поля, круті гори, зелені ліси й глибокі долини в сторону сонця, але й через усе життя.

Він уже давно зрозумів, що поклик мрії та й сама мрія набагато цінніші, ніж будь-які спроби її досягнення. Тому який сенс був би в тому, щоб механічно приходити в це місце щодня? Та точка, де доторкалася до світу мрія, була надто мала; вона швидко вичерпалася б, як вичерпується неглибока криниця, і в душі залишилося б тільки почуття втрати чогось настільки ж рідкісного й дорогоцінного, як любов. До того ж він зрозумів, ці гори є інструментом шляху як цілісний організм, а окремі місця таким інструментом бути не можуть, тому затримуватися надто довго в них не потрібно.

Пекуче сонце піднялося над краєм кручі, тіні вже не залишилися, і настав час йти далі. Корнілов ще раз зайшов у воду, довго з насолодою плавав під обривами, а потім витерся сорочкою, одягнув рюкзак і вирушив уздовж берега до того місця, де було колись село Монастирок. Швидко по воді йти не вдавалося, і тому цією невеликою, довжиною всього в декілька кілометрів ділянкою берега, він повільно йшов до самого вечора, пробираючись між каменів під обривами і зупиняючись у різних місцях. Коли сонце вже стало схилитися до обр'ю, він опинився нарешті біля великого піщаного осипу під горою, де було стародавнє городище – це місце називалося Заруб і там він хотів заночувати.

Повітря вже стало прохолодніше, але пісок усе ще зберігав накопичене за жаркий день тепло. Коли лягаєш на такий теплий білий пісок, вже не хочеться йти кудись, рухатися і навіть думати – тільки лежати нерухомо й дивитися, як червоніє й збільшується в розмірах сонце; і як витягуються тіні від нерівностей піску. У цю вечірню пору сам час, здавалося, ставав повільним, прагнучи до зупинки – до вічності... А на поверхні води усе яскравішою ставала червоно-золота сонячна доріжка, що нагадувала фантастичний розплавлений метал.

Потім червона куля сонця опустилася за обр'ї. Пройшовши уздовж берега до гирла великого яру, ледве помітною стежкою Корнілов піднявся на плоску терасу на схилі гори. Там, між декількох старих диких груш була його улюблена галявина. На

тому місці, де він колись давно робив багаття, не залишилося ніяких слідів, крім декількох ледве помітних каменів – усе заросло високою травою. Ніщо не змінилося тут за минулі роки, і це радувало. Поставивши намет, він піднявся на вершину гори, де сильно пахли чебрець та інші літні трави. Там відкривався вид на Дніпро, і Корнілов довго сидів на краю гори, дивлячись на червону зорю.

А коли настала ніч, повторилося те саме таїнство, що й учора – мерехтіли розсипи незліченних зірок, полум'я багаття кидало відблиск на дерева навколо, а Корнілов лежав на спальному мішку, розкладеному на траві, і дивився в небо, переводячи погляд усе вище й вище, від однієї зірки до іншої. І знову, як вчора, і як безліч разів у колишні роки подорожей, приходило до нього почуття чогось великого й несяжного, у чому було, здавалося, все минуле і все майбутнє.

Це був якраз той настрій, який він завжди шукав у цих горах.

## Під знаком полудня

Коли Корнілов прокинувся, червоний диск сонця вже з'явився над обрієм за Дніпром. Ранкове небо було чистим, світ дихав свіжістю, а в яру співали птахи. По траві, мокрій від ранкової роси, він спустився до джерела – тонкий струмінь води біг по каменях під кам'янистою кручею, стікаючи потім по старому, напівзгнилому дерев'яному жолобу. Кілька хвилин Корнілов стояв, слухаючи звук текучої води. Дерев'яна біля джерела утворювали зелений прозорий купол, а сині небеса над вузькою щілиною яру із крутими стінами кликали в далеку дорогу. Здавалося, що в цьому звучанні текучої води був весь світ чарівної країни з її дорогами, що ведуть у невідомість майбутнього.

Набравши води і піднявшись до свого намету, Корнілов довго дивився на зелену гору на іншій стороні яру, що густо заросла деревами – якраз під нею він щойно був біля джерела. Його душа раділа – знову перед ним відкривалися ті благословенні миті єдності всього з усім, заради яких він приїхав сюди з іншого краю світу. Ніщо не змінилося в чарівній країні, і через багато років вона залишилася таким самим місцем сили.

На суху вершину груші біля намету Корнілова сіла маленька пташка з жовтими грудьми, коричневою спиною й головою в поздовжніх смужках. Це була вівсянка. Починаючи свою пісню, вона піднімала голову – чи то до сонця, то до неба. Адже птахи, спостерігати за якими завжди йому подобалось, живуть власним життям поруч із людьми, але їхній світ з світом людським не змішується. Так і він, замріяний мандрівник, жив своїм особливим життям серед інших людей, однак його чарівний світ не змішувався із світом людських справ і турбот. Хтось скаже, що чарівний світ – вигаданий і нереальний, а реальні якраз повсякденні справи, але це неправда. І житейські справи реальні, і пташка вівсянка разом із зеленою горою за яром теж не менш реальні.

Склавши рюкзак, Корнілов попрощався зі своєю давньою стоянкою – хто знає, чи повернеться він сюди ще, а якщо повернеться, то коли. Потім він піднявся на гору й вийшов на польову дорогу. Вдалині був той самий топографічний маяк,



навколо якого він ходив уже третій день. Над старими ямами і траншеями археологічних розкопок, що заросли травою, парив польовий лунь Піднявши до очей бінокль, що висів у нього на грудях, Корнілов декілька хвилин дивився на птаха, а потім на дорогу, що вела через поле – у цій миті був добре знайомий йому поклик всіх шляхів далеких, що ведуть у незнане. Це була вона, його чарівна країна – світ мрії та міфу.

Вийшовши до маяка, Корнілов став під його опорами, як у воротах. Сонце було в нього за спиною, а попереду, у трикутному проході, який утворював маяк, у темно-синьому ранковому небі згасав над обрієм білий місяць, і ґрунтова дорога вела на південь до зелених лісистих гір вдалині. Але він прямував сьогодні не туди і повернув наліво, щоб вийти на іншу дорогу, яка вела між глибоких ярів до Зарубиною гори – одного з найбільш значущих центрів сакральної географії цих місць.

Хоча по цій дорозі у виселене село Зарубинці вже мало хто їздив, вона ще збереглася. З вершини гори Вал, в яку глибоко врізалася дорога, відкривався далекий вид і на північ, на неозорі простори за рікою, і на південь, де на самому обрії виднілися ледве помітні блакитні гори Канівського заповідника. Десять там біля села Пекарі він збирався завершити свою подорож. І далекі канівські гори своїми невиразними обрисами хвилювали душу, знову і знову нагадуючи про те, що його життєвий шлях шукача незбагненого простягається набагато далі у невідоме, ніж можна уявити.

Незабаром він вийшов до Зарубиної гори, біля якої Дніпро повертав на південь. Біля високого мису знаходився менший пагорб, зарослий соснами. До води він обривався кручею з кам'яними брилами і осипами зеленуватих та іржавих пісків. Тут ріка утворювала велику затоку, де з-під води теж виступали місцями верхівки каменів.

У цій затоці Корнілов довго плавав у прозорих водах, а потім вийшов на берег і ліг на піщаному схилі, теплому і м'якому. Зеленуватий колір пісків, що залишилися від морів давніх геологічних епох, синє небо і яскраве сонце... Зернисті брили каменю на схилах і сосни на краю гори знову нагадали йому про той час, проведений у Трахтемирові. Адже ця гора завжди була для нього символом аскетичного «трахтемирівського посвячення», коли все непотрібне відкинуте, а дух спрямований в одну-єдину точку – мить вічності.

А ще Зарубина гора була як прохід до чогось іншого, великого й несеяжного, що починалося одразу за поворотом ріки – начебто там відкривається зовсім новий світ, де все буде по-іншому – інші шляхи, життя й доля. Так воно і сталося...

Декілька годин пройшли непомітно, і потрібно було йти далі. Ще раз скупавшись, Корнілов виліз по крутому піщаному схилу на вершину гори, де були іржаві піски та великі камені. Ці камені нагадали йому давнє бажання поселитися десь у цих краях і побудувати для себе особливий дім – не просто сільську хату, і не будиночок дачника, а справжнє житло вільного мандрівника. Побудувати цей будинок власними руками, а в ньому змурувати піч зі спеціально підібраних «каменів сили». Камені для цієї печі він би взяв тут, на Зарубиній горі, і на великому дерев'яному човні (на яких ще плавали в ті роки місцеві діди) перевіз туди, де став би будувати цей будинок – якби, звичайно, взагалі став це робити... Адже це були просто фантазії та мрії.

Він востаннє глянув на зеленуваті піски, на сосни і на яскраве небо. І знову в цю мить його торкнувся поклик чогось безмежного – тихий і ледве чутний в серці, цей поклик змусив довго стояти нерухомо, дивлячись на зелені піски і небо. А думка про шлях, який веде туди, за гору, кудись на південь, зачаровувала. Адже цей шлях простягається через його життя так само далеко, як лінія долі.

Через годину, після стомлюючого переходу через жарку низину, де колись було село Зарубинці, Корнілов нарешті дійшов до місця, від якого відкривався вид на далекі бучацькі гори. Тут невисокі пагорби знову підходили до самого берега, обриваючись крутим піщаним схилом, а у воді починалися великі камені.

А попереду була нескінчена даль – весь світ чарівної країни, величезний і водночас замкнений у чаші вигнутого дугою узбережжя.. Усе кликало його в ту даль, обіцяючи щось фантастичне й незвичайне, а гори на обрії створювали почуття далекої перспективи – як пряма дорога, що йде через усе життя, осяяна яскравим і незгасаючим небесним світлом. Це почуття перспективи було самодостатнім, саме по собі ставало і метою, і

досягненням; адже воно було тією есенцією буття, яка надавала життю завершеність, сенс і повноту.

Він згадував, що коли уперше привів Роксану до краю цього мису, перед ними так само відкрилася гряда синіючих гір, що йшли далеко на південь і нагадували вигин туго натягнутого лука. Даль цієї великої дуги вабила їх, начебто там, у середині тих гір їх чекало щось невідоме й неймовірне. А окрилена любов'ю мрія була подібна до стріли, накладеної на тятиву лука дугою вигнутих чарівних гір. «Дивись», – сказав тоді Корнілов, і Роксана назавжди запам'ятала його слова, – «ось перед тобою фантастичний світ мрії та міфу, і я дарую його тобі».

Зараз, через десять років Корнілов знову був на цьому місці під обривом. І знову перед ним були далекі бучацькі гори; і знову їхній вид був загадковий. Туди, у серце тих гір прагнув дух Корнілова; в той епіцентр Великої Загадки, де райська синь небес із візерунками хмар над лісами й зеленими горами; вода з криниці, вогонь у печі та яскраві зірки...

Ніби серед тих темних гір все ще збереглась та хата, де вони жили колись із Роксаною, і можна буде переступити її поріг... А там, у півморюкі кімнати з маленькими вікнами так само на стіні висять бінокль, польова сумка з картами й старий геологічний молоток з рукояткою, виструганої з ліщини й відполірованої за роки мандрів ярами й кручами цих чарівних гір.

Після подорожей жаркими дорогах літа він зі своєю подругою заходив у прохолодний півморюк хати, де можна сісти на лавку спочити і випити холодної води з криниці... А коли шляхи фантастичного світу мрії та міфу знову кликали їх, вони виходили за поріг, закриваючи довгим кованим залізним ключем дерев'яні двері. І починалася перед ним вкрита пилом сільська ґрунтова дорога, що вливалася в лабіринт інших доріг, які вели кудись далеко через поля і гори...

Від того мису Корнілов рушив далі. Він йшов по коліно у воді уздовж непрохідного берега з поваленими деревами. Скоро він потрапив на вузький довгий пляж, де під деревами вже з'явилася тінь. Там можна було зняти рюкзак і лягти на теплий пісок, дивлячись на далекий обрій.

Декілька годин Корнілов провів на цьому березі. Він зібрав сухі гілки, зробив невелике вогнище і закип'ятив воду для чаю.

Тим часом стало вечоріти й білі купчасті хмари, що стояли вдень на небі, поступово розійшлися. Пройшов униз останній «метеор», а над горами на півдні з'явився місяць – поки що блідий і ледве помітний. Звіриною стежкою, що вела через сосновий ліс, Корнілов вирушив далі – сьогодні йому потрібно було дійти до гори Свизір, де він збирався ночувати. Далі стежка вийшла на польову дорогу вела через поля в Лукавицю, і коли Корнілов прийшов у село, було зовсім темно.

Місячне світло сріблило рідкі пір'ясті хмари, а на південь, за Кам'яну гору, тягнувся прями́й як небесна дорога слід літака. Ця поросла лісом велика гора над глибокою долиною завжди привертала увагу Корнілова. В літній день, коли яскраве сонце світить в синьому небі; чи в осінній, коли небесна даль сіра, як сама небесна порожнеча. Або в таку місячну ніч, коли тягнеться через все небо звук далекого літака, а потім зникає десь за обрієм...

Наче справді пролягала над горою невидима небесна дорога, що веде кудись у незнане. І в тому незнаному були всі давні геологічні епохи, праморе Тетіс і викопна еоценова пальма *Nipadita Burtinii*, скам'янілі залишки якої можна знайти в пісках... а також доля самого Корнілова, мрійника і шукача незбагненого. І вся нескінченність майбутнього – начебто йому судилося жити вічно, і ніколи його життя не стане попелом смерті.

Колись давно, в роки молодості, його вперше торкнулася ця даль і з того часу звучала в серце, як незатухаюче відлуння. О, ця молодість, яскрава, як білий місяць! У той час, коли вони зустрілися з Роксаною, ця яскравість молодості, яскравість життя сяяли в них з усією повнотою. І сама їхня зустріч – як злиття двох вітрів у небесному зеніті, як злиття Сонця й Місяця – ця зустріч стала тим спалахом, який освітив все подальше життя й долю.

Прекрасний світ, чарівний світ оточував тоді їх, а життя в цьому світі здавалося дивною містерією. І коли Корнілов дивився в очі своєї коханої, їхній колір – блакитно-сірий, як колір задніпровського обрію – вабив і кликав його в якусь даль. Тоді Корнілов ще не знав, що це була за даль, і лише через багато років він зрозумів, що це і є його життєвий шлях – лінія долі, лінія щастя. З того часу пам'ять про цей колір далеких обріїв чарівної країни залишилася в його серце назавжди. А тоді, у те перше літо, проведене ними в цих горах, був самий

початок їхнього шляху довжиною як життя. Він вів у невідомість, як лінія долі на долоні в Роксани.

Спустившись стежкою в глибоку лукавську долину й перестрибнувши струмок, Корнілов почав підніматися старою дорогою, що вела через ліс в поля. Сирий холод долини змінився теплим і задушливим за запахом нічного літнього лісу. Місяць зайшов за гору і його світло не проникало сюди – навколо була повна темрява й дорогу можна було знаходити тільки навмання. Але Корнілов пам'ятав цей ліс і впевнено йшов дорогою – поскрипував за спиною рюкзак, і знову світ, тепер уже нічний, відчувався ним як шлях.

Він згадував, як колись вони ходили ночами на великі відстані таємними місячними дорогами, слухаючи музику – у них був із собою невеликий переносний магнітофон – і як Роксана, осяяна місячним світлом, танцювала на нічній дорозі в селі Іваньків. Чорне небо, так само чорні, примарні контури гір на обрії, освітлені срібlistим світлом; музика і багатогодинна подорож – так запам'яталося йому посвячення ночі.

Незабаром Корнілов дійшов до гори Свизір, яка піднімалася над Григорівкою. Ніхто не знав, що значить назва «Свизір» – чи то від «погляду», що летить у даль із вершини, чи то від незліченних зірок, які мерехтіли ночами над горою. Дорога через вершину ще збереглася, хоча мабуть по ній вже мало хто їздив. Сама вершина була піщаною, зі скупченням величезних кам'яних брил. Тут, біля цих каменів, Корнілов заночував. Ніч була теплою й зоряною, тому він не ставив намет, а розстелив на теплому піску спальний мішок між двох великих каменів, а на самій вершині зробив маленьке вогнище й зайнявся приготуванням чаю.

Срібlistий слід літака проходив через усе небо. Яскравий місяць був прямо перед ним і Корнілов дивився на нього. Він думав про те, що безмежність чистого духу нагадує світло сонця в мить полудня, і немає нічого людського в цьому яскравому світлі. А місячне сяйво, що так зачаровує, – м'яке, відбите як у дзеркалі світло невидимого сонця – це символ людської душі з усією її слабкістю й недосконалістю; адже вона і сама лише відбите світіння чистого духу.

Була третя ніч його подорожі. Мерехтіли й переливалися яскраві зірки, темні обриси гір були добре помітні у світлі

місяця, а на обрії за рікою світилися якісь далекі вогники. Ця гора була для Корнілова одним з улюблених місць, де не раз доторкався до нього настрої його мандрівного життя. Це тут приходив до нього той особливий стан внутрішньої свободи й натхнення, коли все в світі ставало єдиним з усім, перебуваючи на своєму незбагненному нам місці, де немає випадковості.

Адже це таємнича гра, у яку грає з нами сам Всесвіт.

## Назавжди й навіки

Коли Корнілов прокинувся вранці в спальному мішку на вершині, у яскравому синьому небі білили ледве помітні пір'ясті хмари. Зробивши невелике багаття біля каменю, він приготував чай – у рюкзаку ще залишалася остання пачка печива, і Корнілов довго пив солодкий чай, сидючи під сосною й дивлячись на бучацькі гори. За широкою долиною, у якій знаходилося село Григорівка, починався листяний Понятовський ліс, а за лісом піднімалися ці гори, п'ять вершин яких нагадували застигли хвилі. Там було таємне серце чарівної країни мрії та міфу. Там, попереду, було щось таке, що кликало його все життя, але немає можливості назвати чи описати його – у цьому можна тільки перебувати...

Настав час одягати рюкзак та йти далі. Старий, місцями рваний і брудний нейлоновий рюкзак нагадував про те, що сьогоднішні дороги продовжують подорожі всіх колишніх років. Місце на вершині гори він теж залишав з легкістю й радістю, адже знову світ кликав його за собою, – на південь, до синіючих перед ним загадкових гір. Спускаючись піщаною дорогою в село, він насолоджувався свіжістю ранкового повітря, почувавши себе сильним і молодим – позбавленим віку, позбавленим усіх думок, турбот і спогадів. Лише те, що є зараз, жило в його серці.

Осяяний рановим сонцем світ здавався чарівним. Колись така чарівність всього світу часто відчувалася Корніловим на цих дорогах, але потім, за роки блукання різними континентами, вона кудись зникла із серця. А замість легкості з'явилася твердість. Хоча це була твердість непохитного наміру, яка сильно допомагала в житті, радісного почуття свободи від усього вже не було. А тепер, через роки, це почуття знову повернулося до нього.

Спустившись із гори, Корнілов зайшов у сільський магазин, щоб купити дещо з продуктів на наступні дні. А потім пройшов вулицею до берега, минув гирло широкої долини, у якій знаходилося село, і струмок, що витікав із ярів. За селом на краю ледве помітної дороги збереглося декілька старих сосен, а між ними попереду синіли бучацькі гори, і на них дивився Корнілов, спинившись на мить під сосною.

Там, куди він зараз йшов, завжди були присутні якісь чари. Вони відчувалися в усьому, в яскравому світлі сонця над

зеленими горами, і в прохолодній тіні лісів, і в плескоті води на узбережжі, і в кам'янистих лісових дорогах, що ведуть у незнане. Ця чарівність світу була у всіх проявах буття – але, водночас, де саме вона? Всюди і ніде – тільки в нашій свідомості. Чи може в серці...

Дійшовши до початку лісу, Корнілов провів пару годин на березі, на неширокій смузі чистого піску. Над ним нависав обрив з корінням дерев, а над обривом було ранкове небо, прозоре й синє. Тут, на цьому пляжі, у всьому відчувалася присутність лісу. На березі лежав стовбур величезного граба, принесений водою, наполовину занесений піском і обкатаною водою галькою. Його сіра поверхня, на якій давно вже не залишилося кори, була освітлена яскравим світлом сонця. У ті роки, коли Корнілов з Роксаною багато ходили цими лісами, вони збирали на березі найбільш екзотичні корчі, розвішуючи їх у себе в хаті. Цих висохлих на сонці корчів різного розміру і зараз було чимало на піщаному березі.

Далі потрібно було йти по воді уздовж обриву, на краю якого стояли стіною старі високі дерева – граби, клени й дуби. Ліворуч був світ яскравого сонячного світла, там текла вдалину ріка і пливли в небі над нею білі літні хмари. А праворуч були тінисті вологі зарості, переплетене коріння дерев; мох, запах прілого листя і шерехи таємничого лісового життя – змії, жаби, комахи... На стовбурах упалих у воду дерев грілися на сонці великі чорні болотні черепахи, які безшумно зникали при наближенні до них. Низько пролітали яскраві, зеленувато-сині з оранжевими грудьми зимородки, а в прозорій воді під обривом іноді плавали змієнята лісової гадюки.

Серед лісу було три затоплених рікою гирла ярів, і там утворилися невеликі озера, у яких народжувалися, проживали своє життя й помирили черепахи. Десять років тому, коли вони з Роксаною часто бували тут, їм доводилося знаходити на кам'янистому узбережжі уламки їхніх панцирів – від часу, води й сонця кістяні пластинки ставали зовсім білими, і потім поступово розсипалися на частини.

Одного разу Роксана зліпила натуральної величини черепаху з тієї синювато-сірої глини, яка часто зустрічається на дні ярів. Щоб черепаху не розтріснулася від спеки, вона поклала її в тінь під великим каменем. На вітрі черепаху до вечора



висохла і вони забрали її із собою додому. Уночі, при світлі свічі, Роксана взяла кисть і червоною фарбою намалювала на панцирі глиняної черепахи сонце, місяць і квітку – символи чарівної країни. А сама ця черепаха, як у прадавніх легендах, підтримувала на своїй спині світ їхньої мрії та міфу.

Біля середнього із цих озер вони найчастіше бували в колишні роки – зелений обрив, піщана смуга берега й лагуна із черепаховим озером. На краю обриву над лагуною ріс величезний вузлуватий в'яз. У кроні в'яза було гніздо яструба – «кобця», як його називають в народі. А по кореням цього в'яза вони спускалися із крутого обриву на піщаний пляж. Коли вони лежали там біля води, дивлячись у безтурботне синє небо вічного літа, то бачили край зеленого лісу, високе дерево і кобця, який парив на узбережжям. Іноді вечорами вони залазили на в'яз і сиділи в розвилці його товстих нижніх гілок, дивлячись на гладку воду, на пропливаючу баржу і на далекий обрій. Так цей в'яз став для них одним із тих місць, де ніщо не заважало насолоджуватися щастям свободи.

Біля цієї пам'ятної лагуни Корнілов зупинився в тіні під піщаним обривом – на березі було дуже жарко – і викопав руками в сухому сипучому зеленому піску на схилі невелике заглиблення, зробивши собі піщане ложе, схоже на гніздо. Сонце освітлювало цей берег тільки до полудня, а потім ішло за ліс, і тут починалося царство тіні. Літня спека була непомітна, а в сипучому піску було приємно лежати, як звір у гнізді.

З піщаного ложа відкривався вид на ті гори, під яким Корнілов проходив учора, і він довго дивився на них, не думаючи ні про що. У зеленому теплому піску, в якому він лежав, згорнувшись, як ембріон, іноді траплялися невеликі шматочки пісковика з білими відбитками давніх скам'янілих морських раковин. Та й сам пісок нагадував теплі й ласкаві зеленуваті води праморя Тетіс, з якого вийшли всі живі істоти. І знову його, шукача незбагненого, що лежав на піщаному схилі на березі серед непрохідного лісу, пестив, грів, обволікав і захищав ніжним небесним сяйвом сам Всесвіт. А така мить буває не часто, коли здається, що весь світ тебе захищає, йде тобі назустріч, розкриваючи перед тобою всі двері та оберігаючи від всякого лиха. Звісно, це просто такий настрій, але ж і в людській долі багато чого залежить від настрою – успіх чи невдача. Або навіть життя чи смерть.

Лежачи у теплому піску, Корнілов занурився у спогади про давно минуле. Колись хвилі прибили до цього пляжу велику, метри два в довжину, плоску частину товстого дерева, сильно обкатану водою й схожу на видовбаний човен. Мокру деревину важко було витягнути на берег, але через декілька днів вона повністю висохла на жаркому сонці, ставши легкою й гладкою. Тоді вони з Роксаною зрозуміли, чим привернула їхню увагу ця деревина – вона нагадувала їм своєю формою ложе. Ложе спокою і ложі пристрасті. Те схоже на човен ложе, на якому, осяяні примарним місячному світлом, вони зможуть плисти у фантастичні внутрішні світи уяви. У ті безмежні місячні моря ночі, в яких немає кінця.

Світ темного лісу, цей світ вічної тіні навіть у літню спеку чомусь нагадував про осінь, коли небо прикрашене таємничим візерунком сріблених пір'ястих хмар. Сонце ще гріє, але вода вже стає холодною; щодня кобець парить над лісовим узбережжям, піднімаючись колами в небо. А грабове листя починає жовтіти і опадати, наповнюють ліс своїм осіннім ароматом.

У цю пору року, коли пройшло ще одне літо життя, у душі починає зароджуватися стан завершеності й повноти. Восени довгими стають вечори; починає топиться піч і, потріскуючи, горять у ній грабові дрова. Тепло одягнувшись і вийшовши з хати, можна дивитися на високу мерехтливу зірку над дахом. Або ж у світлі нічної свічі вивчати на мапі дороги до яких-небудь далеких і ще не пізнаних гір. Корнілову запам'яталася велика зеленувата карта Черкаської області, яку він купив колись у Каневі. Вона не була якоюсь унікальною чи дуже детальною, але візерунків доріг і долин на ній вистачало. Він знаходив на ній назву села, де була їхня хата, а потім споглядав як із цієї точки розходяться в різні сторони тонкі чорні нитки павутини доріг. Як силові лінії таємничого поля, природу якого не знає ніхто.

Занурений у спогади, Корнілов не помітив, як почала збиратися гроза – темні хмари вийшли з-за лісу і закрили все небо. Рятуватися втечею вже не мало сенсу. Склавши одяг у

рюкзак і загорнувши його та інші речі в поліетиленові пакети, він пішов ліською дорогою в село. Почався дощ і швидко перетворився в зливу – грімів грім і потоки води шуміли в зелених кронах дерев. Повітря було теплим, і так само теплим був дощ, краплі якого, стікаючи по тілу, не викликали ніякого неприємного почуття, а тільки кайф. Звернувши з ліскової дороги, Корнілов далі вирішив піти ліском – так було ближче. Коли він піднявся на високу ліскову гору, дощ закінчився, але гроза зупинилася на одному місці над горами, а грім періодично котився через усе небо.

Прохід через ліс під теплим дощем загострив відчуття реальності світу, і тепер гуркіт грому над горами озивалися у самій глибині його серця почуттям радості. Скоро Корнілов вийшов до ліскового джерела, яке він добре пам'ятав – Роженої криниці. Спустившись зробленими лісниками дерев'яними сходами до самого колодязя з темною прозорою водою, він прошепотів молитву Богині Джерела – хто знає, про що він просив у тій молитві...

Від криниці ліською стежкою Корнілов пішов до села. Вперше після десятилітньої перерви він потрапив у Бучак, де колись купив хату, що стояла на схилі високої гори, і подарував її Роксані. Дощ припинився, над долиною висів туман, а гори мали похмурий вигляд. Але було у всьому цьому щось величне і значуще.

Одягнувшись, він піднявся схилом гори до покинутого вітряного млина, де хотів заночувати. У ту частину села, з якою було пов'язане колишнє життя, він збирався сходити завтра. Суму за давно минулим не було – адже вони з Роксаною пережили тут все, що хотіли, насолоджуючись своєю свободою, молодістю і любов'ю. А потім вирушили далі мандрувати новими шляхами в інших частинах світу – на берегах теплих океанів.

Відкривши незамкнені потемнілі дерев'яні двері, він зайшов у старий млин, де за десять років нічого не змінилося. Піднявшись сходами на другий поверх, де пахло старим деревом і мишами, Корнілов розстелив на дошках спальний мішок, який був добре загорнутий у пакети, і тому дощ його не намочив. Посередині млина знаходилися великі кам'яні жорна, дубова вісь і величезне дерев'яне зубчасте колесо. Через щілину у стіні було видно, що знову розпочався дощ, краплі якого шуміли по залізному даху. На сході, кілометрах у двадцятьох за

Дніпром йшла гроза, а тут вітер стих, потім перестав і дощ. Десь у глибині неба зародився ледве чутний, дуже далекий гул літака – як голос самого буття, яке намагається говорити з нами постійно, але часто цей голос буває надто тихим.

Корнілов згадував, як у давні роки вони часто ночували з Роксаною в сіні на горищі своєї хати. Так само гудів у небі ночами літак, і цей звук назавжди став для нього символом усього того періоду життя, яке було самодостатнє. Адже вони були молоді, окрилені своєю любов'ю і тим, що потрапили в незайманий і дикий природний світ, де все, як у легендарному раю, було таким чудесним і незвичайним. І коли вони ночами лежали, обійнявшись, у сіні на горищі, прислухаючись до звуку далекого літака, їм здавалося, що світ і життя досягли в цю мить свого zenіту, і що так буде тривати довго – назавжди й навіки...

Корнілову запам'ятався особливий чарівний простір на горищі їхньої хати, де були розвішені знайдені на березі химерні корчі та сушені лікарські рослини, які збирала в лісах Роксана. А ще він згадав саму кімнату – блакитно-білі стіни, велика піч-лежанка, глиняні горщики на полицях, букет польових квітів у глечик у і гілочка калини на стіні. Широкі дерев'яні лавки, потемнілі від часу, на яких можна було лежати на спині, і давній стіл із двох широких липових дощок, де стояв виліплений руками Роксани підсвічник із сірої глини,

О, цей стіл, залитий місцями воском від свічок і відполірований за багато десятиліть руками невідомих людей, колишніх його власників – з плином часу він став жовтуватим-сірим, і здавалося, що гладка липова деревина випромінює із самої своєї глибини слабке сяйво... За цим столом йому завжди добре думалося й мріялося – хотілося вийняти папір і почати щось писати про чарівний світ мрії та міфу. А також про їхнє мандрівне життя на дорогах реальності.

Навпроти, між вікном і піччю, було дерев'яне ложе, яке Корнілов у перший рік їхнього життя тут зробив з уламків великого рибацького човна, знайдених на березі. У цьому виявилася його любов до старого дерева, вибіленого сонцем, водою й вітром, що поступово набуває сіро-сталевий колір.

Незважаючи на всі ці символи давнього природно-сільського способу буття, що вже пішло в минуле, їхнє життя в ті роки не мало нічого спільного з життям сільських мешканців.

Город, сад, будівництво і таке інше їх не цікавили, а стара хата була потрібна лише як місце, куди можна повертатися після подорожей полями, горами і лісами.

Потім, потрапивши в інші країни, а особливо у світ західної цивілізації, вони згадували настрій цієї кімнати як щось унікальне, дорогоцінне й чарівне. А оскільки бучацька хата залишилася десь далеко в просторі на землі та ще далі в часі у безповоротному минулому, її образ жив у серці, і ніякі нові враження не могли його стерти. Адже саме там, у тій хаті до їхнього життя доторкнулося щось безмежне й незбагненне.

Зараз, лежачи на під дахом покинутого млина, Корнілов знову подумав про свою давню мрію поселитися в цих горах і побудувати тут дім, щоб створити там особливий творчий простір, де були б тиша, запах сухих трав, порожні біло-блакитні стіни, і нескінченна даль за вікном. І, звичайно ж, особливий стіл зі старого дерева, як той, що залишився в хаті Роксани... І він за цим столом, у просторі прохолодної тіні розкладає стародавні навігаційні інструменти й таємничі, лише йому одному зрозумілі карти внутрішніх просторів...

Старі навігаційні інструменти – компас, бінокль або навіть секстант, – давно привалювали Корнілова. Як і образ якогось навігатора, подібного до стародавніх мореплавців, для яких світ був нескінченним, величезним, повним невідомого – навігатора в безкраїх морях незбагненого. Так, вже не невідоме, а тільки незбагненне приваблювало його – те, що зачаровує душу, але не може бути пояснене словами.

Коли Корнілов поринав у свої спогади, йому ставало ясно, що образ чарівної країни мрії та міфу, заснований на реальних враженнях, в його душі давно вже вийшов за межі спогадів. Тепер в цьому образі було не тільки те, що було, а й фантазії про те, що могло б бути. Так ця країна ставала легендарною, адже тут присмак безмежного доторкався світу і пронизував його. Колись, притягнуті сюди цим ароматом безмежного, у цих горах зустрілися долі Корнілова й Роксани, і здійснилася їхня мрія про повноту буття.

Саме тут вони пережили пробудження своєї мрії. Пройшли роки, але сліди цієї мрії збереглися розчиненими у світі чарівної країни, і звучали серед гір і лісів як ледве чутна пісня – а може, як поступово згасаюче послання. Для кого? Мабуть, для тих невідомих шукачів незбагненого, які прийдуть сюди після них. Однак із плином часу неминуче руйнувалася хата, в якій вони

колись жили, і заростали стежки, якими вони ходили. Так і відлуння їхньої мрії, яке все ще звучало у світі чарівних гір, поступово зникало, як гасне в небі срібlistий слід падаючої зірки.

Слухаючи шелест дощу, який то посилювався, то слабшав, Корнілов згадав один зимовий день багато років тому, коли вони з Роксаною йшли пішки з Грушева до своєї чарівної країни й зупинилися на мить на краю польової дороги. Перед ними починалася балка з похилими схилами, яка поступово розширювалася у величезну долину, що вела на південний схід, кудись в сторону Канева. Там відкривався вид на далекий обрій, де хвилями йшли гряди гір, гублячись у заповненій світлом далі. Зимове сонце вже почало схилятися до вечора, і окремі білі хмари нерухомо стояли на півдні, як сніжні гори невідомого острова.

У цьому було щось величне, начебто з великої відстані увесь світ чарівної країни та все життя в ньому були побачені в єдиному цілісному образі. Ніби там, за цими далекими горами, закінчувався застиглий і нерухомий матеріальний світ землі – світ звичного людського життя, пов'язаного законами землі. Там починався чарівний світ під знаком стихії води, у своїй вільній і непередбачуваній течії здатній повести за собою неймовірно далеко – до самого великого океану, до якого споконвіку прагне текти всяка вода.

Адже серед тих блакитнуватого-сірих гір на обрії, що нагадували схожий на панцир черепахи острів, світ дав їм шанс пережити смак реальності, смак цілісності буття. Тому й було бажання йти туди, жовто-сірими зимовими безсніжними полями й балками до далеких сірих гір. Може їхня мета і мрія недосяжні, але вони йдуть не для того, щоб прийти, а щоб просто йти. Адже сам шлях надає їм сенс існування і почуття неймовірної свободи. Наче там, серед тих гір їм справді судилося знайти місце, де мрія про чарівну країну змогла б опуститися з небес на землю й втілитися в реальне життя. А блакитно-сірий колір далеких гір нагадував колір очей Роксани – жінки, яку він зустрів у цих горах, і яку йому судилося любити все своє життя. Це був колір нескінченної далі.

Звідси, здалеку, серед далеких гір не були помітні численні яри, які прорізували острів чарівної країни. Зі східної оберненої

до Дніпра сторони, невидимої звідси, гористий острів розсікала одна із декількох великих розгалужених долин, дном якої біг швидкий потік. Гирло долини виходило до Дніпра між двох високих гір, порослих зеленим листяним лісом. Навесні, коли над горами сяяло сонце з яскравого синього неба, там цвіли клени. А у лагунах, утворених прибоєм в гирлах лісових ярів просипалися черепахи. У тій долині пройшли кращі роки їхньої молодості.

Корнілову здавалося, що він навіть розрізняє серед далеких обрисів гористого острова вершину гори Каменухи<sup>1</sup>. Там, на її схилі, колись стояла хата, в якій вони жили, і ця гора завжди приваблювала їх, як головний символ чарівної країни. Каменуха була вкрита старим листяним лісом, і безмежні сині небеса завжди здавалися з цієї гори ближчими й доступнішими. У лісі, що вкривав схили, росла висока трава й квіти – лілові, білі й рожеві. Зі східної сторони гора обривалася круго до берега, де по корінню похилого дуба можна було спуститися до води. За горою була лісова долина, а в ній невеликий хутір – старі хатки, врослі в землю й сховані в зелені садів; майже непомітні місцеві жителі – згорблені баби й діди, а також меланхолійні кури, які сиділи на плетених тинах, занурені в споглядання чогось нам невідомого.

Хата, в якій вони жили, стояла на схилі гори. Над старими потрісканими дверима, був прибитий панцир черепахи – його знайшла Роксана в руслі лісового потоку в перше літо їхнього життя тут. Біля входу в хату ріс ясен з пишною круглою кроною, і якщо сісти на великий камінь, що лежав під ним, то звідти відкривався вид на високу гору навпроти, вкриту листяним лісом, і на всю схожу на замкнений казан долину, оточену лісистими вершинами.

У старій хаті була єдина кімната з великою піччю й з пофарбованими в блідо-блакитний колір стінами. Їхній колір створював особливий чарівний простір спокою, у якому були тільки вони вдвох. І коли ранком вони прокидалися на своєму ложі із сіна й старих ковдр, цей блакитний осяяний світлом простір створював у серці настрої щастя – наче замкнений

---

<sup>1</sup> В селі Бучак справді є гори Лисуха і Каменуха, але коли я писав ці рядки в уяві була інша гора, почасти реальна, а почасти фантазійна. Як і вся історія, описана тут. Крім розповіді про саму подорож Корнілова, де йдеться про реальні місця, якими вони були на початку 1990-х.

простір сільської хати мав чарівну здатність вміщувати в собі все можливе й бажане – весь світ.

Улітку хата зберігала прохолоду, а зимою тепло. Іноді вони приїжджали сюди взимку, добираючись довгими засніженими дорогами через села, і останні двадцять кілометрів пішки через поля й ліси. Зима в тій райській долині мала особливе зачарування – прогулянки через засніжений ліс і по льоду замерзлої ріки; потріскування дров у печі; яскрава червона зоря над горами; тиша довгих морозних ночей і мерехтливі зірки Оріона, який крокує кудись за обрій – у невідомість майбутнього. Коли біла зима вкривала весь світ своїм безмовним саявом, а пам'ять про минуле літо відкладалася в душі й кристалізувалася, все яскравіше розцвітав у серці образ Чарівної Країни, невимовний словами і безформний, як аромат квітки. Смак холодного зимового повітря, звук вітру й шелест висохлої трави сприяли цьому. А ще усвідомлення того, що неодмінно настане пора, коли ця сіра порожнеча й біла безмовність закінчиться, і разом з першими теплими вітрами прийде весна. Почне танути лід на Дніпрі, зійдуть із гір сніги, а в лісах з'являться перші лілові й білі квіти рясту.

За хатою починався старий сад, який далі по схилу гори переходив у тінистий листяний ліс. Ще вище була гола кам'яниста вершина, де серед декількох сірих брил пісковика на піщаному ґрунті шаруділа трава. Удень над цією вершиною парив кобець, уночі літали сови. З гори відкривався вид на далекі обрії й на небо – блакитне денне, з білими хмарами; вечірне – рожеве, або нічне, з незліченими зірками.

Тут завжди хотілося довго сидіти та дивитися вдалину. І тоді в душі виникав приємний стан ясності й нескінченності життя, у якому все було на своєму місці, і все було поєднано з усім у якийсь незбагненній гармонії. Здавалося, що в цьому стані відкритості усьому світу починалося багато шляхів і доріг, і що в цей далекий світ вони з Роксаною могли піти в будь-який момент і в будь-якому напрямку – адже всі далекі шляхи починаються з одного кроку. Потрібно було лише захотіти. Але такого бажання тоді ще не було – вони сиділи на цій вершині, де часу, здавалося, взагалі не існувало, і де самі їхні душі ставали чистими, як порожнє дзеркало.

Гора Каменуха стояла над рікою окремо, як круглий високий острів. З півночі й з півдня її оточували глибокі долини із черепаховими лагунами на березі. Берег північної лагуни був



кам'янистий, і там витікав швидкий потік. А біля південної лагуни знаходився великий піщаний пляж, з якого відкривався вид на далекі обрії. На тому пляжі Корнілов з Роксаною часто сиділи вечорах біля води, дивлячись вдаль і насолоджуючись безтурботністю буття.

Вони часто ходили на цей пляж із лагуною і великим в'язом, де Корнілов недавно був. Там перед ними була широка ріка, а небо, нескінченне синє небо накривало їх своїм куполом, величезне й безмежне, як заповнений світлом казковий океан. А позаду, за спиною піднімалися високі, порослі лісом зелені гори. Схилами тих гір йшли якісь давні кам'яністі дороги – вони не знали, куди саме вели ці дороги, та це знання було їм тоді ні до чого. Досить було того, що ці дороги є, і що по них можна йти, начебто їм немає кінця, відкриваючи для себе щось нове й нове в цьому таємничому, повному чудес і ласкавому до них світі.

А ще їм хотілося вірити, що шляхи звичайного людського світу справді зможуть стати продовженням доріг світу мрії та міфу. І що колись ними можна буде піти з їхньої райської долини в інше життя, несучи із собою в серці свій таємний сокровенний рай і наповнюючи ним повсякденність. Тоді може і дороги світу людей теж стануть здаватися нескінченними, як дороги цих гір.

Але в той час, коли вони насолоджувалися щастям повноти буття на цьому узбережжі під горами, їм нікуди не хотілося йти звідти. Щодня, прокидаючись ранком, вони виходили на берег і бачили яскраве синє небо над зеленими горами, траву й весняні квіти в райдужних краплях роси. Це була справжня безтурботність раю, в якому були лише вони вдвох – і сам світ.

У цьому райському існуванні заворожувала монотонність щоденних подій – виходити ранком на берег і плавати в прозорій воді; збирати дрова для вогнища – сірі, викинуті хвилями сухі гілки; лежати на піску, дивлячись на круту лісисту гору що піднімалася над узбережжям, на синє небо й на пару кобців, які щодня повільно кружляли над ними на великій висоті. Поступово до райської безтурботності поверталася і сама душа – адже ніде й ніколи не було такої ясності духу й легкості щастя, як на цьому березі під бучацькими горами.

Після полудня через гори зазвичай випливали хмари – білі, схожі на небесні гори. Споглядати їхній неквапливий політ можна було нескінченно. До вечора ці хмари розходилися по

всіх сторонах світу, у невідомі далі обривів, а самі ці далі наповнювалися глибиною, сяйвом і спокоєм, які може приносити тільки вечір.

Потім вони розпалювали на березі вогнище і сиділи біля нього, дивлячись на яскравий білий місяць, що плыв над горами в чорному небі. Обриси гір були темними й загадковим, наче вони ховали в собі все невідоме – все те, що могло б статися, але чого не було на землі. Але в цій загадковості не було ніякої тривоги, адже вони знали, що завтра навколо них буде такий самий сонячний світ, і так само гостинним і ласкавим буде до них потік існування.

Однак було ясно, що сонячна погода не може тривати нескінченно й що колись вона зіпсується. Знання про те, що все колись закінчується, надавало такому райському життю особливу яскравість. Як неминуче закінчується безтурботне дитинство, як закінчується сонячне літо, так колись закінчиться і цей період життя. Але вони вірили, що так само, як весна приходить безліч разів, так і людина народжується знову і знову, і в нових своїх перевтіленнях по новому переживає своє сонячне дитинство, весну своєї юності, чарівний дарунок любові та всі інші яскраві миті свого існування.

З того часу образ чарівної країни в серці став як розкрите вікно в щось справжнє, що важко назвати словами. Тому назавжди й навіки залишаться в їхній пам'яті роки, проведені на цьому березі; назавжди й навіки залишаться в серці відчуття розбудженої мрії; відчуття того смаку реальності, який увійшов тоді в їхні душі.

## Текуча вода

Наступного ранку Корнілов вирушив у ту частину села, де вони колись жили. Йому не хотілося зустрічатися з місцевими мешканцями, і він підійшов до потрібного місця з боку зарослого лісом схилу гори. За десять років стара хата під соломою наполовину розвалилася, і тільки стіни стояли у високих заростях бур'яну. Провалений від дощів і снігу дах сховав сліди їхнього колишнього життя. Усе тут нагадувало про те, що давно минуле вже не повернеш. Корнілов сів на камінь під деревом і дивився на високу гору навпроти, занурившись у спогади про те, як вони жили в цій хаті – жили безтурботно, начебто попереду в них була вічність... Синє небо над солом'яним дахом і ластівки, що зліпили гніздо над дверима...

Коли вони вперше потрапили сюди, їх зачарувала ця райська долина між високих гір, крутих і круглих, як шапки. Гори були вкриті старим листяним лісом – дубами, грабами й кленами. В горах, що оточували долину, було щось загадкове; очікування чогось незвичайного, що от-от мало відбутися – одним словом, справжнє «місце сили». Одна з гір називалася Лисуха, інша, під якою стояла їхня хата – Каменуха; була ще двогорба гора Коба, поросла грабовим лісом – місцеві мешканці казали, що на її вершині жив кобець – володар вітрів і безмежного синього неба.

В долині тік струмок і біля нього, серед зеленої трави й квітів, вони не раз сиділи ранком, слухаючи звук текучої води. Якщо прислухатися до нього довго, він вів за собою розум кудись далеко, до самих меж світу, буття й часу, перетворюючи їх на фантастичних істот настільки ж фантастичного світу.

А коли Корнілов дарував Роксані синю лісову квітку; коли вони купалися на березі біля своєї лагуни, або йшли кам'янистими дорогами чарівних гір, і яскраве небо сяяло в них над головами – світ навколо них заворожував. А саме багатоліке Життя вітало їх щомиті – до них схилялися лісові квіти, дерева дарували свою прохолоду й тінь; птахи, креслячи небо крилами, вказували дорогу й шлях. І кожна крапля роси у своїй оболонці з райдуги, як дорогоцінний алмаз, містила в собі весь світ.

Одного разу вони попросили сусідського діда, щоб він перевіз їх на дерев'яному рибацькому човні на високий піщаний острів, який був біля протилежного берега. Наступного дня дід мав забрати їх. Увечері вони сиділи біля вогнища і дивилися на червоний диск сонця, який повільно опускався за гори на правому березі – їхні обриси ставали все темніше, майже непомітними на тлі згасаючого неба. А ледве помітні смуги хмар, освітлені червоною вечірньою зорею, піднімалися над горами, як крила величезного птаха. Десь там, серед тих гір, була долина, в якій вони жили, і якщо придивитися уважніше, можна було побачити слабкий вогник, що горів у десь у селі..

Коли настала ніч, яскраві зірки загорілися над островом і чорною рікою. Потріскував вогонь у багатті, а в чорне небо вилітали іскри. Корнілов лежав на піску біля вогню, а Роксана сиділа навпроти на стовбурі принесеного водою дерева у рваному ватнику, з намистом із білих сухих ягід бересклета і зубів давніх акул.

Вони розмовляли про любов і про неймовірність їхньої зустрічі на цій землі – начебто вони йшли один одному назустріч через усі століття, усі часи, то зустрічаючись у минулих життях, то розлучаючись долею. А ще про те, що зараз життя подарувало їм рідкісний шанс знову бути разом, та ще й серед цих чарівних гір...

Ніхто не знає, про що ще говорили вони в ту ніч біля вогнища на Зміїному острові, але скоро вони поїхали в місто і більше не повернулися. Померли і сусідський дід, а потім і його дружина. Сходило над горами сонце, йшли дощі, випадали сніги й розпускалися весняні квіти. Все більше руйнувалася і заростала кущами їхня хата, в якій вони колись жили, а вони так і не з'являлися в цій долині, і ніхто в селі не знав, куди повела їх доля. Та й не дуже це цікавило сільських мешканців – в них вистачало своїх справ.

Корнілов пам'ятав їхню останню осінь тут – Роксані вже потрібно було з'явитися в місті, а він хотів на якийсь час затриматися в селі, щоб закінчити переклад однієї книги про його, робота над якою пішла в кайф. У той день, коли Роксані потрібно було їхати, вони з ранку сходили в ліс до Роженої криниці вклонитися Богині Джерела, а потім пішли на пристань. Було сіре небо, низьке й холодне. Вітер гнав сильну хвилю й

«метеор» довго не міг підійти до баржі причалу. Інших пасажирів не було, і Роксана у своєму улюбленому ватнику і рваних джинсах зістрибнула на закрилок «метеора»; Корнілов подав їй брезентовий рюкзак з горіхами й помахав рукою. «Метеор», залишаючи за собою білий шлейф пари, повернув на північ, і скоро зник у туманній далі на півночі, а потім стих і його звук. Корнілов залишився один серед похмурих осінніх гір.

Ранками він виходив у на прогулянку в ліс, днем працював над текстом, а ввечері ще раз виходив по дрова до тієї лагуни із пляжем, де вони часто бували влітку. Там хвилі прибили до берега багато сухих корчів і стовбурів дерев, що впали у воду з обривів. На тому піщаному березі Корнілов збирав дрова. Він брав тільки сухий граб з ребристою, як напружені м'язи, поверхнею стовбура, яку було легко впізнати – адже в печі мали горіти тільки сакральні дрова. Із пляжу були добре видно далекі гори на півночі, які дугою охоплювали половину світу, де Корнілов декілька років мандрував у тих горах до того, як він зустрів Роксану й потрапив сюди, у цю чарівну долину.

Зібравши дрова, він розпалював багаття на березі і сидів біля нього, дивлячись на червону зорю, яка розгоралася над горами. Потім вона починала повільно темніти та згасати. Пора було йти. Корнілов брав на плече тонкий і довгий стовбур сухого граба і стежкою піднімався на гору, у ліс. Багаття він не гасив – на піску загорітися не було чому – і, оглядаючись назад, він ще якийсь час бачив, як у сутінках мерехтіла червона точка вогнища. Граб був важким, але радувала думка про те, що він буде сьогодні горіти в печі та зігрівати його.

На горі дув холодний вітер. Затягнувши граб за хату, він пиляв його ножівкою на частини, а потім колов сокирою. Розтопивши піч, Корнілов сидів біля відкритих дверцят лежанки, підкладаючи дрова й дивлячись на те, як вони горять. Потім він ліг на широкій дерев'яній лавці, дивлячись на полум'я в печі, часом згадуючи свої давні подорожі. Студентство, геологічний факультет університету, бажання зайнятися наукою, перші експедиції. Тоді він потрапив в околиці Трахтемирова і його вразила загадкова сила цих гір. Потім пріоритети в його житті незбагненним чином змінилися, він покинув науку і блукав серед гір і ярів, пізнаючи містичну геологію чарівних гір. І от тепер він тут, у цій хаті серед бучацьких гір...

У печі гудів вогонь, потріскували дрова, а над дахом свистів вітер, шум якого поступово занурював Корнілова в сонний стан. Він думав про вітер сили, який наздоганяв його всюди, як гул нічного літака, що проходить крізь будь-які стіни. Цей вітер був непомітний і невідчутний, але Корнілов знав, що він постійно пронизує увесь світ. І зараз, на грані сну, хотілося розчинитися в гудінні полум'я, яке відчувалося через кам'яну стінку печі, злетіти разом з ним у чорне небо, і полетіти з вітром кудись далеко, до самих меж можливого – а потім ще далі, до полюса неможливого.

Так йшли дні та ночі тієї осені 1982 року. Шуміли дерева в лісі під осінніми вітрами, які свистіли у пічному димарі. У сільській хаті Корнілову добре було мріяти, думати й писати. І були в тому, що він писав, прадавні слова іншої культури – Атман і Брахман, Пуруша й Пракриті, Ліла і Йога... Тоді, довгими осінніми вечорами за дерев'яним столом, до Корнілова приходила така найвища ясність розуміння всього на світі, яку не можна було порівняти ні з чим.

Так він затримався тоді в селі, поки «метеори» перестали ходити, і повертатися йому довелося на попутних машинах, а потім з Миронівки на поїзді. Але в рюкзаку в нього була товста папка з рукописом, а погляд був спокійний та ясний. У цій ясності духу, яка відкрилася йому в сільській самоті та тиші ночей тієї далекої осені була якась найвища для нього свобода.

Хто знає, скільки Корнілов сидів біля залишків хати, занурений у спогади про давно минуле, але зрештою він підвівся і, не обертаючись, пішов у ліси, щоб розвіяти сумні думки про безповоротність давно минулого. Він довго ходив глибокими долинами, споглядаючи чорні стовбури грабів, зелений мох і лісові квіти. Адже те, що було, залишилося тільки у спогадах. А те, що є тут і зараз, присутнє довкола нього.

Ближче до вечора погода почала прояснюватися, і Корнілов піднявся на вершину Каменухи, де до нього знову прийшло знайоме почуття простору й польоту, яке він не раз відчував тут у давні роки. З кам'янистої вершини відкривався вид і на південь, куди він планував завтра вирушити; і на схід, на лівий берег і той самий Зміїний острів, де вони сиділи колись з Роксаною біля вогнища; і на північ, де за горами був невидимий Трахтемирів. Тут, на цій піднятій до неба вершині, усі труднощі

забувалися, прожите життя зливалося в єдине ціле, а минуле сприймалося, як красива романтична легенда. І приходило розуміння, що для нього ці гори і є інструментом шляху. І дорогоцінним даром, який дала йому доля.

Вечірнє небо почало рожевіти на сході, а далекі гори, що темніли на півдні, здавалися синюватими і ліловими. Все далі йшло за край землі сонце й згасала червона зоря, а над горами все вище піднімався білий місяць. Було щось надихаюче в цій миті вечора – сизі далекі гори, білизна холодного місяця, відсвіт червоної зорі, і почуття далекого шляху до чогось невідомого і незбагненого.

У ті роки, коли вони з Роксаною насолоджувалися своїм щастям і смаком реальності в самому серці чарівних гір, вони не замислювалися про те, що буде потім. У майбутньому було лише невідоме, у яке текла ріка існування. Їм потрібно було лише довіритися цьому плину й дозволити потоку текучої води без опору й боротьби нести їх за собою. Адже не може такого бути, щоб цей шлях текучої води нікуди не привів...

Сизі гори півдня, лілові хмари над ними і білий місяць знову кликали в дорогу, нагадуючи про те, що всяке благословенне місце потрібно покинути вчасно, не затримуючись у ньому ні однієї зайвої хвилини. Завтра вранці він вирушить далі, до Бабиної гори, а потім у Канівський заповідник. Адже він вільний мандрівник, який йде шляхом без кінця; у нього немає мети, а приваблює тільки сам процес руху – шлях текучої води.

Потім день згас і настала ніч – п'ята ніч його подорожі. На вершині гори він зробив невелике вогнище і лежав біля нього на спальному мішку. Знову, як і в минулі ночі, все яскравіше розгорався над головою чарівний небесний візерунок сузір'їв. Багаття швидко догоріло, залишився один тільки жар, і полум'я більше не заважало дивитися на зоряне небо. Скільки раз в минулі роки він лежав так ночами у цих горах, дивлячись на зірки й на глибину небес, що не має кінця. І знову приходило до нього ні із чим не порівнянне відчуття нескінченності Всесвіту – нескінченності життя.

## Роксана

Наступного ранку Корнілов вирушив до Бабиної гори. Він чув від своїх друзів у Києві, які час від часу бували в цих краях, про розпочате в середині 1980-х і недавно покинуте будівництво гідроакумулюючої електростанції і про руйнування, яке воно залишило після себе. В нього не було бажання дивитися на це, і навіть на озеро із чистою водою, яке утворилося на місці котловану. Тому він обрав довший шлях через ліси і гори, обходячи сліди будівельної діяльності. До Бабиної гори він підійшов з боку великого яру Борисів потік.

Тут біля черепахового озера було те заповітне місце, де вони з Роксаною були щасливі колись, де кожен куц і камінь у траві нагадував про ту пору. Саме місце збереглося майже без змін, але перед ним з'явилося багато намитого піску. Зрештою, сам по собі чистий пісок – це було навіть непогано, і Корнілов вийшов до води на широкий пляж. Там він зняв рюкзак і ліг на піску. З боку Канівських гір дув теплий вітер і світло сонця блищало на хвилях.

Через гори вилетів кобець і довго кружляв над узбережжям. Хоча в природі канюк (а саме так насправді називається цей птах) може жити більше двох десятиліть, Корнілов розумів, що це навряд чи той самий кобець, який літав над ними десять років тому – мабуть, його нащадок. Але все одно було приємно бачити цього вільного птаха з широкими сіро-рудуватими крилами. Про що говорив дух Корнілова з духом кобця, що запитував у нього або чого просив? Цього не знав ніхто.

А коли птах зник за горою Вовчою, Корнілов пішов купатися. Він довго плавав, а потім обсохнув і пішов до старої стоянки під березами. Багато років тому там було їхнє вогнище, обкладене великими каменями, які досі лежали на місці. Біля черепахового озера мало що змінилося, хіба що саме невелике озерце в гирлі долини зовсім пересохло й заросло травою – зараз там вже не було ніяких черепак. А колись можна було проводити багато часу, сидячи в траві над озером під деревами і спостерігаючи за їхнім життям...

Настав жаркий полудень. Корнілов ліг під березами, дивлячись на траву та квіти, і поринаючи в настрій цього місця. Він полюбив його, коли вони з Роксаною насолоджувалися



своїм таємним сокровеним раєм в цьому серці чарівних гір, куди завжди вели всі їхні дороги мандрів. Вони приходили сюди, і це місце приймало їх у будь якого настрої, радісних чи сумних, даючи свій безцінний дар повноти буття.

Ще в давні роки, працюючи в геологічних експедиціях, він уперше відкрив для себе дивну силу цих місць, які здавалися таємничими, непізнаними й повними чудес. Хоча Корнілов мандрував у ті роки переважно у полях і ярах на околицях Трахтемирова, його завжди приваблював вид бучацьких гір на півдні, у яких він тоді ще не був. Здавалося що біля тих синіючих вдалині вершин його очікує щось особливе, і воно має повністю змінити його життя. Розглядаючи в жаркий полудень у бінокль блакитні вершини гір, він намагався розрізнити щось у їхніх контурах, а серце його наповнювалося дивним хвилюванням і трепетом перед загадковістю невідомого.

Одного разу під час його роботи в експедиції вони поїхали на машині до тих гір обстежити деякі урочища. Корнілов стояв у кузові вантажівки, тримаючись за передній борт, і перед ним простягалися польові дороги. Сяло сонце жаркого літнього дня, і вітер летів назустріч, наповнюючи серце радістю. Попереду були п'ять загадкових далеких вершин, схожих на хвилі.

Світ біля тих гір, який відкрився перед Корніловим, повністю зачарував його – густі листяні ліси, пронизані небесним сяйвом; прохолодна тінь, така бажана після жарких польових доріг і трахтемирівських ярів. Незаймані трави й блакитні лісові квіти серед сірих брил каменю на вершинах гір, близькість неба, вид далеких обривів... усе це справляло враження не тільки чогось нового, а й недоторканого, нічим не затьмареного райського світу.

Так його серця вперше торкнувся настрої бучацьких гір. А головна вершина, Віха, на яркий стояв дерев'яний топографічний маяк<sup>2</sup>, сприймалась як справжній епіцентр сили. Видима здалеку, за десятки кілометрів – з «метеора», що виходить із Переяслава, з далекого пляжу на узбережжі, або з

---

<sup>2</sup> На початку 1980-х там справді стояв дерев'яний маяк на чотирьох стовпах із площадкою наверху, такий самий як на Мар'їній горі в Канівському заповіднику. Бетонної дороги ще не було, а по ґрунтовій лісовій дорозі біля Віхи мало хто їздив, хіба що іноді трактори лісників.

повороту якої-небудь польової дороги – вона приваблювала до себе погляд, ніби щось обіцяючи...

Восени того року він потрапив на вершину гори ще раз, вже без експедиції. На дерев'яній вищці топографічного маяка він спорудив курінь із гілок і провів там декілька ночей, мандруючи цілими днями серед гір та лісів. А весною наступного року він знову повернувся в ці місця і познайомився там із Роксаною. Ця зустріч наповнила його життя тією чарівністю і значенням, які може давати лише любов. І тоді він зрозумів, що світ, який розкрився перед ним, – це чарівна країна, де їм удвох судилося пережити пробудження своєї мрії. Це була не тільки любов між чоловіком і жінкою, а й відчуття чогось великого, неосяжного і безмежного.

Коли Корнілов уперше побачив Роксану, вона сиділа на березі, дивлячись вдаль. Корнілов якийсь час спостерігав за дівчиною, а потім підійшов і почав розмову, розповівши, що він геолог і мандрує цими горами. А Роксана сказала, що вона художниця й гостює тут у подружки, батьки якої вже декілька років приїжджали в це село на дачу. А ще показала свої малюнки, зроблені олівцем – одні тільки квіти й трави. Так почалося їхнє знайомство, яке продовжилося в місті, а потім знову тут, серед лісів і гір.

З того часу образ чарівної країни мрії та міфу, створений їхньою з Роксаною уявою і любов'ю, здавався Корнілову подібним до вікна, широко розкритого у фантастичний світ, який був водночас реальним, як сонце й небо; як ті ліси й гори, серед яких усе це відбувалося.

Занурений у свої думки, Корнілов задрімав у приємній прохолоді під березою. Ближче до вечора, коли стало не так жарко, він знову вийшов на берег. На півдні було добре видно Мар'їну гору в Канівському заповіднику із самотньою липою на її вершині, де мала закінчитися його подорож.

Після шостої години вечора, коли вниз пройшов «метеор», Корнілов піднявся на вершину Бабиної гори. Нагріті за день круті схили пахли літніми травами. Гора була не дуже високою, але з неї відкривалися неозорі далі. Вигнуті дугою гряди пагорбів справа і зліва утворювали величезну чашу – від обрїю до обрїю, над якою були безхмарні небеса, і вони наповнювали душу своїм вечірнім світлом. Купчасті хмари до вечора

розійшлися, як це зазвичай буває влітку, і лише десь далеко за Дніпром виднілися їхні рожеві острови. Корнілов довго сидів на вершині, насолоджуючись цією миттю повноти буття, а потім підвівся і почав спускатися південним схилом гори.

Минувши ще одне черепахове озеро, він пішов під обривами кам'янистим берегом до більш віддалених пагорбів, де вже не було слідів людей і все залишилося таким, як десять років тому. Там було його давнє улюблене місце біля великого каменю під зеленуватим піщаним осипом. Камінь був на місці, лише зимовий лід трохи розвернув його і висунув більше на берег. Там знову прийшов до нього той радісний настрій вільного мандрівника, який він пізнав у минулі роки – продовження миті повноти буття на вершині гори.

Ця повнота завжди приходить зненацька, як вітер, і тоді зникають усі питання, а його життя в цьому величезному й нескінченному Всесвіті виявляється на своєму місці, як і все інше – теж на своєму місці, у незбагненній гармонії всього з усім. Усвідомлення цієї гармонії та своєї причетності до неї породжувало в серці радість легку, як вечірнє світло. Так йому й запам'яталися ця мить під обривом біля каменя.

З узбережжя Корнілов піднявся на трав'янисті похилі схили пагорбів, вдихаючи сухе й тепле повітря. Біля самотньої старої груші він довго стояв і дивився на Канівські гори на обрії. Колись він бував там безліч разів і завтра знову вирушить туди. Але зараз, відчуваючи поклик вічної мрії – від одних таємничих гір йти до інших, так само таємничих – Корнілов дивився на ці вершини так, наче бачив їх у перший раз. Це був той самий настрій, який перетворював землю, води й небеса на чарівну країну.

І знову до нього прийшло почуття причетності до всього у величезному світі – і гори на півночі, і далека зірка Вега, і власне життя... І це, і багато чого іншого – все було тут, в одній миті вічності, коли весь величезний світ був, здавалося, в якомусь далекому вогнику за рікою.

У сутінках він повернувся до Бабиної гори, де вирішив заночувати на тому місці, де не раз ставив намет у минулі роки. Там він розпалив багаття із дров, зібраних на березі ще вдень – висохлі на сонці обкатані водою побілілі гілки та всякі уламки дерева, які щедро приносила ріка.

Настала шоста ніч подорожі Корнілова. Він лежав біля багаття і дивився в небо. Зірки мерехтіли над вершинами беріз,

освітлених вогнищем. Думки про життя і долю легко й вільно текли в душі – знову він почував себе вільним мандрівником чарівних гір, а життя здавалося дорогою, що не має кінця. В цю мить йому не був потрібен ані дім, ані компанія людей. Для нього домом було це зоряне небо і рідна земля під ним.

Він думав про те, що самі по собі подорожі дорогами чарівних гір – це ще не шлях власної трансформації. Лише тоді, коли подорожі стають інструментом внутрішнього зростання, вони змінюють душу. Життя постійно пропонує бути кимось, але тільки не самим собою; пропонує виконувати якісь ролі – можливо навіть роль «людини шляху». Але чи потрібно виконувати роль, навіть якщо це роль людини шляху? Чи не краще відпустити себе на волю і плисти в потоці буття, роблячи те, що підказує серце й дозволяючи існуванню без опору нести себе в невідомість. Тоді життя стає неповторною історією, тим природнім, справжнім і невігданим шляхом, до якого привела течія долі.

Адже справжній шлях – той, який ти сам створив для себе.

## Мар'їна гора

Корнілов прокинувся, коли світло ранкового сонця освітило гілки беріз над головою. Швидко згорнувши намет він вирушив до того великого яру, через який він минулого дня прийшов сюди. У душі жила пам'ять про те, як учора доторкалося до нього безмежне, і серце наповнювалося радістю. «Без усякої боротьби дозволити існуванню нести себе... це найбільший у світі екстаз» – згадав він слова одного східного мудреця.

Над горою Вовчою, що заросла сосновим лісом, синіло яскраве ранкове небо, і там, у височині, парив ворон. Зупинившись, Корнілов ще раз подивився на долину й порослу лісом гору. Він не був тут багато років. Хто знає, як піде подальше життя і чи повернеться він сюди ще колись. Думка, що може він вже ніколи знову не побачить це благословенне місце, надавала всьому особливу гостроту.

Перейшовши покинутий виноградник і стару ґрунтову дорогу, яка піднімалася на гору Вовчу, Корнілов спустився через березовий гай у яр і пішов у бік верхів'я уздовж струмка, що дзюрчав серед каменів. Скоро почався сам каньйон – круті стіни, стрімкі й кам'яністі, піднімалися праворуч і ліворуч, а над головою було ранкове синє небо. Дійшовши до потрібного йому повороту, де такий самий каньйон, тільки вужчий, повертав праворуч, Корнілов нахилився над потічком, щоб набрати води. Прозора вода текла по синюватій глині, повільно наповнюючи занурену в струмок флягу. У цю мить всі роки мандрів, усі яри, джерела й потоки чарівних гір яскраво ожили в його пам'яті. Але фляга швидко наповнилася, і він пішов далі боковим яром, який піднімався усе вище й вище, поки не перейшов у лісову долину. Нею можна було вийти на дорогу, що спускалася по схилу гори Віхи і далі до берега і пристані.

Навколо був сяючий ранковий світ, начебто побачений у перший раз. Бездонний купол неба накривав собою бучацькі гори й зелені ліси, а на обрії було видно широку ріку. Даль кликала в себе, а дорозі, здавалося, не було кінця.

Через годину він вже був біля бучацької пристані. В нього ще було багато вільного часу й, відійшовши убік, Корнілов спустився на берег під невисоким обривом. Скупавшись, він лежав на піску, дивлячись у синє небо над обривом і не думав ні про що. Серце було порожнім і легким. Яке враження залишило

це місце через десять років? Поки відповіді не було, ясно було тільки, що дух цих гір залишився незмінним.

Об одинадцятій годині від пристані відійшов «метеор» на Канів. Корнілов стояв біля виходу й дивився на білий пінний слід за кормою корабля. Знову він почував себе молодим – начебто в цю мить усі роки життя залишилися десь у білому сліді за кормою корабля. А він повернувся в те давнє літо роботи в геологічній експедиції – зачарований таємничим і чарівним, незайманим і непізнаним світом. Зараз, коли «метеор» набрав швидкість, і бучацькі гори залишалися за кормою, якесь коло часу замкнулося в кільце, і до Корнілова повернулося те, що здавалося втраченим – особлива внутрішня свобода; свобода від самого себе.

Коли в Каневі Корнілов вийшов із пристані, він згадав особливий настрій цього невеликого містечка, де вічність торкається земного світу. Цьому настрою не могла зашкодити звичайна для таких містечок базарна суєта – адже природа небесної вічності та земної суєти зовсім різна. Улітку цей настрій вічності у Каневі слабкіше, а взимку, коли мороз і вітер заганяють у домівки мешканців, вулиці стають пустими, а над горами полум'яніє яскрава малинова зоря – тоді не раз невимовна словами глибина буття розкривалася тут перед Корніловим. І це придніпровське містечко ставало продовженням чарівних гір – та й самі по собі канівські гори і яри нічим не поступаються горам трахтемирівським чи бучацьким.

Чи справді в цих горах було якесь особливе місце сили і розкриті двері в позамежні світи, чи просто життя й доля розпорядилися так, що саме тут щось трансцендентне входило в його душу? Цього не знав ніхто, але в цих краях щось велике й всеосяжне – «існування», «реальність», «Бог» чи «Всесвіт» – торкалося Корнілова, щоб потім він міг зберігати це у своєму серці скрізь і завжди.

Зайшовши в магазин на центральній площі, він купив свіжий сірий хліб – його смак нагадував про пшеницю, поля, дороги, скирти соломи, пісні жайворонка, запах сіна на горищі в хаті – нагадував про все те, що відкрилося для нього в сільському способі життя.

Далі він пішов уздовж берега убік Канівського заповідника. Там у гирлі великого яру біля Чернечої гори був великий пляж, де можна зупинитися на декілька годин. На безлюдному березі ніхто не заважав йому лежати на чистому піску, який скрипів під ногами. Погода в Каневі в цей день була, як на островах Тихого океану – над світом розкинувся купол чистого синього неба, глибокого і бездонного, з невеликими білими хмарами по його краях. У цьому темному небі, яскравому світлі сонця та зелених горах, у прозорості води і в слабкому прохолодному північному вітрі була мить справжнього безтурботного літа. Над головою, у zenіті, пливли ледве помітні тонкі пір'ясті хмари. А ліворуч на обрії було видно бучацьку гору Віху.

Через декілька годин сонце сховалося за високими пагорбами, які підступали тут до самого берега. Дійшовши до крутої Княжої гори, Корнілов спустився на берег на ще одне улюблене місце, де вечірні сонячні промені освітлювали через гирло яру невеликий піщаний пляж. Там він побачив шулік – вони парили прямо над ним, і в бінокль йому були добре видні коричневі крила цих вільних птахів, які кожного року вирушають на зиму в далеку Південну Африку. А коли сонце торкнулося краю Княжої гори, два схожі на стріли білі сліди літаків перехрестилися в zenіті. Знову небесний світ давав йому чарівні знаки й здавався наповненим тією силою, що робила всі події не випадковими.

Крутою стежкою він поліз через зарості наверх і опинився на вершині Мар'їної гори якраз коли сонце сідало за обрій. Велика розкидиста липа (а точніше декілька лип, які виростили від одного кореня) стояла біля ледве помітної дороги, яка йшла майже через саму вершину. Навколо були покинуті поля, зарослі травою. А от на місці старої дерев'яної топографічної вишки на чотирьох стовпах з дощатим майданчиком, де можна було сидіти або навіть лежати, зараз з'явився зовсім інший маяк – дерев'яна тринога, на яку вже не можна було залізти й заночувати там. Присівши біля маяка, Корнілов вийняв флягу з водою і пахучий свіжий хліб.

Червоний диск сонця швидко опустився за далекий обрій і зник за ним. У північно-західній частині неба були помітні слабкі волокна пір'ястих хмар і від них зоря, що почала розгорятися, почала набувати фантастичний вид, як величезна квітка орхідеї, що розпустилася над островом чарівної країни.

Щось велике й значиме було в цю мить, змушуючи завмерти і пильно дивитися на повільно згасаючу зорю.

Десь там, серед гір чарівної країни десять років тому вони з Роксаною хотіли жити особливим життям, так само чарівним як і світ довкола них. І навіть якщо не було навколо них інших людей, які могли б розділити їхній шлях, сам світ гір і лісів увібрав їхню мрію. Тепер вона живе власним життям, і надихає когось іншого. І так само кличе кудись у незнане, у далеку дорогу; кличе повертатися сюди знову й знову, проходити різними таємними шляхами через цей острів щоб знайти там невидимі двері – у вічність.

Зоря згасла й настала ніч. Залізши у намет, Корнілов не спав, а просто лежав, висунувши голову назовні й дивлячись на зоряне небо. Завтра останній день його подорожі. Так, за ці дні щось відбулося – світ дав йому новий дар сили. Він поки не думав про це і не аналізував – досвід підказував, що зараз це даремно, і через деякий час усе визначиться саме собою. Може йому хотілося б ще залишитися тут, у цьому добре знайомому світі, який колись був йому справжнім домом. Він би тоді повернувся кудись у Трахтемирів, і там знову мандрував би дорогами серед гір і полів... Але в нього був квиток на літак з Києва до Амстердама, а звідти далі, у Сан-Франциско, де його чекала Роксана. Тому залишитися він не міг.

Про що думав він, лежачи на канівській горі без сну? Його майбутнє було невідомим і він не очікував від нього нічого – ні доброго, ні поганого.



## Інструмент Шляху

Коротка ніч пройшла спокійно й ніщо не потурбувало сон Корнілова. Прокинувшись о шостій годині ранку, він швидко згорнув намет, а потім пройшовся по вершині навколо маяка серед запашних літніх трав. Звідси відкривався вид на всю грядку гір, що залишилися на півночі. Їхнє узбережжя було освітлено ранковим сонцем, і в бінокль можна було бачити ті місця, у яких він був у попередні дні. Враження від подорожі з'єдналися в пам'яті в один цілісний образ, а на душі було легко й радісно. Світ чарівної країни знову прийняв його; він знову відчув себе тут дома, і дещо потьмянілий за роки його відсутності образ цих гір ожив у його серці у всій своїй яскравості. Знову даль обрив кликала його так само, як і десять років тому.

Прохолодне ранкове повітря пахло рікою, трава намокнула від роси, а йти з рюкзаком через поля було легко. Дорога спускалася вниз, у село Пекарі, а попереду на півдні були добре помітні острови серед вигинів русла ріки й далекі Мошенські гори на самому обрії. Праворуч від дороги був глибокий яр, а за ним піднімалася висока гора Терновий шпиль – Корнілов усе ще пам'ятав багато назв, напівзабутих навіть місцевими мешканцями.

Пройшовши через село, він спустився на берег. Сонце було яскравим, піски під Княжою горою чисті, а безхмарне синє небо обіцяло жаркий день. І знову золотава світлість піску, прозорість води, високі зелені гори за спиною й шуліка, що кружляв високо в небі в сяйві яскравого сонця, створювали в душі почуття безтурботності вічного літа. Тут, під Княжою горою, країна чарівних гір з усіма її міфами й містикою закінчувалася.

Далі за селом Пекарі йшов звичайний низький річковий берег вічно текучої ріки, де все здавалося таким легким, простим і вільним. А світ гір, що залишився позаду, був іншим – з ним були пов'язані не тільки позитивні переживання, а й тягар якоїсь вічної загадки. Лежачи на піску біля води, Корнілов міркував про те, що світ чарівних гір став для нього інструментом шляху, хоча природа цього інструменту так і залишалася незбагненою.

Якщо з півночі, від Трахтемирова світ чарівних гір здавався величезним, манливим і багатообіцяючим, то звідси весь цей

світ сприймався пройденим – таким, що залишився позаду. Він ставав вже непотрібним у цьому сонячному просторі безтурботності літа, де була лише проста й досконала у своїй простоті реальність: сонце, вода, піски, безкрайне небо, птахи, і ясність свободи.

І згадалася йому давня східна притча про гори і ріки. Коли шукач вперше почув про Шлях, гори ще були для нього просто горами, а ріки – просто ріками. Коли він почав занурюватися у свій Шлях, гори перестали бути для нього горами, а ріки – ріками. Але коли він нарешті пізнав сутність Шляху, гори знову стали горами, а ріки – ріками.

Так закінчувалася подорож Корнілова – його символічний шлях через чарівні гори. У безмежному синьому небі над ним кружляла та сама пара шулік, піднімаючись колами усе вище й вище, поступово стаючи ледве помітними темними точками.

Багато років тому, коли Володя Корнілов, студент геологічного факультету університету, вперше потрапив на практику в Канівський заповідник і опинився на цьому березі з піщаними схилами над швидкою рікою, де завжди вічне літо і яскраве світло над зеленими горами, його вразив образ шулік. Ці вічні мандрівники щороку вирушають у свою далеку подорож на південь – за море, у Єгипет, а потім через усю Африку повз гору Кіліманджаро у Намібію.

Тоді Корнілов ще не знав, що він колись пізнає шлях далеких подорожей через весь світ, але не дарма саме сюди, на це узбережжя біля самого далекого південного мису Канівських гір йому завжди хотілося повертатися знову і знову. Наче тут його шлях воіна залишався позаду, як синіючі на півночі гори, звідки він прийшов, а перед ним розкривався простір порожнечі, світла і свободи.

Здавалося, що тут і самі люди живуть так само безтурботно, як літають ластівки над пристанню в Пекарях – легко, без зайвих думок, без клопоту і проблем. А повз них тече ріка – і хіба не все одно, куди вона тече? У літньому небі плывуть білі хмари, і сама ця безтурботна легкість їхнього польоту споконвіку тягне душу до спонтанності повноти буття. Перебуваючи в цьому просторі не можна сказати, що є якийсь там особливий шлях внутрішніх пошуків – Шлях з великої літери. Однак не можна сказати, що його немає. Усе є – і Шлях, і ластівки в небі, і риба в річці, і дід, що їде дорогою на велосипеді. І все це перебуває в незбагненній гармонії з усім,

вплетене в тканину самого Всесвіту. Тому і сам цей стан райської безтурботності літа й досконалої свободи, ця «безтурботність літ давно минулих», коли в серці «палало юності божественне кострище», здавалися Корнілову вершиною всього його шляху через чарівні гори – як квітка, що розпустилася на верхніх гілках дерева цього фантастичного світу мрії та міфу.

Декілька годин на березі під Княжою горою пройшли непомітно – настав час повертатися. Корнілов пройшов на пристань Пекарі, де відпочив хвилин двадцять у приємній тінистій прохолоді. Потім підійшов корабель «Восход-10», Корнілов купив квиток до Києва, спустився по трапу усередину, зняв рюкзак і став біля виходу. Корабель набрав швидкість, і понеслися перед ним зелені пагорби Канівського заповідника, освітлені яскравим сонцем. Минувши Канів, «Восход» завернув у шлюз. Корнілов стояв на кормі й дивився на гори, що залишаються за воротами шлюзу. Потім рівень води піднявся, корабель вийшов зі шлюзу, набрав швидкість, і білий слід за його кормою простягнувся до далеких гір, що залишалися позаду. Десь там, на найвищій вершині, біля маяка й старої липи він ночував сьогодні...

Так Корнілов стояв на кормі до самого Трахтемирова – йому повезло й ніхто з команди не вимагав від нього спуститися в салон. Дух його був у піднесеному настрої – небо, сліпуче яскраве бездонне небо сяяло над головою; космічні пір'ясті хмари; гори на обрії, вітер в обличчя і райдужні бризки за кормою.

Він не був у цих краях десять років і йому вже іноді здавалося, що все його колишнє життя, пов'язане із цими горами, стало просто спогадами про щось яскраве, але давно минуле. Але після своєї подорожі він відчув, що цей фантастичний світ залишився таким, як був. А ще відчув, як щось по новому зачепило, захопило його – як захоплює чоловіка жінка, у яку він закохується. У різні дні його подорожі, у різних місцях і по різному доторкалося до нього таємнича сила – доторкалася загадковими й ніжними дотиками незбагненого. І Корнілову стало ясно, що колись він сюди знову повернеться. Тому що не все тут прожите й пережите, а світ мрії й міфу так само кличе його – у невідоме.

# Жінка, що зупиняє світ

## Перелітні птахи

У середині березня 2009 року на берегах Дніпра недалеко від Канева був теплий сонячний день. У давно покинутих полях на схилах гір біля Канівського заповідника сніг уже майже скрізь розтав, залишилися тільки невеликі білі плями в ярах. Вітру не було, світило яскраве сонце, а в небі серед срібlistого візерунка пір'ястих хмар летіли журавлі. За давніми народними віруваннях цієї землі в такий день, «на Явдоху», вони разом з іншими перелітними птахами повертаються з небесного раю – «вирію» – у земний світ.

На дорогах розтанула мерзла земля і почалося весняне багно. А на теплих місцях, де земля нагрілася сонцем, уже розпустилися перші квіти – сині проліски. Наближався полудень, і на польовій дорозі, що піднімається від села Пекарі на поля і до Мар'їної гори, з'явилась машина. Це був старий УАЗ, відомий своєї прохідністю – на таких тут зазвичай їздять мисливці й лісники. Машину носило в сторони на мокрій дорозі, але вона впевнено виїхала по майже до самої вершини гори. З неї вийшли двоє, чоловік і жінка незрозумілого віку – вже не молоді, але наче ще не старі. Вони були одягнені в камуфляжний одяг, звичайний серед місцевих мешканців, і спершу можна було подумати, що це лісник приїхав із дружиною збирати березовий сік. Але коли вони зняли ватники і залишили їх у машині, тому що було тепло й безвітряно, стало ясно, що це не лісник.

Обличчя чоловіка й жінки були мало схожі на місцевих жителів, хоча вони були одягнені в одяг, куплений на канівському базарі, та й машина в них була «народна». Видно було, що вони іноземці, а сильна засмага ранньою весною свідчила про те, що вони недавно прибули з дуже далеких сонячних країн. У чоловіка на плечі висіла якась дорога камера, а в жінки на руці було помітне яскраве кольорове татування – китайський дракон з довгими рогами тримав у зубах місяць. Піднявшись на вершину гори, вони сіли у сухій торішній траві під самотньою великою липою, дивлячись на добре видимий далекий обрій.

Дивні люди... Іноді зустрічаються на дорогах такі екзотичні персонажі, що живуть якимось своїм, загадковим життям. Їх мало цікавлять справи повсякденні, настільки звичайні для всіх, але в них відчувається внутрішня сила, і вона змушує інших ставитися до них з повагою. А може – зі страхом.

Це були шукачі незбагненого – навігатор позамежних просторів Корнілов і його супутниця Роксана. Колись давно в них багато чого було пов'язане із цими місцями. Але вони багато років не з'являлися тут – життя занесло їх у далекі країни на іншому кінці світу. Однак зараз вони вирішили повернутися на береги Дніпра, де колись починався їхній шлях.

На цій горі вони опинились в той день, коли летіли перелітні птахи, повертаючись додому із далеких країн. Це було дуже символічно – адже вони теж перелітні птахи; глобальні кочівники, що мандрують між океанами й континентами в пошуках чогось такого, що важко пояснити – невловима справжність світу, особливі тонкі енергії... Одним словом – у пошуках позамежного.

Пару днів тому, прилетівши з пересадками в Київ із Сінгапуру, вони з'явилися в Каневі на базарі. Їм потрібно було купити просту машину, що підходить для польових доріг і яку можна не жаліти. А потім знайти собі десь у самому далекому та глухому селі хату, щоб пожити там якийсь час. І доторкнутися до настроїв своєї молодості.

Зупинилися вони в невеликому й порожньому в цю пору року готелі «Княжа гора», що мав деяку претензію на розкіш – мабуть тут іноді бували місцеві багатії. Американські паспорти забезпечили їм шанобливе ставлення до себе – персонал сприйняв їх як трохи дивакуватих багатих іноземців з українським корінням, які приїхали на могилу Тараса Шевченка. Вони не заперечували, а тільки загадково посміхалися...

Корнілов сидів у сухій траві та розглядав у бінокль далекі гори, що синіли на обрії –колись там усе починалося для них... А Роксана дивилася на срібlistий візерунок хмар у небі та білий слід літака, що летів десь високо з півдня на північ – може, в Лондон. Або в Амстердам. Ще зовсім недавно вони теж були частиною цього світу трансконтинентальних літаків, і Роксані подобалося дивитися на екрані, вбудованому в спинку

крісла перед нею, як пропливають десь внизу океани і обриси континентів. А зараз хотілося зовсім іншого – занурення в світ сільського життя, яке йде за власними природними законами.

Поки Корнілов роздивлявся гори на обрії, Роксана підійшла до липи. Вона добре пам'ятала ці декілька дерев, які виростили від одного кореня. Колись давно в дуплі майже біля самої землі вони сховали дві схожі на білі сердечка скам'янілі раковини, знайдені на одному із пляжів біля Роженої криниці. Тоді, 27 років тому, вирішивши їхати в Індію, вони прощалися на цій горі під липою із райським світом лісів і гір на берегах Дніпра – світом, який став для них рідним.

Ранком того дня вони зачинили свою стару хату на краю села в глибокій долині – зачинили скоріше для порядку, розуміючи, що вони вже ніколи не побачать цього критого соломною будинку, де пройшли незабутні яскраві дні. На попутних машинах вони доїхали до Канева, там купили квитки на автобус до Києва. А потім відвідали свій улюблений пляж і цю вершину – попрощатися...

Від липи було добре видно гряди гір, за якою знаходилося невелике придніпровське село Бучак, де залишився їхній дім. Сховавши в дуплі дві раковини, вони мовчки посиділи під деревом, думаючи кожний про щось своє. А потім піднялися й пішли по дорозі вниз – спершу в Канів на автостанцію, потім у Київ, а потім ще далі, за обрій, куди кликав їх південно-східний вітер. Було сумно залишати цей світ, але в той же час і радісно – від того, що попереду відкривається далекий шлях.

І от через стільки років вони знову тут. «Привіт, липа!» – сказала Роксана пошепки дереву, обійнявши його. – «Ти пам'ятаєш мене? Колись я часто бувала тут, молода, струнка й красива... Тепер уже не молода, і половина волосся сиве». А липа відповіла їй без слів, одним тільки подихом вітру й думки: «Справа не в тому, молода ти чи стара, красива або сива. Справа тільки в тому, які енергії течуть через тебе... А все інше не має значення». Роксана не очікувала такої відповіді, хоча не можна сказати, що вона була незрозуміла для неї. Вона думала, липа скаже їй щось типу «Але ти знаєш, що таке свобода». Однак липа відповіла зовсім не так.

Сівши в сухій траві біля Корнілова, вона задумалася про свободу і про енергії. Згадалися недавні перші враження від Канева. Залишивши речі в готелі, вони вийшли на берег Дніпра – він був поруч, через дорогу. І там, на березі до неї прийшло

яскраве почуття свободи. А свободу нелегко знайти в сучасному світі, навіть якщо пройти його від краю до краю, як це зробили вони з Навігатором.

Широка смуга піску на березі, вода, вітер, небо, птахи... і більше нічого. Усе так просто і ясно, і від того в душі теж стає просто і ясно. Колись тут почався їхній шлях довжиною як життя. Якщо вважати, що це був шлях нескінченних мандрів світом в пошуках місця під сонцем, то в цьому є щось сумне – шукали-шукали, і повернулися до того, з чого починали. Але якщо сприймати його, як шлях усередину себе, у пошуках власного внутрішнього центру – це все змінює.

Можна було б довго розповідати про те, яким Канів залишився в пам'яті Роксани – нечіткий образ, як старе чорнобіле фото... запряжені кіньми вози біля базару, діди у ватниках, що продавали з цих возів гусей і кіз. Канів за тридцять років сильно змінився, ніяких возів і дідів з козами там уже не було – дорогі машини, жінки в сучасному одязі й реклама мобільного Інтернету. Але справа не в цьому.

Колись давно, буваючи під час своїх подорожей в Каневі, вони з Корніловим не раз говорили, що в цьому невеликому провінційному придніпровському містечку є своя особлива енергетика. У всьому там була присутня якась значимість, наче в Каневі в повітрі постійно був розпилений невідомий наркотик, що надає всьому цю значимість – жартував у ті роки Корнілов. Там невидимий примарний небесний світ символів доторкався до світу земного, і тоді все ставало іншим – пил на дорогах, собаки й кури... Усе набувало тоді іншого значенням, начебто пронизувала цей світ ледве чутна гіпнотична музика, що долітає із нескінченності небес і кличе за собою. І цьому поклику неможливо опиратися – тому що це поклик свободи.

Щось подібне вони бачили в Південній Америці, у невеликих провінційних містечках. З одного боку, пил, запустіння, забуття, начебто люди там живуть у напівсні. А з іншого – таке саме почуття вічності, як у Каневі. Звичайно, пройде ще кілька років, і цивілізація разом з глобалізацією поглине залишки старого Канева – Корнілов і Роксана добре знали, як це буває на прикладі інших місць у світі. Їм повезло, що вони ще застали тут цей настрій вічності, тому що невідомо, чи довго він збережеться.

А тоді, у перший день у Каневі Роксана відчула те саме, що й багато років тому – поклик свободи, що звучить із небес. А

знайти місця в світі, де відчувається такий поклик небес, дуже непросто – Роксані було із чим порівнювати. Природна краса або наповненість спадщиною давніх культур ще не означає, що там можна відчути такий поклик. Тому в неї виникло в Каневі почуття, що вона повернулася додому. І зробила ковток свободи...

Місце на березі навпроти готелю за минулі роки на щастя мало змінилося – чистий пісок, кущі верби, острів за рікою, а позаду – високі гори Канівського заповідника. Сонце, небеса, птахи, фіолетовий ряс уздовж дороги. А вдалині на обрії – синіюча гряда гір. Туди владно кликала їх доля. Чи надовго? Може назавжди. А може квитки Singapore – Kaniv Bazaar виявляться у два кінці, і вони вирішать повернутися. Хто знає...

Адже вони – перелітні птахи.



## Канівський вітер

В наступні дні Корнілов і Роксана із самого ранку їздили по селах Канівського району. Куплена машина хоч і була трохи іржава, але легко заводилася і загалом проявила себе добре на весняних дорогах. Була гарна сонячна погода, візерунок пір'ястих хмар розкинувся по всьому небу і він був схожий на карту фантастичної примарної країни. Запах диму від спалювання сухого листя і бур'янів; зграї перелітних птахів у небі над сірими пагорбами, вкритими торішньою травою, яка блищала на сонці як метал – усе це робило світ трохи нереальним...

Це був той настрій, який вони хотіли знайти – забути себе, увійти у фантастичний світ мрії та міфу, світ вітрів і перелітних птахів; розчинитися в запаку диму... І тоді все ставало так легко й просто, коли несе тебе вітер свободи – теплий канівський вітер.

Ночами ще були морози, і коли вони ранком виїжджали з Канева, вирушаючи в далекі села, розташовані в глибоких холодних долинах, подекуди на дорогах блищали на яскравому сонці залишки снігу й льоду. Удень усе це починало танути, і з'являлося рідке весняне багно, яке вночі знову замерзало. Але в основному дорогі вже почали підсихати, і вітер ніс пил, який у світлі яскравого сонця здавався тонкою, як вуаль, павутиною з ліній сили, які виткали цілий примарний світ. Цей пил, що летів за вітром, так добре допомагав забувати себе, створюючи особливий настрій... настрої вселенської порожнечі, коли сам стаєш як пил, який несе весняний вітер.

Колись давно, коли їх шлях тільки починався на цих польових дорогах, Корнілов і Роксана пізнали цей настрій, який вони називали «забути себе». Забути себе, вийти за власні межі, бути в потоці – ці слова стали мантрою їхньої метафізичної юності. Насправді, звичайно, не забути про те, хто я та куди йду, а поринути у внутрішній центр свідомості, тому що можливість усвідомлювати – це єдине по-справжньому цінне, ми маємо завжди й скрізь, за всіх обставин. Тому й слова «забудь себе» у фантазіях Роксани означали щось ближче до буддизму, щось таке, що і не поясниш. Це справді важко зрозуміти, якщо не пережив сам. А ще важче пояснити – адже є у всьому цьому якась незбагненна для розуму загадка. Але є в цьому і особлива

свобода – коли забуваєш себе й сам стаєш легким, як весняний пил на дорогах, який несе кудись канівський вітер. А ще добре допомагав забувати себе запах диму. Давно, ще в ті далекі роки, коли вони були молоді, запах диму став одним з тих символів чарівної країни серед гір і лісів, що зачарували душу й серце Роксани. Було в цьому запаку щось прадавнє і вічне...

Вони ще не знали, де знайдуть своє нове місце під сонцем, і вечорами у номері готелю довго розглядали карту. Деякі назви сіл були добре знайомі, а деякі ні про що не говорили. Корнілов пам'ятав ще по тих роках, коли він мав відношення до геології, що ці гори простягнулися з півночі на південь на тридцять кілометрів. Це був наче архіпелаг островів, що з'явилися багато тисячоліть тому у льодовикову епоху, коли під час танення льоду бурхливі потоки води промоли глибокі долини. Деякі із цих островів заросли лісом, на деяких було більше голих трав'янистих чи кам'янистих гір.

Втім, по карті важко було зрозуміти, який насправді вигляд усе це має зараз. Ясно було тільки, що за минулі роки все могло сильно змінитися. Десь мабуть було більше слідів людей, а десь місця зберегли незайманість. Тому потрібно дивитися на місці, шукаючи підходяще село. Воно не обов'язково мало бути біля ріки, де завжди більше людей, рибалок і туристів. Але не хотілося надто від Дніпра віддалятися – це не входило в їхні плани. Непогано було б, якби ріка була видна десь у долині, серед гір. Так відчувалася б її присутність, і непотрібної суєти можна уникнути.

Насамперед вони, звичайно, вирішили поїхати в розташоване недалеко від Канева село Бучак, з яким було пов'язано багато спогадів. Однак там усе сильно змінилося не в кращу сторону. Ліси, які вони колись так любили, частково повирубали, а гори сильно порили під час грандіозної будівельної діяльності, покинутої після краху радянської влади.

У лісах на вершинах гір, які оточували їхню долину, зараз проходила бетонна дорога, по краях якої скрізь було сміття й порожні пляшки. Бачити понівечену природу було неприємно, і хотілося швидше поїхати звідси. Місце, де колись була їхня хата, вони легко знайшли – у глибині лісової долини природний світ був менше зруйнований людьми. Від старої хати, де вони жили на початку 1980-х, мало що збереглося – купа уламків

цегли від печі, заросла торішніми бур'янами, і якісь залишки дерев'яних стін. Але круглі й високі гори, що оточували цю долину, залишилися такими самими – Коба, Лисуха, Каменуха та інші, назви яких вони колись знали, але зараз уже не дуже пам'ятали.

Посидівши трохи на порослому травою пагорбі посередині долини, на якому росло декілька невеликих дубів і лежав знайомий камінь, Корнілов і Роксана згадали про той давно минулий час. Втім, вони розуміли, що ця сторінка життя вже перевернута, і були готові до цього. А всі розмови типу «а пам'ятаєш, на тій горі, в такому році» цікаві лише в невеликій кількості, інакше вони породжують почуття суму за давно минулим. А сум – це зовсім не те, що вони шукали. Піднявшись, вони не обертаючись пішли в ліс через гору Коба до дороги, де залишили машину. Цей період життя залишився в далекому минулому.

Поїздки різними селами тривали весь тиждень – вони побачили чимало цікавого, дивилися різні пусті хати та спілкувалися з місцевими мешканцями. Так вони довідавшись для себе багато нового про фундаменти, стіни й дахи; про те як краще перекривати хату, де які є майстри та в якому магазині в Каневі дешевше шифер.

Але головне, що всі ці дні зберігався настрій польоту на хвилі весняного канівського вітру. Чарівність світу полів, лісів і гір знову відкрилася перед ними – відкрилася довірливо, так само як колись в давні роки вони довірливо відривали цьому світу власні душі.

Увечері одного із днів, обговорюючи в готелі денні враження, вони погодилися з тим, що поклик серця не обдурив їх. Отже вони не даремно приїхали сюди з іншого кінця планети, «прямим рейсом Сінгапур – Канівський базар», як жартувала Роксана. Було вже ясно, що прохід у фантастичний світ високих енергій, світ мрії та міфу зберігся тут. Це й не дивно. Можна багато чого змінити в природі, вирубати ліси, прокласти дороги, чи навіть збудувати якусь електростанцію. Але над тими речами, які пов'язані з небесною вічністю, люди на щастя на владні. Як не владний над цим весь матеріальний світ.

Потім у них виникла цікава розмова про те, яким би вони хотіли бачити свій будинок у цих горах. Поки вони мандрували світом, у пам'яті залишався, поступово згасаючи, образ

маленької бучацької хати під соломою. Усе там було просто й затишно – глиняні стіни, побілені крейдою, в яку народ додавав зеленку «від мурашок», тому стіни ставали трохи зеленуватими. Обмазана глиною піч, складена з каменю. Дерев'яні лавки та стіл із простих темних дошок, на ньому свіча й декілька горщиків з букетами сухих трав. І навіть якщо глиняні стіни були нерівними, стіл і лавки грубими, а під лавками бігали миші, однаково в такій хаті вони колись були щасливі – на берегах Дніпра.

Образ сільської хати, що жив в пам'яті, поступово обростав фантазіями, стаючи частиною міфу. Все це було співзвучно захопленням екологією та етнічними стилями життя, що поширилося в світі в 1990-і роки. Потім ці захоплення, які спершу здавалися багатобічними, поступово згасли, а життя первісних племен у джунглях Амазонії вже не здавалося романтичним. Однак легендарний образ старої сільської хати на берегах Дніпра залишився, як щось справжнє.

За минулі роки вони жили в різних країнах, бачили всякі будинки – багаті та бідніші. І номери в дорогих готелях, і вкриті пальмовим листям дешеві бунгало на тропічних островах. Але тут, серед полів і гір придніпровської України, їм не потрібен був ані дорогий будинок з гаражем і супутниковою антеною, ані дизайнерська дерев'яна вілла в етнічному стилі. І справа була навіть не в тому, що не хотілося платити за це – гроші в них були. Хотілося іншого – знайти просту білу хату в доброму стані, яка нагадувала б той будинок з їхньої юності.

До того ж, з погляду екології традиційна українська сільська хата була непоганим рішенням. Хати зазвичай будували з дерева, обмазуючи глиною, змішаною із соломою. Гарний матеріал – цілющість глини відома. Бували ще саманні будинки, де дерева майже не було – їх складали з «валків» (як їх називали в народі) зіплених руками із глини з соломою, приблизно такого розміру як цегла. Потім стіну вирівнювали дощечкою, глина висихала, і якщо дах не протікав, ці стіни були довговічними. Але таких хат, які називали «ліпленими», залишилося зовсім мало, і вони були дуже старими і напівзруйнованими. Так само нечасто зустрічалися хати під соломою, а майстрів з перекривання солом'яних дахів, яких раніше можна було знайти в кожному селі, уже не залишилося.

Тому вони вирішили шукати звичайну обмазану глиною дерев'яну хату під шифером в доброму стані, щоб не витратити

багато часу і сил на її відновлення. І там створити власний життєвий простір у стилі простого та повільного життя, заповненого походами по горах і на лісові пляжі, споглядання далеких обривів і зоряного неба.

Така розмова надихала, і в душі виникало добре знайоме почуття, що світ розкриває перед ними всі двері, запрошуючи в нову далеку дорогу. У готелі вночі було тихо, а в чорному небі над канівськими горами мерехтіли яскраві зірки. І знову було в цьому щось величезне й неосяжне, що непереборно кликало до себе – так само, як і в ті далекі роки юності.

Наступного дня, на народне свято Сорока Святих, вони нарешті вирішили купити одну із хат, яка їм сподобалась. Напевно, немає сенсу описувати докладно, скільки хат було років і в якому стані були стіни. Це несуттєві деталі – важливо те, що будинок їм сподобався усередині й зовні, вимагав небагато роботи із благоустрою, стояв серед полів і ярів у гарному місці на краю одного з невеликих і віддалених сіл Канівського району. Від входу було добре видно високі порослі лісом гори, удалині – Дніпро та обрив над лівим берегом. Над хатою кружляли кобці, а ще вище у сонячному небі летіли журавлі, що поверталися додому.

Здавалося, що обриси гір, видимі від порога та з вікон хати, сама їхня конфігурація мали в собі якесь закодоване послання, начебто в такий спосіб сам світ хотів щось сказати Корнілову й Роксані. Що саме? Можливо те, що в цьому будинку у них буде можливість знову знайти прохід у світ мрії й міфу, який відкривається в небесній далі над Кам'яною горою, яка була в них перед вікнами. Туди, у цю даль, заповнену світлом великої порожнечі, легко летіла душа – адже там було все минуле та все майбутнє.

Але було там і дещо більше – усе те, що не стало можливим.

## Незавершений намір

У купленій сільській хаті потрібно було зробити невеликий ремонт, помазати глиною стіни всередині та зовні, а потім побілити. А щоб було місце, де можна спати під час цих робіт, насамперед хотілося впорядкувати горище, де залишилося трохи сіна. В один із днів Корнілов і Роксана з'їздили в Канів, щоб купити спальні мішки, подушки та ковдри – це було дуже зворушливо, начебто їм по двадцять років, вони починають спільне життя і в них з'явився власний будинок, де потрібно зробити подружнє ложе.

Потім вони почали розчищати горище, яке мало для них символічне значення. Колись на початку 1980-х, у тій, першій хаті в придніпровському селі Бучак, горище було важливим культовим місцем – від колишніх господарів там залишилися запаси сіна, яким годували взимку кіз, і в Корнілова з Роксаною виникла ідея, радикальна за своєю новизною (в усякому разі, для тих, хто виріс у місті) – спати на горищі.

Тоді, викинувши звідти все зайве, вони обмели віником павутиння, і наносили ще свіжого сіна, яке Корнілов не дуже вмів косити у саду старою косою, знайденою в сараї. Після цього горище одразу змінилося – там з'явився запах сухої трави. Як птахи навесні, утворюючи пари, роблять із сухих травинок гніздо, так і вони у сні на горищі спорудили собі екзотичне ложе, прикрашене букетами сухих квітів, обкатаними водою химерними коренями, зібраними на лісових пляжах, і скам'янілими спіральними раковинами давніх морів.

На цьому ложі із сухих трав і квітів було пережито чимало яскравих моментів щастя, які дарує молодість і любов. Тих моментів, які потім запам'ятовуються на все життя. І справді, це ложе із сіна на горищі, прикрашене скам'янілими раковинами, вони потім нерідко згадували, мандруючи світом. Згадували з деяким смутком, тому що ні в дорогих готелях, ні в найдешевших пляжних бунгало для мандрівних студентів, нічого подібного вони не зустріли. А ще тому, що ніколи вони не були такі вільні й щасливі, як тоді. І в різних частинах світу – від Мюнхена й Сан-Франциско до Гоа, Південно-Східної Азії й Полінезії – у них не було такого комфортного ложа.

Щось подібне вони намагалися зробити у своєму будинку на острові Аітутакі, але там це вийшло не зовсім справжнім,

більше схоже на віллу в тропічному стилі, які будують для туристів. Кондиціонери, екзотична деревина, різьблені меблі з Балі, великі раковини із тропічних морів Індонезії та інші аксесуари нічого не додавали до автентичності, якої не вистачало в цій віллі.

Потреба в автентичності, в справжньому і стала однією із причин, які привели Корнілов і Роксану з космополітичного світу ХХІ століття знову в далеке село на берегах Дніпра. Тому що справжнє не купиш за гроші, а його нестачу не замінять ані розкіш, ні новітні технології. Це добре як доповнення до чогось найважливішого – сенсу. А самі по собі досягнення цивілізації не здатні створювати сенс.

Щоб очистити горище свого нового будинку від непотрібного мотлоху, Корнілов і Роксана винесли його й викинули у викопану в далекому куті їхнього саду глибоку яму. Заповнивши її всякими іржавими каструлями й рваними чобітьми – речами, звичайними в старих сільських хатах і сараях, вони засипали яму землею – от і немає більше сміття. Палити це все вони не хотіли, так само як викидати в яр. А везти в Канів у смітник було далеко, та й надто багато було цього мотлоху.

На горищі найшлося й дещо корисне – граблі для сіна, дерев'яна лопата, якою колись із печі виймали хліб, іржава дворучна пила, стара сокира із якісної дзвінкої сталі. Усе це згодиться, дещо в господарстві, а дещо в інтер'єрі. Очищене від усього зайвого й виметене віником горище одразу набуло іншого вигляду, а через трикутні віконця, з яких вони вийняли скло, туди став проникати свіжий весняний вітер. Весною сіна ще не було, але в сараї знайшлося трохи сухої трави, щоб постелити її скраю горища. Так з'явилося місце, де можна було лежати у спальному мішку.

З хати вони теж винесли все зайве, і вона була готова до ремонту – роботи там виявилось не дуже багато. Потрібно було купити ще деякі матеріали, цемент, декілька дощок, різні інструменти, і можна починати. Хотілося б, щоб ця діяльність з благоустрою хати була не просто механічною брудною роботою, а ритуалом, медитацією... І щоб звучала під час роботи музика, вібрації якої будуть проникати в глину, якою потрібно мазати стіни – кажуть, що глина здатна вбирати в себе

вібрації й зберігати надовго. Хто знає, правда це чи ні, але приємно думати, що правда.

Наступного дня, на Олексу Теплого, із самого ранку Корнілов і Роксана пішли через гору на берег на пошуки незайманих пляжів, придатних для споглядання далеких обріїв. З покинутого поля на вершині гори відкривався вид на всі сторони світу, і там вони зробили зупинку, сівши на сухий стовбур упалої дикої груші. У небі був схожий на тонку ажурну павутину срібlistий візерунок хмар, прокреслений білими слідами літаків, що летіли звідкись здалеку – з півдня на північ і зі сходу на захід.

А гори на обрії йшли вдалину, як блакитні хвилі... Десь там була видна Мар'їна гора із липою, звідки почалася ця їхня канівська подорож. «Пам'ятаєш, колись давно я подарував тобі всі ці гори й дав містичне ім'я – Агнія. Охоронниця вогню; невидимого містичного вогню» – сказав раптом Корнілови.

І в цю мить, коли пролунали такі значимі слова, випущені в світ як стріла, усе їхнє життя й доля стали однієї точкою, що блиснула, як дорогоцінний камінь. А гори, як туго натягнуті струни ліній сили, зазвучали акордом загадкової музики. І райдужна павутинка на сухій гілочці стала дорогою, що веде до самих небес. Душа легко злітала по ній у небо – туди, де прокреслив синій небосхил срібlistий слід літака, що летів на інший край світу – може, кудись в Еквадор...

Під горою вони знайшли симпатичний невеликий пляж в гирлі яру, відкритий далеким обріям. Розталий лід, що наповзав зимою на берег, залишив великі вали сухого піску, і на них було так приємно сидіти й лежати, гріючись на весняному сонці. Це був справжній пляж південно-східного обрію, і на ньому Корнілов і Роксана провели половину дня, збираючи свої перші на новому місці знахідки – обкатані водою корінці та різнокольорові камінчики.

Потім стали збиратися хмари і схоже було на дощ, але вони встигли повернутися додому по тій самій ледве помітній стежці через гору і поле. А коли дощ таки розпочався, під його шум вони заснули на горищі. Через якийсь час дощ закінчився, хмари почали розходитися, і на горище через віконце потрапив промінь вечірнього сонця, освітивши старі дошки, сірі хвилясті



листи шиферу й перші обкатані водою корінці, які вони знайшли сьогодні й засунули під дах.

Лежачи на спальному мішку, Корнілов думав про незавершений намір. Коли вони переступили поріг цього будинку, звичайної старої сільської хати під шифером, у якій багато років ніхто не жив, у нього виникло почуття, що час повернувся назад у давно минулу епоху молодості. Потім вони, чоловік і жінка, що колись шукали в цих горах позамежне, залишили береги Дніпра щоб мандрувати світом. Вони об'їздили майже весь світ, але доля знову привела їх на береги Дніпра, тому що ніде й ніколи вони не були настільки вільні й щасливі, як на дорогах своєї юності. Тут залишилося щось незавершене, не прожите до кінця, як наполовину відчинені двері, які кличуть знову увійти в них.

Мабуть, у кожного бувають такі свої двері, точка входу у щось важливе і справжнє. Хтось входить у ці двері, після чого починається нове життя. А хтось так і залишається біля відкритих дверей, не наважується зайти в них і просто грається з екзотичними ідеями та словами, які стають ще однією розвагою. Згодом двері закриваються – як правило, назавжди. І залишається звичайне повсякденне існування.

Навряд чи можна сказати, що вони з Роксаною не ввійшли у свої двері й не знайшли свій шлях. Але тут, на берегах Дніпра залишилося щось незакінчене – незавершений намір. Намір жити альтернативним життям серед лісів і гір. Важко описати словами, який саме вигляд повинно мати це життя. Можна тільки сказати, що його сутність не залежить від повсякденного земного світу з його турботами. Усі ці походи по горах, полях і лісах в пошуках особливого настрою, а також споглядання далеких обривів чи нічних зірок... Все це мало здатність перетворювати життя на містерію та ритуал, мета якого – підтримувати й зберігати чарівність світу. Доторкнувшись до такого життя у своїх мандрах юності, вони точно знали, що воно можливе й не є порожньою фантазією. Але постійно жити у чарівності світу виявилось не так просто. Тому цей намір так і залишився незавершеним...

Між балками під дахом Корнілов помітив сріблисту райдужну павутинку, схожу на ту, що була сьогодні на сухій груші на горі. Вигляд цієї павутинки привернув його увагу, відволікаючи від думок про незавершений намір. Сонячний промінь освітлював павутинку, і вона переливалася всіма кольорами райдути, як тонкі алмазні струни – лінії сили. Цей блиск заворожував і кликав душу за собою – полетіти кудись, піднімаючись усе вище й вище примарними сходами світів сновидінь, витканих з таких сріблистих райдужних павутинок – у високі небеса.

А може навіть ще далі – у фантастичний світ мрії та міфу.

## Хвиля

Колись у примарних світах, прихованих у глибині душі, Роксана й Навігатор втратили щось дуже важливе – а в тих світах можна легко втратити все що завгодно, тому що така їхня природа. Потім вони довго ходили лісовими дорогами – ходили по колу, по замкненій орбіті навколо долини серед семи гір, де вони жили, намагаючись повернути втрачене. Що ж це було, настільки цінне? Особливий імпульс енергії, особлива хвиля, подарована їм світом – енергія молодості. Деякий час вони жили на хвилі цієї енергії, а її наявність була настільки очевидним фактом, що він навіть не обговорювався.

Ця хвиля і віра в світ мрії та міфу вели їх по життю, коли вони потрапили в цю долину серед гір і лісів. Світ мрії та міфу був витканий з енергій молодості й любові, і ця енергія, разом із загальним настроєм метафізичної юності кликала за собою – хто знає, куди, – обіцяючи, що немає в житті нічого неможливого. Обіцяючи, що в пошуках позамежного вони зможуть легко пройти увесь світ – від краю до краю, від Півночі до Півдня й від Заходу до самого далекого Сходу. Від білих снігів Непалу до білих пісків острова Занзібар, як сказала колись Роксана. Енергія молодості обіцяла, що всі дороги світу справді можна пройти, а нескінченність життя починається прямо тут, біля розкритих дверей чи вікна... досить просто захотіти, і можна буде легко полетіти в цю нескінченність. Разом з вітром.

З таким настроєм вони прийшли в чарівну долину серед семи гір і незайманих лісів. Там вони змогли сказати собі: «Ми прийшли в рай». Але світ у цій долині виявився досить замкненим. Спершу ця монотонність заворожувала й захоплювала, але потім вона непомітно стала переходити в забуття.

Уся ця гра у вічне літо та у сільський рай непомітно стала призводити до того, що вони стали забувати про найважливіше – хто вони, звідки й куди йдуть, і навіщо прийшли сюди. Світ мрії та міфу, розімкнутий і нескінченний за своєю сутністю, став перетворюватися на фатальну замкнену орбіту примарного світу, який нагадував сновидіння наяву. Хоча примарний світ не був світом повсякденного життя, але він не був і світом мрії, у якому всі двері відкриті перед тобою, усі бажання здійсненні, а життя здається нескінченною дорогою за обрій.

А натомість душа все більше поринала в гру райдужних павутинок примарного світу... як сонячний промінь, що освітив вкриті пилом сухі букети лісових квітів у глибині напівмороку старої сільської хати. Забуття... Ні, це було зовсім не те, про що вони мріяли та до чого прагнули.

Так непомітно хвиля енергії молодості почала віддалятися від них – чи то вона танула у високому небі, чи то відлітала за далекий обрій... І не було можливості її повернути – а може, вони просто не знали, як це зробити. Коли вони стали розуміти, що втрачають хвилю, це був велике розчарування, і виникло бажання все покинути і поїхати кудись далеко – на Схід. Може там, десь на дорозі в Мандалай вони знову знайдуть її... де шелест листя пальм і солодкий запах тропічних квітів над широкою рікою – іншою рікою.

Адже тоді вони ще були надто молоді – що могли знати вони? Хіба щось про любов і пристрасть, але не про глибини світобудови...

І не про хвилю.

Адже вона незбагненна. І непередбачена – ця хвиля.

## «Гори нам допоможуть»

Наступного дня Корнілов і Роксана вирішили поїхати за деякими будівельними матеріалами та інструментами, потрібними для ремонту хати. У Каневі останнім часом їм часто доводилося бувати, оформляючи документи на будинок і землю. До того ж, це загалом чарівне містечко все ж таки досить багатолюдне. А вони хотіли швидше переключитися на ті настрої, які вони тут шукали, тому спілкування зі світом людей їм зараз не було потрібне.

Найближчий магазин, у якому можна було купити все, що треба, знаходився в селі Пії на повороті канівської траси. До села було 35 кілометрів, і вони поїхали туди польовими дорогами. Цей магазин вони знайшли, коли їздили у пошуках хати, і він їм чимось сподобався<sup>3</sup>. Там були всі необхідні для сільського способу життя речі – коси й сокири, дверцяга для печей, газові лампи та інші прості, але корисні в селі речі – навіть ланцюг для прив'язування корови. Чи дворового пса.

Там, серед лопат і газових ламп виникало почуття, що час зупинився колись дуже давно, у ті далекі роки, коли вони вперше потрапили в сільську місцевість. Не скажеш, що вони ідеалізували спосіб життя селян, як це іноді любили робити українські письменники, дитинство яких пройшло в селі. У Корнілова і Роксани дитинство пройшло не в селі, вони бачили світ і добре розуміли, що сільський спосіб життя крім позитивних має й чимало стомлюючих сторін, пов'язаних з вимушеним спілкуванням людей у замкненому просторі, де всі один одного знають і обговорюють – не завжди доброзичливо. Ця сторона сільського життя із різними побутовими інтригами була їм не цікава.

Корнілова й Роксану, як людей вільних і творчих, у сільському способі життя цікавило зовсім інше – прохолодний простір глиняної хати, ластівки на дротах, вода з колодязя, рожеві мальви під вікном і яскраві зірки над головою... Саме в цю сторону сільського життя (якої, як вони вже встигнули зрозуміти, залишилося тут набагато менше, ніж тридцять років тому) їм хотілося б поринути.

Колись давно у маленькому придніпровському селі серед лісів і гір світ дав їм особливий заряд енергії, який потім вів їх

---

<sup>3</sup> Того магазину вже немає. А новий магазин будівельних товарів у Піях має зовсім інший вигляд, сучасніший.

через усе життя. Але пройшло надто багато років, і цей імпульс був витрачений. А експерименти з різними стилями життя в далеких країнах вражень залишили багато, однак такої енергії, як тоді, дати не змогли. Тому й виникла потреба одержати новий імпульс. Не раз розмовляючи про це, вони називали одержання нового імпульсу енергії словами «створити новий образ себе». Чимось ці слова їм сподобалися.

Думки про це пронеслися в голові Корнілова, поки він вантажив у машину куплені будівельні матеріали. Від входу в магазин, що стояв на самому краю села, за асфальтовою дорогою на Канів було видно велике поле, а далі на обрії синіли ледве помітні далекі гори. Звідти вони приїхали, туди зараз збираються повернутися – у непідвладний часу фантастичний світ мрії та міфу, що живе наче в іншому вимірі. Над тими горами світять сонце й місяць, летять небесні вітри та йдуть дощі. А самі гори одночасно наполовину реальні, а наполовину частина міфу – створені з образів уяви, стародавньої блакитної глини юрських морів і срібlistого місячного саява.

Обриси сіро-блакитних гір на обрії можна було б споглядати довго. Але тут було надто спекотне місце, та й дорогою досить часто їздили машини. Щоб дивитися на гори краще зупинитися десь далі серед полів, біля самотнього дерева. Але однаково у цю мить біля магазину далекі гори сказали щось важливе душі Корнілова – сказали без слів, одним тільки настроєм, адже слова душа і розум зможуть підставити самі, які захочуть. «Створи новий образ себе» – сказали йому гори, – «а ми тобі допоможемо».

Поки вони їхали в машині, Корнілов розповідав про це Роксані – «гори нам допоможуть». Натхненні цією розмовою, вони вирішили зупинитися там, де на краю дороги на якійсь невідомій безіменній висоті стояв іржавий залізний триногий топографічний знак – «маяк», як їх називали в народі. Мабуть, висота насправді не була безіменною, і місцеві жителі якимось її називали, але Корнілов і Роксана того не знали. Та їм це не було потрібно. Для них це була безіменна висота – навіть і не гора, а просто високе місце, через яке проходила дорога. І звідки було добре видно далекі блакитні гори.

Велике поле перед маяком йшло кудись на південь, убік невидимих звідси сіл – Чернишів, Глинчі та інших. У пору ранньої весни це не розоране поле було сірим від висохлої торішньої трави, блискучої в яскравому сонячному світлі як

метал. Над полем співали жайворонки – вони прилітають рано, як тільки стане сніг, – а в синьому небі знову був химерний, як павутина, вічний візерунок тонких високих хмар, витканий вітрами.

Ледве помітний слід – мабуть, від машини мисливців, яка проїхала тут узимку, – починався недалеко від маяка. Він йшов кудись униз, у глибину долини. Можна було б поїхати цим слідом і подивитись, куди він веде, але навіщо? Іноді не пройдений шлях буває цікавішим, ніж пройдений – адже в ньому криється стільки непізнаних можливостей. І зараз Корнілову було приємно просто сидіти біля маяка і дивитися на ледве помітну дорогу, що веде вдалину – як лінія життя. Нового життя, яке починалося для них тут.

Він добре пам'ятав це почуття ще з подорожей юності, коли не раз відчував його на польових дорогах – особливо ранньою весною, коли світ наповнений очікуванням пробудження природи та прийдешнього літа. Коли йдеш такою дорогою з рюкзаком, де є все необхідне – спальний мішок, трохи води, трохи їжі, бінокль і записна книжка – приходять почуття такої легкості й свободи, яке не можна порівняти ні із чим. Адже це свобода від найголовнішого тягаря – від самого себе. Здавалося б, якась дивна і химерна ідея – свобода від самого себе. Вона веде кудись у глибини буддизму, але вона все життя зачаровувала і вабила Корнілова.

А загадкові блакитні гори попереду так кличуть до себе, наче бачиш їх (та й весь світ) уперше в житті. Недарма казали давні мудреці, що немає нічого більш незайманого, ніж реальність – побачена один раз, вона ніколи вже не буде такою самою, а щоразу новою.

В такому настрої свободи і легкості так легко знову повірити... Повірити в можливість розпочати нове життя, можливість створити новий образ себе – з небесних енергій весняних вітрів, візерунку хмар і власної уяви.

І далекі гори, що синіють на обрії, у цьому допоможуть.

## Тіні на дорозі

На початку травня на дорозі, що веде за край села на гору та далі у поля, Корнілов і Роксана зустріли ввечері невідомих мандрівників – хлопця й дівчину з великими рюкзаками. Взявшись за руки, із щасливими обличчями вони спускалися в долину, а від вечірнього сонця на дорозі було дві тіні.

Їхні обличчя добре передавали захопленій настрій – юність, любов, довіра до життя... може, вони вперше потрапили в цей світ лісів і гір, і він тільки почав відкриватися перед ними, невідомий, повний загадки, безмежний і безкрайній.

«Дивись, – сказав Корнілов Роксані, – знову дві тіні на дорозі. Пам'ятаєш, була колись стара світлина, де приблизно в цьому самому місці – дві наші тіні на дорозі? Так і ми з тобою колись йшли тут, і світ розкривався перед нами. І теж було дві тіні – чоловіка й жінки, що шукають позамежне в цих горах. Історія повторюється... Хоча хто знає, що шукають тут ці хлопець і дівчина – адже кожний називає це по-своєму. Повнота буття, мить вічності, або просто щастя... Втім, не має значення, які слова використовувати, адже суть одна.

Невідомі мандрівники йдуть нашими слідами – вони не знають про нас нічого, але це не важливо. Важливо те, що наш дух присутній тут у всьому. І навіть коли нас вже не буде на світі, ми станемо пилом на дорогах під ногами в тих, хто буде йти за нами. А ставши пилом і атомами всесвітньої пороженчі, ми з тобою розчинимося в їхній тіні.

Так, розчинимося в їхній тіні, увійдемо в їхні душі, станемо їхніми словами. Словами про юність, любов, життя, смерть й шлях до позамежного».



## Камінь Гіацинтової Зірки

Одного разу навесні Роксана знайшла місце на вершині незнайомої гори далеко від узбережжя, де серед трави лежав величезний плоский камінь. Від каменю відкривався вид на широку пологу долину, яка йшла кудись на захід, де виднілися порослі лісами пагорби.

Вони стали часом приїжджати до цього каменю – зазвичай, наприкінці дня, коли сонце сідало за вершини далеких гір. А коли на небі розгоралася червона вечірня зоря, над долиною з'являлася перша яскрава зірка – «Зірка гіацинтових сутінків», як назвала її Роксана. Або просто Гіацинтова Зірка.

Одного разу травневим вечором вони приїхали до гори з каменем Гіацинтової Зірки після сильної грози. Сонце сідало за різнобарвні хмари на обрії, – сірі, сизі, лілові й рожеві. Широка долина, що йшла убік сонця, була заповнена його червоно-золотим світлом, а в долині клубився туман, що піднімався з ярів після дощу. Туман тік до червоного сонця й далеких гряд гір як ріка, і десь там, біля тих гір виднівся ледве помітний вогник.

Заворожені красою цієї миті, вони довго дивилися на червону зорю, на долину, заповнену туманом, і на далекий вогник. Світ навколо був реальним – у небі із червоною зорею над долиною з туманом було видно слід літака. Але в той самий час він був фантастичним і чарівним, а тому нереальним і примарним. Це був світ мрії та міфу. Це була мить, коли чарівність світу була так само очевидна, як і його реальність. Хотілося зупинити, затримати цю мить – зупинити світ.

Напевно там, у селі, назви якого вони не знають, стоїть будинок, якого вони ніколи не бачили, і в ньому живуть люди, про долю яких нічого не відомо. У будинку світиться вікно, а біля вікна сидить жінка й дивиться як сідає сонце. Вона плете таємничу нитку долі. Жінка, що зупиняє світ заради миті вічності.

Хто вона, ця жінка, що зупиняє світ? Для Роксани це було загадкою. А потім прийшло розуміння, яскраве як спалах. Адже це вона сама – новий образ себе. А жінка, що зупиняє світ – це охоронниця містичного вогню, що горить серед далеких гір. Її ім'я – Агнія. Це розуміння настільки захопило Роксану, що її розум, думки та й саме «Я» зникли в ріках червоного туману,

що текли долинами – полетіли й розтанули там, де світила Гіацинтова Зірка.

Десь там, у заповненій туманом долині, що веде в примарний світ, дорогами йдуть невідомі мандрівники, що шукають позамежне, як шукали колись вони. Мандрівників приваблює далекий вогник, який мерехтить як Гіацинтова Зірка на тлі темних гір і згасаючої червоної зорі – як колись він покликав за собою Корнілова з Роксаною. Покликав у шлях довжиною як ціле життя.

Мандрівники йдуть дорогами до далекого вогника, і в їхніх душах звучать заповітні й таємні слова, які шепоче їм Гіацинтова Зірка. Хто знає, чи знайдуть вони колись дорогу до цього далекого вогника. І до будинку Агнії, де вона – жінка, що зупиняє світ, – сидить біля вікна й дивиться в безмежне червоне небесне море згасаючої зорі.

Навколо неї – квіти, трави й птахи польові, біля ніг – звірі лісові, а над головою в неї світить Гіацинтова Зірка. Агнія обертає дерев'яне колесо – магічний інструмент, чимось схожий на прядку. Але це не прядка, і Агнія нічого не пряде – обертаючи своє колесо, вона створює долю зі сріблених і райдужних, як павутина, ліній сили примарного світу.

А ще цим колесом вона створює вітер – вітер наміру, що летить із нескінченності

Тому вона – жінка, що зупиняє світ.

## Під синім небосхилом

З початком теплої погоди основним місцем став знайдений навесні пляж в гирлі сухого яру, що заріс непрохідними акацієвими лісами – Корнілов і Роксана назвали його «пляж південно-східного вітру».

Сам пляж був зовсім невеликим, але достатнім для двох – смужка чистого піску між двома високими старими вербами, вузьке листя яких у яскравому світлі сонця чимось нагадувало тропічні пальми. На піщаному дні були невеликі жовті обкатані хвилями камінчики, добре помітні в чистій воді. На краях пляжу починалися непролазні зарості – справжні зелені джунглі, заповнені співом птахів. Невелика частина пляжу була освітлена сонячними променями, але загалом це місце перебувало в тіні дерев, що особливо радувало в спекотні та безхмарні літні дні, коли сонце пекло.

А попереду котилися широкі хвилі, що іскрилися у світлі полудня; безкрайнє небо, прозоре як океан, і далекі п'ять гір у синіючому серпанку вічної загадки... Там, біля тих блакитних гір, були витоки їхнього особистого світу мрії та міфу. Цей світ був одночасно і фантастичним, створеним їхньою уявою, і повністю реальним. Реальним, як сонце в них над головами і як блакитний небосхил, який сяяв сьогодні неземним світлом нескінченності, як сяє опівдні вода в лагунах тропічних морів. Під цим синім небосхилом колись пройшли яскраві роки їхньої молодості в цьому повному чудес світі, створеному із гри уяви, місячного світла й блакитної глини, яка зустрічається іноді на берегових обривах.

Там, удаліні, біля синіючих на обрії гір, колись було їхнє улюблене місце – «пляж Роксани», чимось схоже на цей, сьогоднішній пляж. Там теж було багато тіні й смуга чистого піску, над якою нависали дерева. На тому пляжі Роксана багато років тому виліпила із блакитної глини маленьку статуетку богині вогню – Агнії, володарки вітрів і далеких гір, створених з місячного світла та її уяви – так вона зробила перший крок у створенні нового образу себе.

Там, біля тих далеких п'яти гір був той райський світ, який Роксана в ті давні роки зобразила на своїх картинах. Одна з них так і називалася – «Ми прийшли в рай», а інша – «Sonnenwanderers», «Сонячні мандрівники» німецькою. Ці та інші її картини, написані в сільській хаті, були потім продані в

Німеччині, коли вони декілька років там жили, і опинилися в приватних колекціях. У тих картинах Роксани було щось гіпнотичне, вони сп'яняли присмаком загадки, і тому за картини непогано платили. Отримані гроші дозволили їм поїхати далі подорожувати світом.

Напевно, з картини «Ми прийшли в рай» і почалося створення образу фантастичного світу мрії й міфу, не підвладного часу, долі й суєті повсякденності. Світу, у якому вона, Роксана, завжди молода й красива, йде боса у вінку з лісових квітів дорогами бучацьких гір, оточена чарівними птахами й травами. У тому фантастичному світі, створеному й підтримуваному їхньою уявою й наміром, вічно подорожують Sonnenwanderers – сонячні мандрівники, відкидаючи дві тіні на дорозі. Чоловік і жінка, що шукають у цих горах позамежне.

А може навіть не тільки позамежне, а щось значно більше – цілісність буття, коли життя стає одночасно реальним і фантастичним, і в ньому зустрічаються земля й небо, як зустрілися колись на дорогах цих гір долі Роксани і Корнілова. Їхні лінії долі тоді поєднав вітер – не той вітер, який розгойдує гілки дерев і створює шум хвиль на березі, а невидимий і примарний вітер наміру. Він летить із нескінченності небес через світ, керує долею, а потім повертається назад у небесну нескінченність. Цей вітер почав тоді ткати картину їхнього життя – подібний до візерунку на крилі метелика світ мрії й міфу.

## Пляж південно-східного вітру

У це спекотне літо року Бика вони часто ходили ранками на свій пляж стежкою через ліс – Навігатор із сивою бородою, у солом'яному капелюсі та Роксана із плетеним кошиком, боса й у довгій спідниці. Все як у дні метафізичної юності, тільки волосся в неї було вже наполовину сиве, а засмагли руки прикрашали татування – сліди бурхливої молодості, проведеної на острові Пханган в Південно-Східній Азії.

Вони назвали цей маленький шматочок берега «пляжем південно-східного вітру». тому що звідти відкривалася нескінченна даль, де іскрилася в яскравому сонячному світлі вода, а гряди гір йшли вдалину й кликали за собою. До непізнаних обр'їв.

О, цей південний схід!

Колись улюблений ними південний схід покликав за собою. Молодих, у чомусь наївних і довірливих, а в чомусь – достатньо мудрих, тому що вони пізнали дещо таке, що не назвеш словами. І вони пішли за цим закликком – пішли за звуком мелодії бамбукової флейти, яку зробив колись власними руками Навігатор. Її мелодія, проста, як звук текучої води, стала їхньою лінією життя. І лінією долі – лінією, що веде на південний схід.

Що там, за тим обр'єм? Там Гоа, далі Балі, тропічні моря Індонезії, а за ними – безмежний океан, у якому зникають усі ріки й розчиняються всі лінії долі. Як розчиняються на піску слова про життя та шлях до позамежного, змиті хвилиною...

Хвилиною великого південно-східного океану.

## Новий образ себе

В один із днів у Корнілова виникло бажання знову потрапити на вершину Мар'їної гори, звідки було добре видно не тільки Канівський заповідник, але й усі придніпровські пагорби, з якими тридцять років тому було пов'язано багато важливих подій. Ще йому хотілося б перечитати свої старі записні книжки, щоб освіжити в пам'яті той далекий час, коли все старе й непотрібне було легко відкинуте, а із чистих і простих речей створене нове життя, у якому було все просто й зрозуміло.

Тоді він записував свої думки й враження, вірячи, що колись через багато років прочитає ці записи, заряджені енергією молодості, щоб знайти в них якість послання від самого себе. Але записних книжок в нього зараз не було із собою, і залишалися тільки спогади.

Колись на цій горі стояв дерев'яний маяк на чотирьох стовпах з майданчиком з дощок нагорі, де можна було розстелити спальний мішок і заночувати, дивлячись на червоний захід сонця й візерунок зоряного неба над головою – а в ті роки метафізичної юності цей споконвічний зоряний орнамент так заворожував і сп'яняв... Він кликав у дорогу – у далекий шлях.

В ті роки Корнілов захопила ідея створити новий образ себе. Хоча він був у той час молодий і повний сил, а попереду ще було стільки не пройдених доріг, йому не подобалося те життя, яким він жив. Багато друзів по університету, з якими насправді було мало спільного і не дуже хотілося спілкуватися; багато подруг, з якими не зв'язувало нічого, крім випадкових інтимних стосунків. А ще купа химерних ідей у голові, де перемішалися уривки всяких теорій, вчень і сторінок прочитаних книг. До того ж, безліч суперечливих бажань, незрозуміло, чи потрібних взагалі.

Хоча він перед тим чимало подорожував (з урахуванням часу і закритих тоді кордонів країни, у якій він жив), до гір і пустель Середньої Азії якийсь особливий інтерес в нього не виник, так само як і до участі в геологічних експедиціях. Але коли він уперше потрапив у Канівський заповідник на берегах Дніпра під час геологічної практики разом зі своїми товаришами по навчанню, то відчув, що це його місце. Воно тягло до себе і

обіцяло можливість розпочати зовсім нове життя. Тому він повертався сюди знову й знову.

Щоб справді почати нове життя, потрібно було відмовитися від старого. Такий шлях створення нового образу себе потребував розрив усіх зв'язків і занурення в повну самотність – «увійди у свою самотність без страху, і там знайдеш те, що тобі потрібно» – було написано в одній із книг, що захоплювали його в ті роки. Потім, коли новий образ себе буде створений, цю самотність легко можна буде заповнити. Адже сила наміру має здатність в одну мить зводити долі людей. Так і вийшло, коли сила звела його з Роксаною.

А коли новий образ себе буде створений тут, серед лісів і гір, Корнілову хотілося б поїхати кудись далеко – щоб побачити світ, а ще щоб займатися якоюсь творчою діяльністю, актуальною в сучасному суспільстві. Якою саме діяльністю – він тоді ще не дуже розумів, вважаючи, що це вирішиться в процесі життя.

Віру в можливість такого шляху підігрівала в ньому Роксана. І так, загалом, в їхньому житті сталося. Може не все подобалося їм у світі сучасної цивілізації, та й дав їм цей світ не зовсім те, що вони хотіли. Тому вони опинились знову тут. Втім, Корнілов добре розумів, що майже всі життєві можливості пов'язані з цивілізацією. У сільському природному світі ці можливості мінімальні – побудувати сарай, викопати яму, виростити дерево. Або завести кози чи бджіл. Однак тут є зовсім інші можливості – внутрішні.

У давні роки епоха вільних мандрів дала результат – коли непотрібні думки, бажання й люди були відкинуті, у порожнечі виник очищений від усього зайвого намір, подібний до стріли, що летить до мети. А коли ця стріла досягла мети, то замість Володі Корнілова, студента геологічного факультету університету, вже була зовсім інша людина – навігатор поза межних просторів.

Сама ідея створення нового образу захоплювала, як можуть захоплювати ті чи інші ідеї тільки в молодості з її особливими енергіями й натхненням. Відкинути все минуле, спалити все несправжнє, щоб на порожньому місці почати з нуля створювати нове життя із простих речей... Тому йому так подобалося відмовлятися від усього непотрібного – від непотрібних людей, непотрібних книг, непотрібних думок, щоб залишити тільки те, що справді цінне. А потім йти далі, не

боячись при цьому самотності – цього рідкісного шансу опинитись наодинці зі світом, наодинці із самою реальністю.

От мій рюкзак, казанок, намет, коробка сірників. От світ навколо мене, наче побачений у перший раз. От я сам – чистий аркуш паперу, на якому можна намалювати й написати все що завгодно... Цей настрій непізнаності світу створював не тільки стрілу наміру, але й ту ясність духу, коли все стає зрозумілим: хто я, звідки й куди йду, і що потрібно далі робити.

Старий дерев'яний маяк на горі в Канівському заповіднику, став одним із символів тієї епохи. Зараз від маяка не залишилося нічого, і тільки невеликий квадратний горбик в заростях кущів і залишки струхлявілих стовпів допомагали знайти місце. Але нікуди не зникло найголовніше – пам'ять про час, коли з простих, але чистих речей Корнілов створив нове життя та новий образ себе.



## Небо в очах

Коли починаєш нове життя, виникає таємнича й незагадана мета створення нового образу себе. І тоді виявляється, що багато чого зі старого життя стає настільки нецікавим і непотрібним, що воно просто перестає існувати. Колись важливе виявляється порожнім і незначущим, а складний візерунок старого життя, що створювався роками, починає стомлювати. Хочеться чогось зовсім іншого, простого, чистого, ясного й зрозумілого, яке часто важко пояснити словами.

За роки подорожей світом Роксані доводилося зустрічати багатьох людей. Деякі з них були дуже складними – художники, музиканти та вільні філософи, які подорожували всіма континентами. А деякі із зустрінутих на дорогах мандрів людей були дуже простими – місцеві жителі в Індії, Південній Америці та інших частинах світу. Ці привітливі люди жили простим життям, хоча це життя не завжди було цікаве для таких глобальних кочівників, як вони з Корніловим. Чогось не вистачало в ньому – не вистачало сенсу, не вистачало творчості.

Але особливо їй запам'яталися прості сільські баби з України, яких вона зустрічала на берегах Дніпра в ті давні роки, коли їхній шлях тільки починався. Тоді вони провели декілька років у далекому від суєти цивілізації невеликому придніпровському селі, розташованому біля підніжжя п'яти високих гір. Їй подобалося спілкуватися із літніми сільськими жінками, – не всіма, звичайно; адже люди завжди були різні. Але образи деяких з них (зокрема із сусідніх сіл, де вони іноді бували) залишилися в неї в пам'яті... баба Антоніна, баба Одарка, баба Пріська, баба Якилина, баба Уляна... їхні обличчя запам'яталися Роксані, а особливо їхні очі – спокійні, добрі й прозорі. У цих жінок, що прожили у своїх селах усе життя, просте й нехитре, був шанс почути шум вітру, гудіння вогню в печі й спів ластівки, доторкаючись у такий спосіб до споконвічних першооснов буття

Одягнені в холодну пору року у валянки, пухнасті вовняні хустки й ватники, або в жакети з різнобарвного дешевого оксамиту – «плюшовки», як їх тоді називали, – вони ходили повільно й неспішно, а говорили зазвичай спокійно, тихо й мудро... В уяві Роксани, тоді ще зовсім юної міської дівчини з родини художників, яка виросла у великій старій квартирі в

центрі міста, з роялем, кришталем і книгами, ці літні жінки із придніпровських сіл були схожі на добрих і лагідних плюшевих мишей з дитячих казок.

Ці баби не знали більшості тих слів, які знала Роксана, як не знали й більшість тих речей, які вона знала, але це було не важливо. Вони знали щось своє, таке, чого не знала Роксана, але і це теж неважливо. Важливо було зовсім інше. Їхня простота містила в собі таку ясність і цілісність, яка була неможливою в середовищі художників та інтелектуалів, з якими вона в ті роки спілкувалася в київських кав'ярнях. Цієї ясності не вистачало витонченим творчим натурами, для яких крихкість душевного устрою та невротичний характер часто стимулювали творчість. Але мало хто з них готовий був визнати, що неосвічені, а іноді й просто неписьменні сільські мешканці можуть мати щось таке, чого не мають вони – аристократи духу, які успадкували витончений аромат тисячолітньої культури.

Ця простота, ясність і цілісність нагадували небо – а що може бути простіше безхмарного синього неба в нас над головами? А коли душа стає такою простою і ясною, як синє небо, змінюється саме ставлення до життя. Приходить мудрість розуміння всього на світі – така мудрість, для якої не потрібно ні книжкового знання, ні багатьох слів. А ще приходить доброта – «лагідність», як співучо називали цю якість сільські баби. Вони були готові пустити переночувати, грушами почастувати, пиріжок з маком дати і молоком напоїти, вислухати і поговорити – ні для чого, просто так. Від простоти. І від доброти. Яка вміщує в себе все, як небо. І яка пряма, як сонячний промінь.

Прикро визнавати, але таку доброту важко знайти серед людей з витонченим внутрішнім світом і складним життям. І не тому, що ці люди недобрі – ні. Але вони народилися складними, а все складне нестабільне. І чим більше воно складне, тим більше воно нестабільне; і тим важче йому знайти цілісність. І ясність.

Адже ми, глобальні кочівники, вільно подорожуємо у всьому світі від білих снігів Тибету до гарячих білих пісків острова Занзібар і живемо у віртуальному світі символів. Тому ми давно втратили цю простоту. А разом з нею – доброту прийняття всього на світі. Надто складне наше життя, надто складні наші символічні світи і нелегко душі знайти через них

шлях до того свого джерела, з якого вона народилася – до чистої і ясної порожнечі небес.

До того ж, сучасній людині, що виросла в епоху інформаційних технологій і стала цінувати комфортний стиль життя не хочеться жити так, як індійський селянин або як лагідні баби із села на березі Дніпра. Навіть якщо усвідомлена цінність простого життя. Залишитися там, серед цих простих людей, що займаються натуральним господарством, означає відмовитися від інтелектуальних пошуків і від творчості; відмовитися від усього ажурного візерунка культури, що створювався століттями.

Насправді хочеться іншого... Спершу пізнати складність внутрішнього світу, а вже потім знайти в собі ясність простоти. Знайти у своїй душі те небо, яке запам'яталось Роксані в очах жінок з українських сел.

## Мар'яна

Після повернення на береги Дніпра Роксані дуже хотілося знову пережити знайомі з юності настрої, коли вона спілкувалася з лагідними бабами, що продавали в сусідньому селі Григорівка на пристані яблука й горіхи. Але виявилось, що все не так просто – пройшло надто багато років, давно вже не було старої іржавої баржі пристані, де збиралися ці баби в хустинках, і ніхто більше не продавав яблука й горіхи. Людей того покоління взагалі майже не залишилося на світі, а інше покоління сільських мешканців через плин часу і вплив масової культури було вже зовсім не таким. Але життя, – а точніше, невидима сила, яка летить із небесними вітрами в цьому світі примарних гір, не підвладному зміні поколінь та впливу цивілізації – надала Роксані можливість доторкнутися до цих настроїв.

Одного разу, коли вона їхала на машині із ржищівського базару, її шлях пролягав через село Колесище – маленький і, на щастя, мало кому відомий хутірець, розташований у глибокій долині серед гір. Тут закінчувався асфальт і починався інший світ – світ польових доріг і вільних птахів.

На початку села вона нагнала жінку похилого віку і запропонувала її підвезти. В руках у жінки була торбинка з купленим у магазині хлібом, і йшла вона до однієї з дальніх хат хутора, розкиданих в численних невеликих долинах серед гір і перелісків.

Це була баба Мар'яна, яка прожила на світі вже дуже багато років. Коли Роксана подивилася їй в очі, вона побачила в них ту ясність і простоту, які так запам'яталася їй тридцять років тому. Але вона побачила в очах баби також дещо зовсім інше. Побачила силу, схожу на чорне світло – на світло чорної зірки. Це був він – вітер сили, що звучав як відлуння у порожній спіральній раковині душі. А може, це було світло смерті, яка наздоганяла Мар'яну, але ніяк не могла її наздогнати.

Мабуть і баба побачила щось в очах Роксани й запропонувала зайти до неї в хату «погомоніти». Роксана розповіла їй трохи про своє життя в селі Бучак тридцять років тому, а потім перейшла до її нинішнього життя в сусідньому селі, розташованому за лісами й горами. Баба теж розповіла їй про свою долю – звичайне життя сільської жінки, яка все життя працювала в колгоспі.

Так почалася їхня дивна дружба – художниці з американським паспортом, що майже випадково потрапила в ці села з острова в Тихому океані, і старої сільської баби, усе життя якої пройшла в непомітній для стороннього ока невеликій хаті під горою, яка заросла соснами. Роксана потім часто заїжджала до баби, привозила їй продукти і трохи допомагала по господарству, хоча сама баба про це ніколи не просила.

Роксана одразу зрозуміла, що Мар'яна була чарівницею, і напевно тому якась сила непереборно притягувала до неї – як тягне до себе тяжіння чорної зірки... Роксана вже давно зрозуміла, що сила на світі тільки одна, і ця сила сама по собі не є доброю чи злою; то вже люди використовують цю силу іноді на добро, а іноді на зло. Тому вона не опиралася цьому заклику, сприйнявши його як рідкісний дарунок долі.

## Обіцянка п'яти гір

У травні, поки ще не почалися спекотні дні та сильні грозові зливи, Корнілов і Роксана вирішили обстежити околиці тієї долини, у якій вони поселилися. Оточена лісистими горами вона була замкненою, як казан. І хоча з вікна їхньої хати було видно трохи далекого обр'ю – там, де долина виходила до Дніпра, блищала ріка і навіть можна було розрізнити світлу смужку піску на іншому березі, – ця даль скоріше вгадувалася, ніж реально була присутня тут. Настрої глибокої лісової долини не були пов'язані з далекими обр'ями, вони були іншими – оберненими всередину, нагадуючи цим іншу долину біля п'яти гір, де колись починався їхній шлях.

Але оскільки вони любили споглядати далекий обр'ї, їм потрібні були нові місця, звідки його видно. Якраз настали дні з безхмарним небом і холодним східним вітром. Такі дні бувають іноді в травні в цих краях, і вони особливо сприятливі для пошуків нових місць. Їхня стара, але прохідна машина дозволяла їм вільно їздити скрізь, де вони хотіли не тільки по ґрунтових дорогах, але й по полях, де доріг не було.

В один з таких днів вони потрапили на безіменну пологоу гору – її навіть горою було важко назвати, просто високе місце серед полів, перелісків і лабіринту нескінченними ярів і долин, що заросли акацієвими лісами. Це місце вдалині від берега й сіл було безлюдним, і хоча до найвищої точки через давно покинуте поле вела ледве помітна ґрунтова дорога, машини по ній їздили дуже нечасто – хіба що взимку на полювання.

Позаду відкривався вид на таємничу глибоку долину, що заросла листяним лісом. Десь тут, за розповідями місцевих жителів колись жила на горі вовчиця з дитинчатами. Через долину виднілися якісь дуже далекі синіючі пагорби. А попереду був грандіозний вид – п'ять синіючих гір на обр'ї.

Корнілов добре пам'ятав, як він тридцять років тому вперше потрапив у світ тих п'яти гір. Пам'ятав він і настрої, який створювали тоді в душі обриси цих гір вдалині в яскравому ранковому світлі. Здавалося, що там – недоторканий споконвічний рай, де зустрічаються воедино небо й земля; зустрічаються яскраве світло полудня й глибока тінь зелених лісів з дикими квітами, чарівними метеликами й невідомими птахами. Начебто там жила якась особлива загадка, що переливається у світлі яскравого сонця як темно-синій

дорогоцінний камінь небесного кольору, у якого була тисяча граней, де відображалися всі можливі лінії життя й лінії долі.

Із цим настроєм було пов'язане передчуття, що там, біля тих гір, має відбутися багато важливих подій, і що чимало чудес і дарів готує там світ. А в образі п'яти гір, що синіють удаліні, була мрія про досконале життя, наповнене особливим сенсом, високими станами й творчістю.

Потім усе так і збулося, як обіцяли гори, і вони з Роксаною опинились в маленькому селі, розташованому між тих гір. Особливо запам'яталася їм одна з них, середня – гора Коба. Зараз біля неї проходить бетонна дорога, де їздять машини, а тоді все було інакше. Доріг не було, ліси на тих горах були безлюдними, а самі ці гори із крутими схилами здавалися високою й неприступною стіною, що надійно огороджує цей райський куточок від усього іншого світу.

Не дивно, що в ті давні роки образ п'яти гір зачарував серце. Зачарував обіцянкою фантастичного й неймовірного життя. І справді, час, який провели в тих горах Корнілов і Роксана – чоловік і жінка, що шукали позамежне, – став для них початком далекого шляху, який вони пройшли, щоб побачити світ і жити в ньому творчим життям, вільним і сильним.

Це був той шлях, що обіцяли колись п'ять гір.

І вони виконали свою обіцянку.

## На краю світу

У найкоротший день з ранку погода була чудовою – безхмарне небо, пекуче сонце, теплий південний вітер і добре видимі далекі обрії, що кликали до себе. За народними віруваннями, якщо в цей день розцвіла липа, літо буде сухим і спекотним. І липа справді розцвіла на горах – теплий вітер доносив її аромат.

З липою в старі часи було пов'язано багато народних легенд. Колись у цих краях, серед пагорбів і долин Придніпровської України, були великі липові гаї. В давньому сільському побуті використовували багато виробів з м'якої деревини липи, яка легко обробляється – столи, ложки, миски, дерев'яні корита. Деревина липи, відполірована часом і руками людей, набувала особливий приємний золотавий блиск, схожий на колір меду. Але вона швидко трухлявіє, тому ці вироби тепер можна знайти хіба що в музеях. А липовий мед, який теж став зараз великою рідкістю, колись вважався найкращим.

Роксана й Корнілов вирішили провести цей день на одному з місць на березі трохи в стороні від пляжу південно-східного вітру. Це місце під високою горою Пугачкою було важкодоступним і дістатися туди можна було тільки по воді, повз обриви й зарості, часом пробираючись через повалені у воду дерева. Корнілов розчистив пляж від гілок, листя і накиданих хвилями сухих водоростей – він знав, що під ними має бути чистий пісок.

Там, в гирлі яру під горою вони довго купалися й лежали у прозорій воді, дивлячись на синє небо, зелені гори й дерева, що нависають над пляжем. На небі стали з'являтися швидко зростаючі хмари – в цю пору року сильні грози звичайна справа.

Вийнявши з рюкзака старі казанок і кружку, Корнілов закріпив казанок на трьох паличках і приготував чай – нехитра чайна церемонія мандрівників: чай, сухі вівсяні пластівці й горіхи. Цейлонський чай був міцним і після декількох перших ковтків свідомість розширилася, душа почала співати, а краса світу стала відчуватися особливо гостро.

А світ перед ними був у цей день прекрасним, – воістину величезний світ під синім небосхилом, що простягався своїми незліченими шляхами й дорогами, пройденими й не пройденими. З усіх боків нагромаджувалися грозові хмари, десь



далеко на півночі вже гримів грім і над обрієм косими струменями йшов дощ. А в них над головою було синє небо.

Попереду, удаліні за рікою теж росли грозові хмари, а їхні освітлені сонцем краї були сліпучо-білими на тлі неба. Це видовище заворожувало, і хотілося довго споглядати ці білі, як сніг на гірських вершинах Непалу, хмари – вони перебували в постійному русі. Вид цих білих хмар, яскравого синього неба між ними й сліду від літака, що летить на великій висоті звідкись здалеку зі сходу – може, навіть із Непалу – породжував у душі дивний настрій, начебто перебуваєш на самому краю світу.

Десь там, за спиною, залишилися різні села й міста, весь людський світ з його турботами. А попереду – безкрайні далі природного світу, який поступово переходить у світ небесний – позамежний.

Той світ, у якого немає ні початку, ні кінця.

## Сигілярії

Коли відцвіли липи і роз'їхалися кочові пасічники, у селі все стихло й розміряне літнє життя досягло свого zenіту, особливо після свята Петра й Павла 12 липня, яке вважалося в народі серединою літа, коли воно кланяється осені (тому і казали «Петро й Павло в сад завітали, по жовтому листку зірвали»).

Колись у роки студентства Корнілова захоплювала ідея поїхати кудись на все літо, в якусь чергову експедицію, щоб відпочити від міста й поринути глибше в настрої вільних мандрів. «Спекотні дороги літа» – ці слова звучали тоді в його серці як найкраща музика. «Ми входимо в літо усе глибше й глибше» – написав у ті роки поет Валера, товариш Корнілова по університету, з яким вони ходили по ярах і лісах Канівського заповідника. Тоді цю ідею вдалося реалізувати, працюючи в геологічних експедиціях. І от тепер, через стільки часу, їхнє неквапливе життя влітку в селі знову нагадало про ті настрої – «поїхати кудись на все літо».

В простому літньому житті було, звичайно, чимало господарських справ з перебудови й облаштування хати, щоб вона мала такий вигляд, як їм хотілося. Але це була просто робота, а те літо 2009 року запам'яталося не роботою, а зовсім іншим – своїм настроєм.

Ранком, поки ще не жарко, вони ходили чи їздили машиною в поля, збирали квіти й трави – лікарські для запасів на зиму, а інші для букетів, щоб поставити їх потім у хаті в глиняному горщику десь на печі. А дні були присвячені пляжам. І хоча на цьому узбережжі пляжі невеликі й часто змінюють своє положення – хвилі можуть швидко наливати нові й змивати старі, – їм повезло, і два пляжі, що сподобалися їм ще з весни, зберігалися все те літо. Запам'ятався чистий м'який пісок на них, теплий вечорами; далекі обрії та тінь під великими акаціями.

Ще пляжі цього літа запам'яталися дрібними камінчиками на березі. Жовтувато-коричнева галька різного розміру з відбитками давніх раковин часто зустрічалася в піску. Іноді траплялися і великі шматки такого каменю, обкатані водою. Діди в селі називали цей пісковик дивним і незнайомим словом «барма». Камінь вважався ні на що не придатним у господарстві – м'який і крихкий, він не годився на фундаменти, а у вогні

одразу тріскався. Але Корнілову ці камінчики на пляжах поллюбилися – їх можна було довго розглядати, особливо в чистій воді біля берега. Ще їх можна було збирати, що він і робив у те літо – щодня приносив їх у рюкзаку по кілограму або два. Що з ними робити, він поки не вирішив – може, посипати доріжки в саду. Або викладати під стінами хати. Щоб вони нагадували про сонячні береги Дніпра. І про пляжі того літа.

Ще в це літо Корнілов полюбив акацію (насправді це поширене на Канівщині дерево тільки схоже на акацію, і називається робінія). Колись у селі Бучак він сприймав акацію як зростаючий навколо хати бур'ян, з яким потрібно боротися, а його улюбленим деревом тоді був граб, з якого переважно складалися ліси навколо того села. Граб і клен стали символами бучацьких гір, так само як Місяць. А тут, в іншій долині, чимось схожий на ту, але розташований під знаком Сонця, граби й клени теж росли на схилах Кам'яної гори, але багато було густих акацієвих лісів, і Корнілов пізнав тут особливий дух цього дерева.

Зелена тінь у саду, де зріють абрикоси; квіти й трави... ластівки щебечуть на дротах, холодна вода із джерела в яру... Це був приємний літній релакс, але в ньому легко забуваєш хто ти, звідки прийшов, куди й навіщо йдеш. А чарівний світ мрії й міфу, що відкрився їм навесні разом з канівським вітром, улітку відійшов кудись за обрій, став невидимим і невідчутним – до осені.

Про нього нагадували хіба що далекі грози – це видовище зачарувало Корнілова й Роксану в те літо. Була своя краса і в близьких грозах, але далекі подобалися особливо, коли весь день на обрії росли хмари, величезні, як білі засніжені гори. Увечері вони ставали рожевими й ліловими. А вночі десь за обрієм починалася гроза – грому не було чути, як не було видно й самих блискавок, і тільки зірничі спалахували як примарна заграва над темними горами.

Вечорами Корнілов ходив іноді на пагорб неподалік, де сидів під стовпом із електричними дротами, споглядаючи долину і ґрунтову дорогу, що піднімається на гору. Сидячи одного разу під стовпом і дивлячись на долину, захovanу серед лісів і гір, і на птахів, що відпочивали на дротах, Корнілов задумався про те, а чи потрібна взагалі вся ця боротьба за місце під сонцем, за місце в житті, за самореалізацію – боротьба, якій він також приділив стільки сил. Місце під сонцем є – от воно, а

смак життя точно не в цій боротьбі. От воно, життя – у вечірньому світлі, у польоті птахів, у запаху диму над селом, в ледве чутній пісні, що долітає з іншого краю долини... Невідомо, хто її співає, може якийсь пасічник. І невідомо, про що вона. Так це й не важливо. Немає ніякої боротьби, усе це міф. Протягом стількох століть ми шукали це – смак реальності; протягом стількох життів ми прагнули до цього, а насправді воно виявилось зовсім поруч, простіше простого...

Але найбільше в те літо року Бика запам'яталися ночі біля вогнища. На краю саду, де починалась невелика левада, росли обліпихові дерева. Якщо за ними не доглядати, вони швидко утворюють непрохідні зарості, завалені колючими сухими гілками й опалими листами. Але ці дерева мають цінність через свої цілющі ягоди, і Корнілов розчистив хащі, спилявши деякі зайві обліпихи, а на інших обрізавши сухі гілки. Вийшов симпатичний обліпиховий сад, що покритися свіжою зеленою травою. На краю обліпихового саду під двома деревами було місце для багаття, викладене по колу каменями, і там вони проводили вечори, часто до глибокої ночі, лежачи на спальних мішках і дивлячись на небо.

О, ці серпневі ночі біля вогнища під обліпиховими деревами, вузьке листя яких нагадувало про величезні стародавні сигілярії, які росли сотні мільйонів років тому на берегах зниклих тропічних морів... Земля була теплою, нагрівшись за день; над головою падали зірки, високо в небі летіли в далекі країни літаки, потріскували у вогні сухі гілки... І звучала музика ночі, що несла за собою душу кудись далеко.

Ні, не туди, куди летіли ці нічні літаки – там вони вже були. Ще далі – за межі світу, у ту вічність небес, де вони, шукачі поза межного, – уже не Корнілов і Роксана, а Навігатор і Агнія, – так само йдуть дорогою в ту даль, яка не має назви. І немає слів, щоб її описати.

Та й чи потрібні вони, ці слова...

Нехай залишиться тільки музика ночі...

Музика, що звучала в те літо біля вогнища під стародавніми сигіляріями.

## Під шум дощу

22 вересня настав день осіннього рівнодення, коли день і ніч мають однакову тривалість. А для польових птахів прийшла пора збиратися в казковий небесний рай – «вирий». Літня спека давно закінчилася, її замінили настрої осені. Вночі можна було довго дивитися на яскраві зірки й високий місяць, а вдень збирати в траві опалі горіхи. Ранком уже було холодніше, і все частіше в синьому небі над Кам'яною горою кружляла пара кібців – вони не люблять пекуче сонце, тому літом їх менше було видно.

Ця долина, розташована серед кам'яних гір, славилася не тільки посушливим кліматом (завичай дощі обходили її стороною), а й великою кількістю хижих птахів – орлів, кібців та інших, менш відомих. Вони довго парили в небесах над селом, сподіваючись вполювати курей. Але це було для них нелегко – люди давно вже зрозуміли звички птахів, і випускали курей тільки в маленькі загони, з усіх боків закриті сіткою.

У таку ранкову осінню пору, коли небо глибоке й бездонне, а місяць повільно згасає над горами, настрої осені опановує серцем. Душі хочеться грати із цим настроєм, як вітер грає першим опалим листами. А ще хочеться забути про все, поринути в чарівний і примарний світ мрії та міфу – і розчинитися в ньому. Розчинитися у вітрі й дорозі, що йде вдалину.

У пору осені пісня кобця над ліською горою кличе в далекий шлях. Хочеться йти безлюдною польовою дорогою до якихось далеких гір – десть вітер шумить у деревах, а під босими ногами поки ще теплий сірий пил. А вдалині під сірим небом так само сірі далекі гори, обриси яких вічно нагадують щось... хоча так і не вдається зрозуміти, що саме.

А в один з осінніх днів пішов дощ майже на весь день. Корнілову завжди подобалося дивитися на дощ – тропічний мусонний, або наш на берегах Дніпра. Сидіти під навісом, що опираються на стовбури бамбука, або на наші народні стовпи з акації, і дивитися на косі струмені, які з шелестом падають з неба і приховують за собою світ, роблячи його трохи нереальним... Дощ шумів по даху й листі – яка різниця, кокосових пальм чи українських лопухів – і цей шум дощу так зачаровував...

Коли дощ посилювався, він поліз на горище, де сушилися лікарські рослини й можна було лежати в сні. Вже вечоріло, і вечірнє світло проникало через трикутні віконця. В одне з них було помітно розкриті горіхи, що висять на дереві... По шиферу шумів дощ, приємно пахло сухе сіно. Поклавши під голову спальний мішок, Корнілов лежав на спині й дивився на химерні обриси корчів, які він збирав літом на березі. У сутінках їхня форма поступово ставала невиразною, наче зменшувалася та їхня частина, яка належала реальному світу, і все більшою ставала прихована в темряві інша частина, що належить іншому світу, який не реальний у звичному сенсі, але не перестає від цього існувати.

Так би й лежати в цьому пахучому сні, поки не згасне повністю день, і поступово заснути під шум дощу й шурхіт миші в кутку горища. А високо в небі гудів старий гвинтовий літак, що повільно летів від одного обрїю до іншого. І його звук у півморозу горища теж здавався частиною іншого світу снів, спогадів і фантазій... Того світу, в якому живе своїм життям душа, з якого вона народжується, закинута в холодне й непривітне буття, як зірка, що падає над полями й горами... І куди вона раніше чи пізніше неминуче повертається. Адже в народних віруваннях вважалося, що після смерті душа знову летить на небо і стає зіркою.

## Неймовірне

Іноді восени бувають дні, коли похмуре сіре небо особливе високе й далеке над так само далекими горами. А в небі вгадуються загадкові формації, як хвилі невідомих океанів і обриси неіснуючих континентів. Таке небо притягує до себе погляд, його хочеться довго розглядати, а в душі зріє бажання взяти рюкзак, легко закинути його за плечі, а потім піти кудись далеко... через весь світ лісів і гір чарівної країни, щоб до вечора пішки дійти до Канева, а може потім піти ще далі, до Мошенських гір і до Черкас... Для чого? А ні для чого, просто такий настрій

Іноді це бажання приходить у дні із сильним вітром і тоді здається, що вся справа у вітрі, може він учить бути вільним – таким як він сам. Тоді й вітер здається особливим – примарним «вітром сили», – і народжується ціла міфологія цього вітру сили, що летить із нізвідки в нікуди через весь наш земний світ.

Але сьогодні, 27 вересня на Здвиження, вітру не було, і навіть загадкові формації небесних хмар були зовсім нерухомими і не плили від одного краю неба до іншого. У цей день за народними повір'ями перелітні птахи летять у Вирій – небесний рай, а змії ховаються на зиму під землю, – в «підземне царство», зміїний «Вирій». Кажуть, якщо в цей день побачити відліт журавлів, то зима настане рано. Але журавлі не летіли, і сіре далеке небо було порожнім – у ньому був тільки поклик, цей вічний і незбагнений поклик далі.

Це поклик далеких гір, сам вигляд яких ніби завжди повторює знову й знову, що життя – це шлях без кінця. Шлях до чогось такого, що повністю ніколи досягнуто бути не може, і в цьому його принадність. Це шлях до самої нескінченості, звідки летить у світ вітер сили – до чогось більшого, ніж саме життя.

Що є більшим, ніж життя?

Це вона – нескінченність, позамежність, що відкриває іноді себе у високих станах свідомості, які надають життю сенс і здатні в одну мить змінити все – зробити чарівним повсякденне.

Коли така мить приходить, тоді проникають один в одного реальний світ дійсності й віртуальний світ мрії та міфу – два світи, кожен з яких сам по собі не може дати повноти буття. Тоді прості й реальні речі – пиляти дрова й топити піч, або йти з рюкзаком по дорозі під загадковим сірим небом; пити воду в яру із джерела, плавати в річці під горою – набувають

метафізичного значення й стають подібними до стародавніх містерій.

Це та мить, яка дає доступ до високих енергій, і тоді всі двері світу легко відриваються перед тобою, і здається, що всі дороги можна пройти. На стежку перед тобою падає найкрасивіше яблуко, а на перехресті доріг ніби випадково чекає на тебе попутна машина.

І тоді все неймовірне й неможливе стає ймовірним і можливим.



## Павутина Сонця

Дні йшли, почався жовтень, а журавлі не летіли. Роксана сиділа біля свого будинку під навісом, гріючись ранком на осінньому сонці, курила довгу дерев'яну шаманську трубку, вирізану із сухого стовбура сигілярії, і чекала, коли на небі з'явиться журавлиний ключ. Навесні вона зустрічала їх – журавлі прилетіли із південного заходу через Кам'яну гору і довго з мелодійним криком кружляли над долиною, а потім полетіли до ріки. Тепер їй знову хотілося їх побачити.

Кілька днів був сильний південний вітер, і все небо було затягнуте тонкими, як павутина, хмарними волокнами, що повільно плывуть через світ від одного безмірно далекого полюса незбагненного, до іншого, настільки ж безмірно далекого полюса... як павутина, виткана невідомим небесним павуком.

Напевно, цим чарівним павуком було саме сонце, що посилає в світ свої промені, які викривлялися, як тонкі струмені диму із шаманської трубки, і сходили в земне життя, де ставали цими примарними небесними волокнами – лініями сили, з яких можна було виткати всі що завгодно... тканину незбагнених символів.

І уява Роксани ткала з небесних волокон цю тканину символів незбагненого – того незбагненого, про яке нічого не скажеш словами, але яке так заворює, і в якому є поклик – у нікому не відоме, але таке бажане нами.

А дні йшли один за одним. Навігатор будував навіс навколо будинку, Роксана збирала горіхи та яблука в саду, пересаджувала квіти й курила трубку. Чарівний дим ніс її душу високо в небеса, а вітер усе посилювався, і все сильніше ставав поклик небесних волокон – цей поклик вітру.

І одного разу ранком, підкорюючись цьому поклику, вони з Навігатором вирішили піти в одне місце, яке вони називали «пляж Агнії», звідки було видно на обрії важливу для них далеку гору. Спустившись у яр і перейшовши струмок, вони лісовою стежкою піднялися в ліс, минули скелясту грядку з химерними брилами піщанику й вийшли на поле, звідки відривалася даль – бліде небо з витканими лініями сили візерунком, сонце в імлі та сіро-блакитний обрій. Від цього поля було недалеко до кам'янистої гори Пугачки, де стежка спускалася на берег в гирло яру. Там під старими деревами був

маленький піщаний пляж, на якому вони часто бували цим літом.

Вода вже була холодна, і сильний вітер гнав великі хвилі, але купання в жовтні завжди надає силу. Поки Навігатор робив багаття, щоб приготувати чай, Роксана, загорнувшись у ватник, сиділа на березі й розпалювала свою трубку.

На обрії, за безкрайнім водним простором, було видно далекі Канівські гори і та вершина, з якої в березні місяці почався їхній шлях. Роксана навіть бачила на вершині самотнє дерево – стару липу, біля якої вона стояла навесні, обійнявши її стовбур, і запитувала липу, як їй жити далі. Вона пам'ятала відповідь липи – справа не в тому, молода ти або стара, і скільки років пролетіло над головою; справа лише в тому, які енергії течуть через тебе.

Звідти, від далекої гори, котилися великі хвилі, у світлі імлістого сонця вони були сірими і блищали, як сталь; і сонячна доріжка на воді теж була сірою, як сталь... Роксані згадався, може не зовсім точно, вірш Костянтина Бальмонта про свободу: «і спитав я в південного вітру, що робити, щоб бути молодим... і відповів мені примарний вітер – будь вільним, як вітер, як дим».

Вони сиділи поруч на піску, пили чай і дивилися на сталеві хвилі, які із шумом набігали на берег. Здавалося, так можна сидіти нескінченно, повторюючи знову й знову слова «будь вільний як вітер, як дим», дивлячись на хвилі що котяться, і на небесні волокна ліній сили – цієї павутини Сонця.

## Звуки ночі

Коли приходиться осіння ніч, час розпалювати вогнище на краю саду, звідки добре видне небо. У вогнище зазвичай йдуть сухі гілки, зрізані раніше з дерев – цим гілкам потрібно два роки, щоб нормально висохнути, коли вони легко ламаються руками. Іноді дровами для багаття стають усякі старі дошки від розібраних сараїв, уже не придатні ні для чого іншого.

А над горами на тій стороні долини в цей час літає пугач. Його характерний крик «пу... гу-гу-гу» багатьох лякає – люди вважають, що він передвіщає лихо. Але коли пугач кричить щовечора над лісовими горами, де він живе, розумієш, що це – просто звуки ночі, і вони сплітаються з потріскуванням дров у багатті й тихою музикою, яка супроводжує споглядання ночі.

Ще подають голос сови, а іноді восени над долиною пролітають самотні сірі чаплі, відлітаючи на південь, з берегів Дніпра на береги Ніла. Вони прощаються з рідними краями короткими хрипкими криками. Часом ночами чутний далеке гавкання собак – не сусідських, голоси яких вже стали звичними, а з іншого села в десятих кілометрах за лісами й горами. Це вітер, проникаючи через долини, доносить звідти звуки. Іноді над горами з'являється світло фар, і чути шум машини – хтось кудись їде. Може мисливці на кабанів (вони з'являються в цю пору року в полях), а може до когось із місцевих мешканців приїхали в гості діти або онуки. Хто знає...

Один із самих заворожливих звуків ночі – це гул літака. Сучасні реактивні літаки швидко пролітають через усе небо; добре видні їхні вогні, а звук із землі здається не дуже голосним. У давні роки частіше літали старі гвинтові літаки – рухалися вони повільно, а їх голосне гудіння можна було чути довго. Коли через все небо тягнеться такий звук, розум встигає розтанути й поглинутися в ньому.

І тоді душа разом із цим гулом летить високо в нічні небеса й довго парить там у невідомих світах. І не хочеться їй вертатися на землю, а коли вона таки повернеться в земний світ, то розумієш, що непомітно підкрався сон... і знову засинаєш із відкритими очима, дивлячись на вогонь в багатті.

А душу несуть за собою далі звуки ночі.

## Шукачі позамежного

Після Покрови, про яку старі люди в селі казали, що «Покрова накриває траву листям, землю снігом, воду льодом, а дівку – шлюбним вінком» пішли дощі, похолодало й дерева наполовину облетіли. Вже був зібраний урожай горіхів і яблук, а також лікарських рослин, які Роксана вирощувала в себе в саду. Можна було готуватися до зими – носити з лісу тонкі сухі стовбури грабів і запасатися дровами.

Похмурі й дощові дні чергувалися із ясними, коли ранком на білих стінах хати з'являвся червоний промінь сонця. Воно виходило з-за обрїю і освітлювало цим променем давні вишиті рушники, корчі й камені на письмовому столі, а потім світло ранкового сонця повільно переміщалося на піч. Пізніше, у грудні, промінь буде світити ще далі на стіну за піччю, у зроблену там високу вузьку нішу, у якій лежав камінь із відбитком закрученої спіральної раковини викопного амоніта – символу Всесвіту.

Коли Навігатор робив цю нішу, він так розрахував, щоб амоніт освітлювало ранковим сонцем 22 грудня у день зимового сонцестояння, коли сонце повертає на літо, а зима на мороз. Щось подібне він бачив у єгипетському храмі, де в цей день сонячним промінь проникав через довгий коридор і потрапляв на статую одного із богів.

Червоний промінь давав знак, що настав час вставати, починати топити піч, одягатися й виходити у двір – на траві ще лежав іній, але сонце швидко нагрівало те місце, де вони сиділи під навісом, який називався за старих часів «повітка».

Коли закипала вода й можна було зробити каву, на сонце вже було тепло, і вони довго сиділи у тій повітці, не поспішаючи пили ефіопську каву і дивилися на золоте сонце... Іноді до них приходив сусідський сірий кіт і довго сидів поруч із ними, теж грїючись на сонці.

З боку ріки доносився звук моторного човна, він довго тягнувся за береговою горою Веселий шпиль – цей звук нагадував літо, човни рибалок удалині, білі хмари в небі, пекуче сонце і теплий пісок. А ще нагадував про пору метафізичної юності, яка пройшла на цих берегах... «Метафізичної» – тому що юність і молодість були заповнена не тільки любов'ю, а й пошуками позамежного.

Своїм життям вони створили фантастичний світ мрії та міфу, і він тепер існує сам по собі, надаючи можливість черпати з нього силу. Цей світ живе не тільки в спогадах про давні подорожі в цих горах, – символічний світ живе тут і зараз, у всіх простих справах, якими заповнено життя в цій долині: працювати в саду, копати город, перебудовувати хату, носити камені з вершин лісових гір і стовбури дерев з ярів.

Коли сонце піднялося вище, стало зовсім тепло. Роксана з Навігатором обговорювали творчі плани на сьогоднішній день, і раптом вони почули далеку пісню журавлів, що наближалися з лівого берега Дніпра. Роксана вибігла на відкрите місце, де вони по вечорах сиділи біля вогнища – журавлів уже було добре видно.

Вони летіли трикутними клином, летіли низько, прямо над їхньою хатою, і було добре видно крила птахів... Кажуть, якщо журавлі летять повільно й високо, те це до довгої теплої осені, а якщо низько й швидко – до сирої й холодної. Над серединою лісової долини вони сповільнили свій політ і почали кружляти, начебто побачили Роксану й Навігатора, які махали їм руками – прощалися з журавлями. А може, їх просто приваблював вид лісової долини серед гір, дерева на яких вже стали золотими й червоними.

Потім журавлі знову вишикувалися в клин і стали віддалятися за Кам'яну гору, поки не стали ледве помітними. Тепер вони повернуться, коли в лісах зацвітуть сині проліски – на Олексу Теплого. За старовинним звичаєм їх потрібно зустрічати, розстеливши на землі перед хатою «червоний пояс». І тоді прийде нова весна і почнеться новий круг сонця над землею.

Перелітні птахи, що подорожують від одного краю світу до іншого... майже як вони, Навігатор із Роксаною, шукаючи щось невловиме, лише їм відоме.

## Чарівні камені

Грядя гір, що оточує долину, була кам'яниста, і всюди в лісах зустрічалися брили піщанику з химерними напливами на поверхні – часом ці брили нагадували голови доісторичних ящерів, фантастичних драконів і гігантських змій. Коли на поверхню каменів падало світло сонця, зернистий піщаник іскрився в яскравих променях, а в тіні від дощів і вогкості він зеленів і заростав мохом.

Крім величезних брил на схилах гір іноді можна було знаходити в пісках невеликі круглі камені правильної форми, схожі іноді на буханець хліба, іноді на гусяче яйце або на скам'янілі плоди давніх тропічних дерев, предків сучасних манго чи папайї.

Приємно вірити в те, що ці камені чарівні, тому що в них сконцентрувалася сила примарних гір, подібно до того, як краплі бурштину увібрали в себе сонце й запах смоли секвой минулих епох. Іноді здавалося, що ця сила, прихована в каменях, подібна до червонуватого с'яйва, що виходить з них – особливо в той час, коли сутінки заповнюють хату. Тоді камені, що лежать на печі й по кутах під стінами, принесені в різний час із різних гір, далеких і близьких, починають жити власним життям. І здається, що від кожного з них простягаються невидимі лінії сили до тих гір, де вони були знайдені.

Камені правильної форми трапляються нечасто, і крім природної краси цінність їх у тому, що в холодні жовтневі ночі з високим яскравим місяцем ці камені можна нагріти на печі і класти собі на ніч під бік або під спину. І коли засинаєш з нагрітими каменями під боком, душі теж стає тепло й затишно, вона поринає в світі сновидінь і летить разом із пічним димом до високого холодного місяця.

А гори, що оточуються долину, в такі жовтневі місячні ночі гори сяють металевим блиском і здаються особливо загадковими, начебто в них постійно відбувається якийсь рух, зрозуміти який неможливо – у ньому можна тільки брати участь.

## Колір всесвітньої порожнечі

Політ журавлів надихнув Роксану й Навігатора, і вони вирішили вранці, поки була сонячна погода, піти в ліс і далі за кам'яну грядку на покинуте поле, звідки відкривався вид на далекий обрій, освітлений яскравим сонцем.

У жовтневому лісі ще залишалося трохи листя на кленах і дубах, яскраво-жовтих і червоних на тлі синього ранкового неба. Із глибоких лісових долин віяло холодом, але коли вони пройшли через ліс старою дорогою, давно розмитою дощами, на краю лісу стало тепло від яскравого сонця.

Присівши на горбок біля побілілого від часу дубового стовпа, закопаного колись лісниками, Роксана й Навігатор довго дивилися на поле перед ними, яке заросло високими травами. Вони в цю пору року вже висохли та стали сірими, як хутро дикого звіра. Ближче до середини поле підвищувалося, там під землею йшло продовження кам'яної грядки, як хвіст скам'янілого дракона. Воно тягнулося до Дніпра, де була гора Пугачка, а кам'яна грядка опускалася вниз і далі йшла під дно ріки.

На краю поля було їхнє улюблене місце, звідти відкривався вид на далекий обрій. Позаду, за спиною, підступав ліс і починався схил глибокої долини, а через наполовину опалі крони дерев теж було видно вдалині ріку й протилежний берег біля Переяслава. Попереду над полем було осіннє небо, над головою синє, а над південним обрієм закрите хмарами, що пили справа наліво, поступово піднімаючись усе вище й вище.

Тут можна було довго сидіти на стовбурі упалого сухого клена й дивитися вдалину, на сонце й на небесні течії. З усіх боків це поле оточував ліс, люди тут бували нечасто, і на межі відкритого простору і старого лісу, який ріс тут з давніх часів, виникав особливий настрій – контраст двох світів.

Сидячи на стовбурі клена Роксана любила споглядати висохлі осінні трави – їхні тонкі гілочки, пожухле листя й колючки в цю пору року мали нереальний вигляд, ніби вони були зроблені з дивного, ні на що знайоме не схожого металу, не блискучого, а потьмянілого від часу й від небесних вітрів.

Переплетення сухих трав, які колишуться під вітром, притягувало погляд і заворожувало... можна було нескінченно поринати в ці примарні сірі форми, які належать одночасно світу живого і світу неживого. Навряд чи можна сказати, що

трави повільно помирали – в таких словах надто багато трагізму і надто багато людського. А цього немає у світі трав – і зелених трав літа, і сірих восени.

У світі трав є щось зовсім інше, про що ми нечасто замислюємося – чергування незліченних циклів смерті й відродження. Адже трави, що засихають восени, навесні неодмінно зазеленіють, випустять нові стебла й розцвітуть. А чи буде серед них однією травинкою більше або однією менше, для них не має ніякого значення – це важливо тільки для нас, людей.

Є у світі сухих осінніх трав ще щось – коли вони в'януть і втрачають власне життя, вони стають подібними найтоншим струнам, з якими легко без всякої мети грає вітер. А ще вони стають схожими на волокна небесної павутини, що пронизують увесь світ, з якими так само легко й безцільно грає невидима сила, яка тече із нескінченості щоб зникнути в нескінченості.

А сірий металевий колір сухих трав, який важко назвати й важко описати, нагадує колір світла великої порожнечі, з якої все у світі народжується, грає в потоках цього примарного нереального світла, і куди все потім повертається.

У сіре світло всесвітньої порожнечі...



## Чорні зірки

Іноді в холодні й прозорі осінні ночі, коли повний місяць усе вище й вище піднімався над лісами й горами, у Роксани виникало бажання вирушити кудись далеко, туди де сяє примарним срібlistим світлом це нічне сонце – покровитель художників, безумців і поетів. Місячне сяйво протягом усіх століть одних людей хвилювало й манило, а інших залишало байдужим. Наче живе на землі дві раси – одна під владою Сонця, інша – під владою Місяця, і не зрозуміти їм одне одного ніколи.

Колись давно у такі ночі повного місяця вони з Навігатором вирушали в далекі місячні подорожі – йшли всю ніч під музику польовими дорогами, через ліси, гори, поля й сплячі села. Йшли без мети, тому що їх вабило до себе саме примарне місячне світло, і не важливо було, куди саме вони дійдуть за ніч – коли починало світати і місяць згасав, подорож закінчувалася. Вони робили зупинку десь у затишному місці, щоб поставити там намет.

А цієї осені Роксана любила їздити ночами через поля на машині. Їй подобалося робити це самій – такий був її вибір. На дорогу перед машиною виходили у світлі фар звірі – лисиці, кози й дикі кабани; іноді літали, осліплені світлом, нічні птахи – пугачі й сови. Особливо зачаровували і хвилювали зустрічі з великими вепрами – небезпечними звірами, які не бояться нічого, ні людей, ні машин. Вони, більше метра висотою, стояли посередині дороги, опустивши голову, і добре були видно червоні очі й ікла, а їхня шерсть, вдень брудного сіро-бурого кольору, уночі мала металевий блиск, начебто кожна шерстинка була викувана зі сталі. Допомогала впевненість, що якщо вепр кинеється на машину, маса «УАЗа» більше, а сталевий бампер міцніше, ніж голова вепра. І навіть якщо він помне машину, це не страшно – вона й так пом'ята й подряпана.

А місяць вставав усе вище й вище, і кликав за собою – у небеса. І музика, що створює настрій, теж кликала за собою – у внутрішні небеса, що не мають ні кінця, ні краю, ні дна – як найбільший і найглибший океан.

Роксану приваблювала одна гора посередині полів, до якої потрібно було їхати більше години. Там, на пологій вершині стояв залізний триногий маяк і самотнє висохле дерево біля нього. Попереду, де світив на півдні місяць, поле похило

спускалося й починалася величезна долина, яка йшла убік Канева, який мерехтів на обрії ледве помітним розсипом вогників. А по сторонах долини хвилями піднімалися темні гори, – фантастичні гори, примарні гори, створені із синьої глини, місячного світла й уяви – гори сили, де сам час тік інакше.

Їй хотілося довго сидіти біля маяка й дивитися на ці гори, поринаючи в їхні невлучимо нереальні форми і поступово повністю зникаючи в них. У місячному світлі вони здавалися особливо величезними й таємничими, блискучими, як кам'яне вугілля, і нереальне чорне світло виходило з їхньої глибини... а може, це світло виходило із глибини самої ночі. З тієї глибини безодні, яка мерехтить і переливається незліченними сріблесто-чорними іскрами.

Іскрами, схожими на чорні зірки.

Роксани хотілося продовжити цю мить, в якій було щось дуже важливе для неї. Вона лягла на холодну землю біля маяка – куплена на базарі в Піях товста плямиста куртка з хутряним коміром, у яких ходять рибалки і лісники, була теплою, і холод не проникав у спину. Тепер можна було бачити весь простір неба і місяць, що сяяв у висоті. Навколо місяця було ледве помітне райдужне гало – напевно, погода буде змінюватися, – і яскрава зірка світила зовсім близько від місячного диска.

Місячне світло, нічим не схоже на сонячне, лягало на обличчя Роксани примарним відблиском, як нічна засмага, – та засмага, яка, на відміну від денної, не зберігається, коли закінчується ніч. Важко сказати, скільки Роксана дивилася так на місяць – у таку мить час зупиняється, і ніхто не знає, пройшло п'ять хвилин чи година. Але в ній дозріло бажання, а точніше, намір і готовність зробити те, що вона хотіла ще навесні, біля Каменю Гіацинтової Зірки – змінити своє ім'я.

Немає більше Роксани.

І немає більше земної жінки.

Тепер вона – володарка чорних зірок і примарних гір.

Ім'я її – Агнія.

## Примарний світ

У листопаді, коли настав сезон туманів, а в хаті Агнії часто бував півморок навіть опівдні, їй подобалося переставляти з місця на місце численні культові речі, якими вже заповнився за літо їхній життєвий простір – камені, принесені в різний час із різних гір, обкатані водою корчі з берега, старі сільські глиняні горщики з букетами сухих квітів і трав, скам'янілі раковини і побіліли від часу дерев'яні предмети сільського побуту, що залишилися від колишніх власників.

Особливо їй подобалися підвішені під стелею на тонких нитках сухі квіти, трави та жовте листя. Від слабого руху повітря, що виникав, коли вона ходила по хаті, ці предмети починали рухатися. Здавалося, що вони живуть власним життям, яке не має початку й кінця. Ще вона любила дивитися на складки тканин, на яких довго можна було споглядати гру світла, що виходить із глибини цих складок – незбагнених розуму складок світобудови...

Усі ці предмети загадкового призначення були об'єднані її волею й наміром у складну систему декорацій для гри сили примарних гір, яка текла через її хату, створюючи візерунок символів. Начебто цей орнамент був найтоншою павутиною, сплетеною для того, щоб вловлювати енергію. Хоча можливо це лише гра людського обмеженого розуму.

Однак як би там не було, сила охоче текла через це сплетіння предметів і символів, опромінюючи своїм невидимим для очей нереальним світлом усі ці деталі інтер'єру в будинку Агнії, надаючи йому чарівність, значимість і манливу привабливість – ту привабливість, якій неможливо протистояти.

Тому що це привабливість примарного світу.

Божественний він чи диявольський, цей примарний світ, добрий чи злий? Мабуть таке питання не має сенсу, тому що божественне та диявольське існує тільки для людей, а в примарному світі є лише потоки енергій. А добро та зло... чи можна назвати злим улюбленого kota, що піймав маленьку беззахисну мишу? І чи можна назвати доброю мишу, яка пеє всі речі в хаті, коли вона туди проникає? У природному світі ці слова теж не мають сенсу. А от серед людей є ті, що мають власну силу; їм нічого не потрібно від інших, і вони часом допомагають їм. Так виникає добро. А є такі, яким постійно не

вистачає власної сили, і вони намагаються урвати за всяку ціну хоч найменшу її частку в інших. Так виникає зло.

Агнія мала рідкісний дар бачити та відчувати цю силу – у літню сонячну пору вона нагадувала блакитнувато-золоте небесне сяйво. А в туманні й сірі листопадові дні ця сила була як рожеве й червонувате світіння, що виходило із глибини туману, який накривав гори навколо долини. Начебто сам туман був пронизаний невидимими червоно-золотими променями й волокнами, що пульсували й жили власним життям. Ними текла сила, яка відчувалася в серці як чиста радість.

Колись, років тридцять тому, ще юна й наївна, вона лежала оголена під жарким сонцем на березі під бучацькою горою Лисухою і читала в книзі Карлоса Кастанеди про міст у примарний світ, що виник у тумані. Тоді вона ще не знала, що їй призначено стати Агнією – володаркою чарівних гір, і що насправді все це буває зовсім не так, як вигадав автор у тій книзі.

Здавалося, що ці промені й волокна, подібні лініям життя й долі, простягнуться в світ нескінченно далеко, за гори, ріки й моря. А іноді їй здавалося, що вони нагадують її розплетену косу, що розвівається вітром і складається з незліченних снів, які летять через туман із цієї долини серед примарних гір високо в небо – до самих зірок.

Якщо забрати цю силу туману – весь чарівний візерунок згасав, і залишалися тільки напівтемна хата, старі почорнілі горщики на печі, сіре потріскане дерево, і вкриті пилом букети засохлих квітів. Але коли сила знову торкнеться всього цього, воно оживе й заграє чарівними барвами, стаючи манливим і непереборним заклинком.

І проходом – у примарний світ.

## Дім серед червоних гір

Сезон туманів, який розпочався після морозних ночей на повний місяць, тривав уже десять днів. Іноді тумани опускалися зовсім низько, приховуючи собою обриси гір, що оточували долину, а іноді піднімалися, і тоді навпроти їхньої хати поступово з'являлася заросла лісами Кам'яна гора, потім інші вершини. Вони утворювали єдине кільце, що замикало долину, у якій вони жили, і серед цих гір текли невидимі оку потоки сили, які Агнія й Навігатор добре відчували в тумані.

Переплітаючись і стаючи водоспадом, який зникав у глибині ярів, ці невидимі ріки світилися червоно-золотим і рожевим світлом, і тому Агнія називала червоними гори, які оточували їхню долину. Насправді гори були влітку зелені, узимку сірі, але у внутрішньому видінні вони виглядали саме так – фантастичні Червоні Гори, що світилися зсередини рожевим світлом туману. Серед цих червоних гір був їхній дім.

Це були ті самі примарні гори, створені із синьої глини, місячного світла й уяви, образ яких часто виникав, коли вони під'їжджали до гірської гряд із заходу, з боку полів. А ще колись давно Агнія побачила гори як острів, схожий на панцир черепахи із окремих сегментів.

Примарні гори були створені не тільки із сіро-синюватої глини (яку в народі називали «глей»). Під товстим шаром цієї в'язкої глини починалася інша, ще більш в'язка червоно-коричнева глина. Вона майже ніде не виходила на поверхню, Корнілову довелось бачити її давно під час роботи в геологічних експедиціях лише декілька разів – на дні яру біля села Тростянець і під час буріння розвідувальних свердловин.

Коли виник образ Червоних гір та їхнього дому серед цих, історія про червону глину одразу згадалася. Вони навіть поїхали в Тростянець, щоб подивитися на цю глину й торкнутися її руками. Старі баби добре пам'ятали про цю глину, яку брали раніше в яру для підмазування підлог у хатах. Але той яр, так само як інші, за тридцять років сильно заріс деревами, а на його дні утворювалося непрохідне болото, яке повністю сховало під собою червону глину.

В один із днів, 12 листопада, туман розсіявся. Вони із самого ранку пішли в ліс на Кам'яну гору. Опале жовте листя,

вологі чорні стовбури кленів і грабів... зелений мох на величезних каменях, які нагадували скам'янілі голови доісторичних ящерів і фантастичних драконів.

Пройшовши через кам'яну грядку на край лісу, вони зупинилися на вершині однієї з кам'янистих гір, звідки була видна даль на півдні. Листопадове небо було високим і сірим, і так само сірі далекі гори хвилями йшли до самого обрію. Ця даль була величезною й нескінченною, і так само величезним і нескінченим в цю мить здавалося їм власне життя. Усі його дороги й шляхи долі, що почалися колись давно в цих горах, і пройшли потім через весь світ – між Заходом і Сходом.

Це була рідкісна мить – мить розуміння, мить ясності, яку важко описати словами, але про яку знаєш, що саме зараз можуть народжуватися важливі рішення, і вони будуть правильні. Голвне – захотіти знайти таке рішення. І якщо воно виникло в мить найвищої ясності духу, це рішення неодмінно здійсниться.

Навігатору Корнілову давно хотілося змінити своє ім'я – а точніше, створити новий образ себе, як створює новий образ себе гусениця, що перетворюється на метелика. Це бажання прийшло до нього навіть раніше, ніж до Агнії, і він в глибині себе давно вже відкинув своє старе ім'я, але нове так і не знайшов, і тому був поки просто Навігатором – «навігатором позамежних просторів».

А зараз, у цей листопадовий день, «на Стефана», як кажуть у народі, на кам'янистій вершині гори на краю лісу в нього в серці прозвучало нове ім'я – Стефан. Це ім'я універсальне – людина з таким іменем може жити і в селі Придніпровської України (де воно має народну версію – Степан), і в Парижі чи в Лондоні. Важко сказати, хто по національності цей Стефан і звідки родом – українець, поляк, або француз... Так само універсальним було ім'я Агнія, і якщо колись вони захотять завершити цей життєвий цикл, і в руках у них будуть зворотні квитки «Канів-Сінгапур», вони зможуть йти далі світом із цими новими іменами.

Іменами, які їм подарував дім серед червоних гір.

## Дар червоних гір

### Моря без берегів

А тим часом сезон туманів тривав. Іноді ночами виходили зірки, але загалом погода була сирою – дрібний дощ йшов цілими днями з туману, і тоді небо опускалося зовсім низько над землею. Вершин гір не було видно, і здавалося наче над світом тривали постійні сутінки. Таємнича пора, коли невидиме стає видимим, а незбагненне починає торкатися душі.

Погода ця була звичайною для листопада – сезону туманів, але навколо хати почала утворюватися грязь, і потрібно було посипати доріжки піском. Хотілося, щоб це був не просто якийсь пісок, а гарний, який має символічне значення, подібно до каменів і корчів, якими вони прикрашали інтер'єр. На схилі однієї з кам'янистих гір, що оточували їхню долину, був такий золотаво-зеленуватий пісок давніх морів. «Це піски бучацького ярусу» – згадав Стефан ті часи, коли він ще був геологом. Агнія посміхнулася – «Бучак посилає нам привіт через роки і десятиліття»...

Під'їхавши на машині ліською долиною близько до потрібної гори й намагаючись залишити при цьому якнайменше слідів, щоб потім по їхній колії не почали їздити головні шкідники тутешніх лісів – лісники й мисливці, вони пішли за піском, взявши лопати й мішки.

Пісок був у невеликому заглибленні, промитому дощами. Це був якраз той пісок, у якому залягали вигадливої форми величезні камені, що були тут усюди на схилах лісових гір. Ці камені не утворювали суцільний шар, а лежали в піску скупченнями округлих брил, іноді як кузов вантажної машини, а іноді маленьких, як гусяче яйце.

Колись давно серед мешканців цього села був розвинений промисел з видобутку каменю. Його не тільки використовували для фундаментів хат і печей – з нього робили жорна, від великих для млинів, півтора метри в діаметрі, до маленьких хатніх, розміром як велика тарілка. Діди розповідали, що ці жорна потім продавали на ярмарках по всій Придніпровській Україні. Один з таких ярмарків був років сто тому у селі Іваньків, у широкій низині, де зараз проходить дорога. У ті роки сіло це славалося красою місцевих дівчат, і ярмарки збирали

велику кількість народу не тільки для торгівлі, але й для сватання.

Зараз цей кам'яний промисел давно забули, і навряд ще хтось крім Агнії й Стефана цікавився каменями й жорнами – а вони любили збирати старі жорна, великі й маленькі, прикрашаючи їм простір усередині хати й довкола неї. Ці кам'яні колеса для перемелювання зерна символізували щось таємниче й важливе – процес алхімічної трансформації нелюдських позамежних енергій в дещо придатне для людини.

Але зараз їх цікавив сам пісок, у якому колись давно, на дні давніх морів еоценової епохи утворювалися вигадливі кам'яні брили. Зеленуватий із золотавими прожилками, своїм забарвленням він справді нагадував колір тропічних морів – не блакитний і глибокий прозорий океан біля далеких коралових островів на екваторі, а саме мілких теплих морів Індонезії або Південно-Східної Азії. А золотаві прожилки в піску були як гра світла в мілководних затоках.

По суті, це і був пісок неглибоких тропічних лагун, але зниклих десятки мільйонів років тому. Здавалося, що в цьому золотаво-зеленому піску назавжди збереглося якесь внутрішнє світло сонця давно минулих епох, що грало свою вічну гру на піщаному дні прадавніх морів. В такі похмурі й темні листопадові дні це світло відчувалося особливо сильно.

А може це світло ще більш фантастичних внутрішніх морів, у яких народжені біля самих джерел вічності їхні душі – морів, в які вони тепер прагнуть повернутися.

Тих морів уяви, у яких немає берегів.



## Даль майбутнього

Наближалось 21 листопада й народне свято Михайла – заступника мисливців, про якого казали, що Михайло завжди «приїжджає на білому коні» – приносить із собою сніг. Але цього року навряд чи Михайло збирався «приїхати на білому коні» – було тепло, у повітрі іноді літали комарі й мухи, і подекуди ще можна було бачити осінні квіти. Тумани розійшлися, дощі припинилися, а небо стало підніматися вище.

Напередодні Михайла, у п'ятницю, коли в Каневі був базарний день, Агнія й Стефан вирішили із самого ранку з'їздити за продуктами. Вони швидко купили те, що їм було потрібно, а також один із головних приколів цього базару – два великі яблучні пироги у формі риби. Раніше вони вже пробували ці пироги, які виявилися дуже смачними.

Трохи порадившись, куди б ще з'їздити з урахуванням погоди, вони вирішили провідати старий дуб біля села Курилівка. Дуб стояв окремо на краю дороги серед полів і перелісків. І хоча це місце не мало вигляд гори, висота тут була досить велика, тому що від дуба відкривалися безкрайні далі праворуч на захід, і ліворуч на схід.

На заході за глибокою долиною йшли гряди сіро-блакитних пагорбів, що губилися вдалині, де були Козарівка й Степанці. В цьому виді було щось заспокійливе, і виникало бажання довго споглядати сіру даль. А на сході було видно ріку, всю її величезну долину, оточену пагорбами правого й лівого берега.

Вид від дуба відкривався незвичний – здавалося, що два далекі миси, Княжа гора на правому березі біля їхнього улюбленого пляжу, і Михайлова гора в Прохорівці на лівому майже сходилися, і річкова долина була повністю замкнена, утворюючи закритий казан – «алхімічний казан», як казала Агнія. Насправді ці гори, Михайлова й Княжа, були не дуже близько одна від одної, але зараз вони постали саме в такому вигляді, що відповідало настрою цього дня – високе сіре небо, холодний вітер, і пронизаний почуттям вічної загадки світ...

Для цього гір і лісів світу, наповненого прихованими символами й значеннями, не потрібно бути розімкнутим – зараз це тільки б розмивало символічну загадковість і значимість. Тому світ їхньої чарівної країни мрії та міфу сьогодні вони побачили саме так – замкненим у кільці гір. І вічна ріка текла з

нізвідки в нікуди під безкраїм небосхилом, заповненим холодними вітрами та сірим світлом.

За цими далекими горами, що зімкнулися сьогодні на обрії, настрій цього прихованого в кільці Великої Загадки фантастичного світу закінчувалося. Там були різні села й міста – Переяслав, Золотоноша, Черкаси й багато інших, але в них енергії та настроїв були зовсім іншими.

Агнія й Стефан розуміли, що мить, коли вони бачили замкнений світ в кільці Загадки, була рідкісним і скороминущим даром сили – даром від цих гір. Вони хотіли продовжити цю мить, мовчки стояли біля машини на холодному вітрі й дивилися в даль на південному сході. Туди, де гори сьогодні замкнули кільце й зупинили у вічності світ, у якому пролягав їхній життєвий шлях. Цей шлях розпочався багато років тому, потім повів їх далеко звідси, на інший край землі. А тепер доля знову повернула їх назад, під це холодне сіре небо, заповнене нереальним світлом всесвітньої порожнечі.

Такий їхній шлях – у пошуках альтернативного життя. Альтернативність цього життя була, звичайно ж, не в тому, щоб жити в селі на березі Дніпра й копати город, як і не в тому, щоб жити на острові посередині Тихого океану, де щодня їсти манго й папайю. Альтернативність була в спробі гармонійно поєднати різні, далекі один від одного світи – людський, природний і позамежний; світи цивілізації і дикої природи, щоб знайти цілісність буття.

Якщо вірити, що є два шляхи – шлях воїна та шлях спонтанності, то найважче поєднати їх. І якщо шлях воїна проходить під знаком сонця, а шлях спонтанності – під знаком місяця, тоді метою було б іти одночасно двома шляхами – однією ногою шляхом Сонця, іншою – шляхом Місяця.

А цілісність буття не в тому, щоб відмовитися від складного сучасного життя з його глобальними потоками ідей та символів заради життя простого, прив'язаного своїми інтересами тільки до одного місця, нехай навіть найприємнішого – улюбленого саду або чарівної гори. Вона в тому, щоб поєднати одне й друге.

Це була та мета, що завжди вабила їхні душі мрійників і мандрівників, шлях яких пролягав за самий далекий обрій.

В даль майбутнього.

## Nubia

Наприкінці листопада в сонячний яскравий день Агнія з Навігатором пішли на Кам'яну гору. Низьке сонце вже не дуже гріло, але однаково було приємно сидіти на схилі крутої гори між великими кам'яними брилами вигадливої форми, схожими на голови заснулих змій, і дивитися на майже повністю опалий ліс, яскраве синє небо, яке буває тільки восени, і на орла, що кружляв над горою.

Кам'яністі гори з видутими вітрами вигадливої форми брилами піщанику нагадали Агнії пагорби Нубії. Колись вони подорожували на джипі у нубійській пустелі недалеко від кордону із Суданом, і на Агнію справили велике враження, гряди круглих пагорбів з кам'янистими вершинами, які йшли до самого обрію. Ці пагорби, схожі один на одного, рудувато-іржавий пісок на схилах і нерухоме синє небо пустелі зачаровували, і було в них почуття вічності.

Там, у Нубії, для Агнії найкраще зберігся дух Стародавнього Єгипту, – того Вічного Єгипту, до якого вона відчувала ніжну любов, яку важко пояснити. Начебто колись дуже давно вона вже жила там – і була щаслива на берегах Нілу.

Більша частина Нубійської пустелі йшла далі в Судан, і їй би дуже хотілося перетнути пустелю Бадр ель Хаггар і потрапити в цю країну, знамениту своїми деревами, щоб поцілувати землю біля ніг одного знаменитого суфійського шейха... Але Судан навіть у ті роки був небезпечною країною – туди нелегко було потрапити легально, а якщо перетнути кордон в пустелі, ніхто б не став гарантувати життя і безпеку іноземців. Там, у Нубії, де пустеля підходила до берегів Нілу, який розливається тут довгими й глибоким штучним озером, що йде далеко в Судан, було декілька давніх єгипетських храмів, найбільш віддалених від туристичних центрів, завдяки чому вони зберегли первісний намір їхніх творців.

Якби в Агнії хтось запитав, що саме її приваблювало в образі Єгипту, їй було б складно відповісти. Давно зникла, замкнена в собі та не дуже зрозуміла нам культура з підвищеним інтересом до смерті. Замкнена насамперед через географічну ізольованість самої країни, розташованої у вузькій долині ріки, оточеної безжиттєвими пустелями й ворожими народами. Але Агнія знаходила для себе щось привабливе в

їхньому мистецтві, в обличчях із широко розкритими очима, у яких була ясність розуміння чогось такого, чого вона не знала...

Саме туди, у Єгипет, летять на зиму майже всі птахи, що влітку живуть на берегах Дніпра, а зимують на берегах Ніла. Ці дві ріки, дуже далекі географічно, течуть одна назустріч другій. Але настрої у них зовсім різний – Дніпро тече на південь, до сонця та екватора. Це екстравертна ріка, спрямована у сонячну даль. А Ніл тече на північ, в іншу сторону від сонця – у ніч, і настрої його зовсім інший – інтровертний, і прямує він у невидимий примарний світ.

Ці дві ріки, що течуть назустріч одна одній, нагадували душі Агнії й Стефана. Рікою Агнії звичайно ж був Ніл, що бере початок у таємничих глибинах африканського континенту. Рікою Стефана був Дніпро, на берегах якого він знайшов самого себе. А зустрічалися ці ріки в Середземномор'ї, у цьому витонченому просторі тисячолітньої культури. Ця давня витонченість добре відчувалася і на грецьких островах, і в стародавніх італійських містах.

Але все добре в певній кількості, і скоро середземноморський світ почав здаватися їм тісним, а переплетення культур стали стомлювати. І тоді життя повело їх у далекі країни в пошуках чогось нового і яскравого. Почасти це було пов'язано прочитаними в дитинстві книгами Тура Хейердала та інших мандрівників, почасти – з фантазіями Стефана. Йому подобався образ не тільки «навігатора позамежних просторів», але й середньовічного навігатора – португальського або іспанського капітана, який досліджує невідомі екваторіальні моря на своєму вітрильному кораблі. Стефану завжди хотілося мати свою яхту з вигадливим інтер'єром у стилі середньовічних навігаторів, але водночас міцну й швидку, із сучасних матеріалів, на якій можна було б упевнено плисти в будь-які моря. Втім, таку яхту купити не вдалося – для цього потрібна була чимала сума грошей, якої в них не було.

Але мрія про корабель навігатора залишилася. На такій яхті добре було б жити, постійно плаваючи від одного континенту до іншого – віддати себе на волю вітрів і океанських течій.

Поки вистачить сил...

## Довіря світу

Наприкінці грудня в Агнії й Стефана були справи в Києві, пов'язані з картинами, що дісталися Агнії (крім квартири, яку вони вже здали в оренду навесні) у спадщину від батьків, у минулому відомих художників. Ці картини, якими була заповнена майстерня, коштували чималих грошей.

У місті вони опинилися без машини – зима наприкінці Року Біка почалася круто, зі снігами й морозами. А в далеких селах на берегах Дніпра нерідко буває так, що проїхати можна тільки на тракторі з ланцюгами на колесах, та й то із труднощами – сніг разом із сильним вітром утворює на дорогах перемети, іноді більше метра глибиною. Пішки пересуватися по такому снігу теж нелегко, і залишається сподіватися тільки на удачу – десь попадеться слід від трактора або сам трактор, на якому можна підїхати до більш розчищених доріг. А там можна зустріти попутні машини, хоча їх теж небагато в таку пору року.

Коли вони вийшли на поля за лісом і грядою кам'яних гір, їм повезло – через декілька кілометрів почався слід від егерської вантажної машини ГАЗ-66, що їхала кудись у справах полювання, а через годину їх наздогнала ця вантажівка, що поверталася. Знайомий їм літній водій Микола після недовгих переговорів погодився за невелику суму грошей довести їх до канівської траси, звідки вони дісталися до Києва.

Хоча майстерня матері Агнії, розташована на останньому поверсі високого нового будинку не дуже далеко від центру міста, була сильно захащена картинами й старими книгами, у ній були мінімальні умови для того, щоб якийсь час там жити, хоча й без особливого комфорту. Радувало те, що вночі через скляну стелю проникало світло місяця, і простір майстерні одразу ставав загадковим, наповнений оживленими символами й образами картин. А через маленьке вікно в кутку, де було обладнана маленька кухня із чайником і електроплиткою, було видно старі будинки в районі університету – одна із найприємніших частин міста, з яким була пов'язана їхня юність.

Але коли через тиждень вони зібралися їхати назад, погодні умови стали ще гірше – після сильних снігопадів багато доріг виявилися перекритими через поламані дерева й замети, а транспорт ходив з перебоями. До Канева ще якось можна було дістатися, але від Канева йти пішки було далеко, 35 кілометрів

по снігу, і вони вирішили пробиратися на Грушів, звідки все ж таки було трохи ближче.

Мікроавтобус, на який вони сіли на автостанції Видубичі, за Ржищевом безнадійно застряг у сніжних переметах посередині полів. Відчайдушний водій хотів з розгону проскочити перемет, крикнув «Люди, тримається міцніше» і понісся прямо в купу снігу. Машину підкинуло, в проході полетіли сумки й шапки. Сильно нахиливши, мікроавтобус застряг у снігу. Водій виліз, матюкаючись, зняв шапку й сказав «Все... що робити далі, не знаю, буду чекати трактор... але далі вже точно не поїду».

Коли вони вилізли з автобуса в сніг, стало зрозуміло, що водій погарячкував – перемет був високий і довгий, його й на тракторі не одразу проб'єш. Над полями дув морозний вітер, світило яскраве сонце й сліпучо білий сніг здавався синім у тінистих місцях. Космос...

Агнія й Стефан переглянулися й посміхнулися... чергова пригода, яких було чимало в їхньому житті мандрівників і мисливців за силою. До їхнього дому були десятки кілометрів заметеними снігами зимовими дорогами, машин на яких було зараз дуже мало. Що робити? Думку про те, щоб повернутися в місто вони одразу відкинули – а навіщо? Зустрічати новий рік у майстерні? Теж, звичайно можна, але це було не те, чого хотілося.

Тоді тільки вперед – туди, де над полями й пагорбами сяло сонце. А там уже як буде... Адже вони все життя сповідували філософію шляху текучої води, шляху спонтанності. Ну от, якраз гарна можливість ще раз перевірити її на практиці.

Довірся світу, тоді світ відкриється тобі.

Відкрийся світу, і тоді світ відчинить перед тобою всі двері.

І справді, їм довелося йти засніженою дорогою не більше години – вантажна машина довезла їх до Грушева, звідки вони пішли далі убік сонця й далеких гір. Звідси сіро-блакитні пагорби на обрії вже були добре помітні. Острів чарівної країни, фантастичний світ мрії й міфу, де неможливе ставало можливим, а небо й земля йшли один одному назустріч. Десь там серед примарних Червоних Гір був їхній дім.

На цій дорозі їх теж незабаром наздогнала машина, УАЗ мисливців, що доїхав не без труднощів (довелося і копати сніг, і штовхати машину) до села Колесище, у якому дорога закінчувалася. Але й там мандрівникам знову повезло – коли вони пройшли гору Веселий Шпиль, у полях вони побачили

свіжий слід вантажівки того самого егеря Миколи, яким вони до вечора дійшли майже до своєї хати.

Сонце сідало. На небі піднімався повний місяць і над лісом загорілася перша зірка. У морозному повітрі, в якому зазвичай далеко чути, доносився гавкіт собак із сусіднього села.

От і знову вони переконалися: якщо довірися світу, він відкриває перед тобою всі свої двері.

Зроби хоча б один крок назустріч світу.

І тоді світ зробить крок назустріч тобі.

І легко відкриються перед тобою всі двері.

Бувають ідеї, здавалося б, прості на словах, але здатні повністю змінити все життя. Тоді вони стають справжнім даром сили.

Так і ця ідея – якщо довірися світу, розслабитися й бути в потоці життя, тоді проблеми легко вирішаться самі собою.

А світ відкриє перед тобою свої двері.

## Квіти й трави

Зимовими днями, коли світло сонця проникало іноді в хату, Агнія любила сидіти біля печі на маленькій лавочці, зробленої з липової дошки. Тепла піч приємно гріла спину, а якщо простягнути руку, на підлозі можна було торкнутися її улюблених каменів, принесених з різних гір – кожен з них мав свою історію та символізував щось своє, незбагненне. За вікном удалині виднівся ліс, а за лісом – схожа на шапку кругла вершина однієї з гір.

У такі дні Агнія розглядала малюнки в книгах про рослини. Саме малюнки, а не світлини – а в книгах про рослини зазвичай вміщують кольорові малюнки кожного кущика й квіточки на білому тлі, тому що так краще можна зобразити всі його деталі.

Ці малюнки створювали в душі особливий настрій, добре їй відомий – адже вона теж любила малювати квіти й трави, особливо чарівні квіти й трави, які не існують в реальності та живуть тільки її уяві. В такому настрої відкривався прохід у чарівний світ рослин, а точніше – в той символічний примарний світ, який її свідомість людини й художниці наділяла особливою значимістю й привабливістю.

Напевно, так було тому, що вона знала – коли прийде час закінчувати свій шлях на землі, вона розкриє перед собою браму примарного світу, у якому ростуть неіснуючі квіти й трави, і полетить у нього назавжди.

Тоді за народними віруваннями душа залишає тіло, що стало вже непотрібним, і через «калиновий міст» – єдиний міст, який зв'язує землю й небо – йде в небеса, де стає зіркою. А тіло йде в землю, і тоді на цьому місці виростає кущ калини.

Але це буде потім, не зараз. Колись.

А коли саме – про те знають тільки зорі над Кам'яною горою.

Але їй подобалося іноді хоч одним оком заглядати в фантастичний світ неіснуючих квітів і трав. А часом хотілося стати маленькою пташкою – сіроголовою славкою; а може білогрудою лісовою мишкою, щоб утекти в цей чарівний світ трав і квітів. Ще їй хотілося стати дикою польовою квіткою – якимось вітряницею лютиковою. Тоді в неї, дочки вітрів, була б інша доля та зовсім інше ім'я – «Вітряниця Лютиківна»...

Можна було б розцвітати ранньої весною, повертатися за сонцем, плавно нагинатися й гойдатися під вітром, радіти краплі



дощу, що впала на пелюстки... забути себе, бути в потоці... у  
вічному потоці світу неіснуючих квітів і трав, що тече разом з  
сонцем і місяцем від одного краю небес до іншого.

Без початку. І без кінця.

## Свобода від себе

Весна цього року затрималася, і хоча вже була середина березня, продовжувалися морози, а кількість снігу просто вражала, особливо в лісах. Вечорами Агнія й Стефан сиділи під вікном біля свого будинку та дивилися на морозні зимові зорі – три зірки Оріона були прямо перед ними, над вершиною Кам'яної гори. Ця зима, що ніяк не припиняється, вже стомила – хотілося звернутися до зимових зірок і покликати теплий вітер, щоб він нарешті розтопив ці сніги, під якими був похований увесь світ.

Через декілька днів це подіяло – раптово подув південний вітер, сніг почав швидко танути на теплом сонці й потекли перші струмки. Мить початку весни застала їх на березі, на льоду. Ранком ще був мороз, глибокий сніг не провалювався й скрипів під ногами. Але сильний південний вітер, що піднявся перед полуднем, одразу все змінив – із країв великих крижин, що стояли вертикально під берегом, почала все сильніше капати вода, сніг під ногами став помітно просідати, температура повітря підвищувалася прямо на очах і обриси далеких гір зникли в імлі.

Цю рідкісну мить початку весни не завжди вдається застати у світі природи, і в ній є щось зачаровує – коли сніги починають танути, в ярах дзюрчать перші струмки, а сині небеса заповнені теплими сонячними променями. Тоді й душі хочеться полетіти в ці теплі ласкаві небеса разом із перелітними птахами. І справді, в глибині синього неба раптом з'явився трикутний клин першої зграї перелітних птахів – диких гусей. Вони довго летіли над горами й полями, поки не зникли на сході за Дніпром. А скоро з іншої сторони долини полетіла ще одна зграя...

За народними віруваннями вважається, що перші птахи (зазвичай це жайворонки, а потім уже гуси) починають летіти з «вирію», тобто з раю, на «Обретіння» – 9 березня, або «на Явдоху» – 14 березня, але цього року затрималася не тільки весна, але й птахи, і на Явдоху ще були сильні морози.

У цей день початку весни Агнія й Стефан зрозуміли, що їм хочеться потрапити на те поле, звідки видно п'ять гір, які кликали до себе так само, як і багато років тому. І так само обіцяли щось фантастичне і неймовірне. Машиною туди вже не можна було дістатися – сніг почав танути, і дороги, якими у мороз ще можна було їздити, особливо якщо одягти на колеса

ланцюги, швидко стали непрохідними. Тому наступного дня, вийшовши рано вранці, щоб сніг був хоч трохи твердіше, вони пішли до цього місця пішки. Йти було важко – зробиш декілька кроків, і провалюєшся на півметра, – але бажання побачити п'ять гір було сильніше.

Через дві години вони потрапили у потрібне місце. Мокрий сніг блищав на сонці, як полірована сталь, а навколо на багато кілометрів були безлюдні поля й ліси. Це створювало в душі почуття надійної захищеності цього світу чарівних гір – захищеності непрохідними дорогами та снігами, що тануть... рідкісне почуття, коли точно знаєш, що ніхто не з'явиться, і ти тут наодинці зі світом.

А попереду прямо під весняним сонцем були вони – п'ять бучацьких гір, що синіли вдалині. Тих самих гір, де колись давно вони почали пізнавати чудо, ім'я якому – світ. Туди, убик тих гір, через засніжені поля вела ледве помітна заметена снігом дорога – слід від трактора, що проїхав тут колись в середині зими. І знову вони – чоловік і жінка, шукачі позамежного – ішли до далеких гір, як і багато років тому. А в серці виникло добре знайоме, але все одно незбагненне почуття свободи від себе.

Пояснення цьому почуттю вони знайшли колись, мандруючи у Південно-Східній Азії, у філософії буддизму. Вона стверджувала, якщо коротко, що нашого «Я» насправді не існує, це ілюзія. Тільки хвиля в океані всесвітньої свідомості. Тільки хвиля в океані синього неба – одна з багатьох незліченних хвиль... Сьогодні одна, завтра інша – і так без кінця.

І більше немає нічого. Тільки хвилі в небесному океані.

Так вони йшли по глибокому мокрому снігу, що блищав на сонці металевим блиском, не звертаючи увагу на фізичну втому, окрилені раптовим знанням, – знанням, що насправді вони не існують.

Що насправді для того, хто має таке знання, не існує нічого.

Не існує ні реальності, ні ілюзії, ні дня, ні ночі для того, хто володіє таким знанням. Для того, хто носить Нірвану у своєму серці. Тільки тіні – на блискучому в сонячному світлі безкрайньому снігу.

Тільки тіні на дорозі, що веде до далеких сонячних гір.

## Коріннями вгору, гілками вниз

Ранньою весною, коли в лісових долинах і навіть за задньою стіною хати ще лежали плями снігу, візерунок переплетених гілок голих дерев на тлі неба здавався схожим на павутину, виткану холодними небесними вітрами... Прадавній образ дерева світу – або дерева душі? – яке росте «коріннями вгору, гілками вниз». Коріннями востає в небесний світ – у нереальний світ примарних символів, а гілками, листям, плодами й квітами – у світ земний, світ повсякденності. Світ людей, справ і турбот; світ творчості й витонченого людського спілкування, але водночас і світ неминучої суєти.

Про таке дерево, яке вросло корінням в небо, а гілками в землю, думала в похмурий березневий день Агнія, споглядаючи розкидисту крону високого горіха біля хати, який простягнув свої гілки у високе й холодне сіре небо із хвилястими хмарами – у ці безмежні небесні моря всесвітньої порожнечі, у яких немає берегів.

Споглядаючи дерево, Агнія набивала сумішшю рослин нову шаманську трубку, за зиму вирізану навігатором Стефаном зі стовбура сухого стовбура обліпихи, – сигілярії, як вони жартома називали ці дерева, – твердого й жовтуватого, як стара кістка, наскрізь просоченого цілющими маслами.

Біля хати в саду лікарських рослин, за яким доглядала Агнія, був цілий гай обліпихових дерев, посаджених колись давно колишнім господарем хати. Агнія сама вибрала сухий стовбур товщиною в руку, трохи вигнутий таким чином, щоб цей вигин можна було зберегти в трубці. Стефан зняв зі стовбура кору із численними гострими отруйними шипами, і спалив цю кору в печі. А стовбур він розпиляв уздовж, вирізав усередині канавку для проходу диму, а потім склеїв стовбур по місцю розпилу й почав обробляти його зовні. Так він робив свої музичні духові інструменти з вигадливо вигнутих стовбурів тонких дерев, які хвилі викидали на берег, одержуючи щось схоже на австралійський діджериду, але із місцевим сільським колоритом.

І от тепер, у цей холодний вітряний день, Агнія вирішила випробувати нову трубку. Теплий дим став підніматися кільцями над трубою, потік у її каналі й почав проникати в легені, обволікаючи своєю тонкою примарною мережею свідомість, забираючи її зі світу повсякденності й несучи усе

далі й далі... у примарний світ небесних вітрів, що тчуть свій візерунок на тлі всесвітньої порожнечі.

І душа Агнії піднімалася усе вище й вище гілками високого горіха, які вросли в небеса – у сіре далеке небо, у безмежні небесні моря, в яких павутина вітрів створювала й розчиняла щомиті незбагненно прекрасні структури чогось такого, назви для чого ще ніхто не придумав...

Як там казали давні мудреці – подібно незліченним іскрам, що вилітають із багаття, подібно тому, як павук випускає свою павутину... так і незліченні світи, незліченні лінії сили, лінії життя й долі виходять усі з єдиного центру, для якого ніхто ще не придумав назви.

Єдиного центру, імені в якого немає.

## Прадавні релігії вітру

Весна настала тільки наприкінці березня на Олексу Теплою, коли за народними віруваннями мають летіти назад журавлі. Теплим вечором Стефан прийшов на пляж Агнії в гирлі яру під високою крутою горою Пугачкою, зарослою густим акацієвим лісом. На березі, незайманому навесні, було багато чистого сипучого піску з різнобарвними камінчиками, видавленого зимовим льодом. Пісок утворив великі вали, на яких ще були місцями сліди від крижин, які недавно розтанули. А на тлі вечірнього неба вдалині синіли бучацькі гори.

Приємно було лягти на теплий пісок і відчутти, що весна нарешті настала... А може навіть відчутти подих майбутнього літа. Колись в юні роки Стефан (а тоді ще студент геологічного факультету Володя Корнілов) полюбив цю мить, коли наступає нове літо, що обіцяє невідомі дороги, не пройдені шляхи й непізнані пригоди. Мить, коли в небі раптом блисне яскраве сонце, що кличе за собою у мандри.

І тоді хочеться кинути всі справи і піти за цим покликом, щоб поринути в ще одне літо свободи. Воно продовжить ткати свій яскравий візерунок з ліній життя й долі, що не має ні початку, ні кінця – візерунок існування, назви для якого немає. Тоді, в юності, здавалося, що все в житті можливо, і що кожна нова дорога веде далеко за обрій, на самий край світу...

Наступного дня вони прийшли на цей пляж з Агнією. Було безхмарне небо, південно-східний вітер і хвиля. Над гирлом яру парили два кобці, а їхні крила просвічувалися на сонці... Вітер, шум хвиль, чистота світу й блиск сонця на воді – усе це пробуджувало в душі почуття драйву. В таку мить і легко було зрозуміти, як виникли прадавні релігії... Релігії вітру, вогню й води, сонця й місяця.

Сьогодні ранком, прокинувшись від співу птахів за вікном, Стефан думав про те, як виникали релігії вітру. Вітер проникав у вікно і доносив запах весняних квітів, а інтер'єр кімнати в старій сільській хаті на берегах Дніпра, всі ці корчі, камені, горщики з букетами сухих квітів, вишиті рушники й дерев'яні духові інструменти, розвішені на білих стінах... усе це нагадувало йому пляжне бунгало десь на берегах тропічних морів. По суті, усе це єдине, що на берегах Дніпра, що на

островах в океані – мрія про просте й безтурботне життя в гармонії із природою вдалині від великих міст із їхнім шумом, отруєними хімією повітрям, водою та їжею, потоками електромагнітного випромінювання й постійним пресингом негативної інформації через мас-медіа.

Небагато у світі залишилося місць, де ще є такий незайманий берег, як пляж Агнії – місце, де розпускається в серце рідкісна квітка щастя. Тоді в мить весняного вітру, блиску сонця і почуття свободи – нічим не затьмареної свободи вільних мандрівників – легко забути який зараз рік....

Колись дуже давно вони з Агнією вже бували на цьому місці – тут проходила стежка, що вела берегом у сусіднє село на пристань, тільки дерева були тоді зовсім маленькі, і не закривали далекі гори – ті гори, до яких вела чарівна сонячна дорога. Тоді вони вірили, що там, де на обрії синіли п'ять гір, знаходилося серце й центр усєї чарівної країни. Можливо, там справді тридцять років тому були найкрасивіші місця, а може вся справа в тому, що ті далекі гори були пов'язані для них з юністю й любов'ю. Хто знає... Зараз Стефан розумів, що немає ніякого центру – є мережа ліній сили, що виникають і зникають, а створює їх те, що він називав «невидимим вітром наміру».

Цією зимою Навігатор крім виготовлення духових інструментів придумав собі нову гру. Він почав робити дивний дерев'яний прилад, схожий на секстант, щоб визначати напрямок символічних ліній сили, які зв'язують різні гори як натягнуті струни. Ці струни звучать по-своєму, і в кожній струни, у кожній гори свій голос, а разом вони утворюють загальну мелодію, загальну симфонію вітру. До такої ідеї Навігатор прийшов у процесі виготовлення дерев'яних духових інструментів, за допомогою яких він грав у складну гру з вітром сили. У процесі цієї гри й народилася нова фантазія про «колесо вітру», інструмент, що нагадує одночасно і секстант, і дерев'яну сільську прядку, і буддійський молитовний млин, який з кожними оборотом посилає в світ священні слова.

Ця фантазія була пов'язана з давніми спогадами – колись в селі Бучак був дерев'яний вітряний млин. Їх уже зовсім мало залишилося на берегах Дніпра, хіба що в музеях народної архітектури. А тоді покинутий, але ще цілий млин опинився повністю в їхньому розпорядженні після того, що як дід, що жив поруч із млином дід, відчув якусь симпатію до Стефана і дав

Йому залізний кований ключ від вітряка. Потім дід помер, а баба Антоніна не стала забирати ключ, і він залишився в Стефана.

Млин стояв на схилі високої гори Козачий Шпиль, звідки було добре видно далі на всі сторони світу. Дерев'яні сходи вели на другий поверх, де на масивних дубових балках були закріплені величезні кам'яні жорна та весь механізм – дерев'яні зубчасті колеса, що приводяться в рух вітром. Тоді й народився образ дерев'яного механізму перетворення вітру сили в придатні для людей креативні енергії.

Усі ці фантазії ожили цієї зими в пам'яті в Навігатора, Тільки тепер це мав бути не просто механізм, що вловлює вітер сили, а щось інше – інструмент, що створює цей «вітер наміру». Так Навігатор почав робити «колесо вітру», як він назвав його, втілюючи видіння Агнії біля Камня Гіацинтової Зірки. Видіння таємничої жінки, яка сидить біля вікна у фантастичному домі вітру і за допомогою такого колеса пряде лінію долі.



## **Robinia Pseudorealia**

Вкрита старим акацієвим лісом гора над пляжем Агнії, схилом якої вони спускалися на берег, була помітна здалеку – улітку зелена, або в білій піні в період цвітіння акації, а взимку й навесні – темна, майже чорна. Її круті схили вкривав примарний ліс робіній, які в наших краях називають білою акацією. Робінії розцвітають пізніше інших дерев, і весною їхні голі гілки на тлі синього неба блищать в яскравому світлі сонця, як метал. А вершина гори повністю заросла чистотілом, отруйним і водночас цілющим, – у квітні, коли робінії ще не прокинулися, він цвіте яскравими жовтими квітами і утворює суцільний золотаво-зелений килим.

З вершини гори навесні відкривався вид на далі за Дніпром і на п'ять гір на обрії. «Адже ми прийшли звідти» – сказала одного разу Агнія, коли вони спускалися звіриною стежкою, що вела через вершину гори. Так, справді, з тих далекий гір і лісів... їхній образ нагадує молодість, юність – райський зелений світ, пронизаний співом птахів.

А ці ліси із темно-сірими ніби металевими кривими стовбурами робіній зовсім інші, тому й настрої тут не такий. Інший час, інші гори та інші ліси, але вони також пронизані своєю силою. І вже не хлопець і дівчина, які тридцять років тому довірливо відкривали для себе райський зелений світ природи, а чоловік і жінка, що пройшли більше половини свого життєвого шляху в пошуках позамежного...

У цих лісах з робіній вони сплітають невидимий візерунок символів – навігатор Стефан прокладає лінії сили, якими буде текти вітер від однієї гори до іншої, а охоронниця містичного вогню Агнія за допомогою своєї шаманської трубки зупиняє час – адже вона жінка, що зупиняє світ.

На початку травня тут, на вершині цієї гори, за допомогою яскравого світла сонця й південно-східного вітру Агнія завершила нарешті те, що почала в осінню ніч у полях, коли їй у серце ввійшло світло чорної зірки.

Одного разу вони пішли збирати чистотіл, засіб для боротьби з духом старості й смерті. Коли Стефан спустився в завалену поламаними деревами долину, Агнія залишилася сама на вершині гори, споглядаючи далі. Тут вона знайшла під деревом висохлу шкіру, яку скинула лісова гадюка – *Vipera betus*. Далі було, як в у давній історії про китайського майстра

дзен, що доручив учню знайти в згаслій печі жаринку щоб роздути з неї вогонь. Учень не міг знайти жодної жаринки. І тоді майстер впевненим рухом розгріб золу – «Так ось вона! Як же ти її не побачив!» І в цю мить учень досяг просвітлення.

Так і Агнія – коли вона знайшла шкіру гадюки, дивна думка прийшла їй в голову – подібно до тому, як змія скидає шкіру, і як метелик скидає залишки кокона... так і вона має скинути останні залишки кокона свого колишнього «Я» щоб знайти новий образ себе. З навігатором Стефаном це відбувалося якось по-своєму, і Агнія не знала, де й коли це було.

Подібно до того, як змія скидає навесні стару шкіру, так і вона скинула залишки своєї колишньої людської форми на цій порослій отруйними золотими квітами горі, ставши південним вітром і сонячним світлом, що летять через світ між синіми небесами й блакитною водою.

А може, вона стала однією із цих золотих квіток.

Але як би там не було, це відбулося з нею на вершині гори біля сухої робінії, і тепер ця гора назавжди матиме її ім'я – гора Агнії.

## Esprit l'amour

З того часу чарівниця Агнія часто сиділа на цій горі на пні старої робінії, курила свою шаманську трубку й споглядала далі. Дим із трубки, звиваючись кільцями й спіралями, перетворювався в незліченні нереальні світи уяви, кожен з яких був барвистий, яскравий і багатогранний, але незбагнений для розуму, і тому про нього не можна було нічого сказати словами крім того, що він настільки ж прекрасний, як і значущий. І настільки ж значущий, як і незбагнений.

Коли минула перша половина травня, закінчився період яскравого світла й вітру, після чого почалися перші грози. Сірий ліс робіній, що довго стояв голим у яскравому світлі сонця, став вкриватися першим листям і зазеленів. Здавалося, брама загадки містичної весни на час закрилася. А насправді вона просто набула іншої форми.

На Трійцю (а того року вона була рано, 23 травня) робінії розцвіли своїми пахучими білими квітами. Чарівний ліс Агнії наповнили голоси птахів і солодкий запах білих квітів. Вітер ніс цей запах хвилями. Кожна нова хвиля була не схожа на попередню, у ній були нові відтінки, які важко описати словами... ці відтінки запаху звивалися кільцями й спіралями, як дим із шаманський трубки.

Агнія сиділа на тому самому пні зі своєю трубкою, дивлячись у далекий обрій, і хоча зазеленілі гілки дерев частково закрили вид, вона знала місце на вершині, де було видно п'ять гір, звідки вони прийшли сюди. Вона згадувала хату під високою горою, де вони колись жили в молоді роки, і долину, оточену густими лісами... згадувала людей з того села, яких давно вже немає. І на душі ставало трохи сумно – як давно все це було... але й радісно від того, що це справді було з ними.

А їдкий і гіркуватий дим із трубки змішувався зі солодким запахом квітучих дерев, і ніс душу в далекі й невідомі світи – блакитні, як безкрайні сині небеса, і білі, як квіти робінії.

Світи, єдиної сполучної ниткою між якими був цей запах.

Справжній esprit l'amour.

## Квітка раю

Одного разу ввечері в середині травня Агнія й Стефан вирішили з'їздити в Київ, де в них були деякі справи. Тривав період гроз, увесь день на краях обрїю клубилися хмари й гримів грім, але в їхньому селі дощу так і не було. Вони вже знали про таку особливість цих місць – кам'яні гори не пускали дощові хмари.

Через поля вони проїхали ще по сухих дорогах – під час дощу це було б значно важке, особливо біля гори Веселий Шпиль на крутому глинистому спуску до хутора Колесище, де починався асфальт. Вийшовши на дорогу на Ржищів, вони зупинилися біля маяка – улюбленого місця для споглядання гір, що оточували їх з усіх боків. Маяк ще не встиг зарости плющем, і була добре видна його потемніла від часу сталева конструкція. І знову вела через покинуте поле ледве помітна колія від якоїсь машини мисливців, що проїхала тут узимку. Цей слід вів униз, у широку долину, за якою нагромаджувалися величні темні гори – острів чарівної країни, схожий на панцир черепахи. Світ мрії та міфу, створений із блакитної глини, місячного світла та їхньої уяви...

Вони мовчки сиділи біля маяка, споглядаючи даль, – у кожного з них це відбувалося по-своєму. Над горами клубилися грозові хмари, і часом десь зовсім далеко спалахували беззвучні блискавки. А думка й мрія знову неслися туди, до п'яти гір... Сонячні гори, що стали символом далекого шляху, який для них почався колись давно і потім провів через увесь світ у пошуках позамежного.

Стефан дивився на ті гори, і знову, як вже було колись давно, у своїй уяві він бачив образ яскраво-червоної величезної квітки, яка розквітала серед темних гір. Що значила ця квітка в світах міфу? Може, вона була символом їхньої з Агнією мрії про повноту буття, а може – символом шляху через увесь світ в пошуках цієї повноти... Хто знає...

Що означала червона квітка – залишалося загадкою, якій не потрібна розгадка. Але краса квітки зачаровувала і притягувала до себе. А витончені жіночі пальці ніжно доторкалися до цієї квітки, і тоді вона ставала схожою на червоні губи, що шепотіли одне й те саме слово... Слово «любов».

І тоді Стефан зрозумів, що це за квітка. Це була квітка раю.  
Квітка на ім'я «любов».

## Нічний літак

Наприкінці травня, у ніч повного місяця Агнія й Стефан сиділи біля вогнища недалеко від своєї хати і дивилися на чорні обриси гір. На небі були смуги пір'ястих хмар, через які просвічували зірки, і ці смуги надавали небу особливу загадковість – справжній примарний світ... Потріскували дрова в багатті, тихо звучала музика, яку вони любили слухати ночами, а через усе небо, високо над горами летів нічний літак, що залишав срібlistий слід, освітлений місячним світлом.

Більше року тому вони прилетіли сюди на такому літаку – спершу в Сінгапур, потім в Дубай, а звідти в Київ. Ночами тут часто літали літаки, знижуючись убік Києва, і може вони пролітали в минулому році саме над цим селом. У планах було пожити тут рік чи два, а потім нічний літак понесе їх назад, у космополітичний глобальний світ. Може в Лондон, або якусь іншу зі світових столиць, де перехрещуються не тільки потоки грошей і високих технологій, але й нових креативних енергій.

Але щось тут, серед цих гір на берегах Дніпра зачепило й захопило їх значно більше, ніж вони могли припускати. Таку властивість цих місць вони вже зрозуміли ще тридцять років тому, і може саме тому втекли в Індію, в Гоа від влади примарних гір. Але цей світ знову владно покликав їх, коли настав час – покликав через десятки років і десятки тисяч кілометрів. І нічний літак, залишивши срібlistий слід над чорними горами, приніс їх сюди.

Чи хотілося б їм залишити цю долину і хату, які вже стали рідними, і знову опинитися на борту нічного літака? Мабуть ще ні – адже не все ще тут прожито і пережито...

Що буде далі?

Цього не знав ніхто.

## Далекі грози

Коли відцвіла акація, Стефан почав косити траву в саду та на леваді – вечорами, коли сонце сідало й було не так жарко. Від колишнього власника хати йому залишилася стара коса – потемніла рукоятка, відполірована від багаторічного використання, і так само стара металева частина: чорне залізо й гостре заточене блискуче лезо.

Виявилось, що налаштувати косу – ціле мистецтво, і Стефана навчав йому дід, який пас коней на краю села. Дід багато розповідав цікавого про давні часи, про гори, дороги (він усе життя працював у колгоспі водієм вантажівки) і про острови на Дніпрі, де він косив сіно. Колись на тих островах були великі луки, і туди на плоті, зробленому із двох дерев'яних човнів і настилу з дощок, перевозили на все літо корів – на острові вони паслися, там їх доїли, а молоко на човні возили в село.

Так Стефан навчився клепати косу, а потім і точити лезо плоским шматком каменю, який дав йому дід. Ще Стефан знайшов на горищі разом з косою старі дерев'яні граблі з дерев'яними зубцями й довгою ручкою – збирати сіно. Накосивши сіна в саду, він носив його в мішку на горище, де розкладав тонким шаром. Сіно за декілька днів висихало, повністю зберігаючи колір трави та її запах, який був таким приємним на горищі восени або взимку, коли трава вже не росла.

У ті дні, коли настав час косити сіно, вечорами і ночами було багато далеких гроз. Кінець травня й початок червня – саме час для гроз, і коли догоряла зоря, вони з Агнією сиділи на лавці під хатою, споглядаючи беззвучні блискавиці, що спалахують десь за обрієм – іноді на заході, іноді на сході, але найчастіше на півдні, над Черкасами.

Адже в далеких грозах щось зачаровує так само, як споглядання вогнища, сліду нічного літака або падаючих зірок.

Цими грозами запам'ятався їм початок нового літа.

## Поки ми живемо на світі

А ще початок літа запам'ятався днями, проведеними на пляжі Агнії, який ще зберігав весняну незайманість. Над пляжем схилялися густі зелені гілки горіха, що колись випадково виріс на цьому березі – хвилі принесли плід горіхового дерева, і він пустив тут коріння. Гілки з великим широким листям давали глибоку тінь, а через проміжки між ними проникали яскраві сонячні промені. Від того на пляжі весь час була гра плям світла й тіні, що пересувалися разом з рухом сонця. Такі ж плями світла й тіні були на воді.

А в самі спекотні й задушливі дні, коли над південним обрієм збиралися грозові хмари, а нерухоме повітря було наповнено гулом бджіл та інших комах, на цьому пляжі в гирлі лісової долини завжди була прохолода. І хоча широке листя горіха нічим не нагадувало листя тропічного пандана, було в настрої цього пляжу щось таке, що вони багато років шукали в тропіках – умиротворення й безтурботність.

Безтурботність і легкість буття, коли в кайф сам плин часу, плин хвилин, годин, днів і місяців, які не стомлюють і не набридають, тому що цей плин осяяний радістю.

І тоді починає здаватися, що все це могло б тривати нескінченно... чергування днів і ночей, сонця й місяця, хмар, вітрів, зірок і пір року...

А чому б і ні?

Може, усе це справді може тривати нескінченно – поки ми дихаємо й б'ється серце, поки очі бачать небо, сонце й зорі.

Поки ми живемо на світі.

## Сірокко

У середині червня вітер змінив свій напрямок і став південним. Гарячий вітер висушував землю, а сонце безжально пекло з безхмарного неба. Температура швидко підвищувалася – термометр показував у тіні 35—36 градусів, а за короткі ночі, коли ранкова зоря зустрічалася з вечірньою, ліси й гори не встигали остигати від спеки.

Такий вітер сільські жителі називають «суховій», а мореплавці Середземномор'я називали в минулі часи «сірокко». Він зароджується десь над африканськими пустелями й проникає іноді далеко на північ, у Європу, приносячись із собою посуху. Але цей вітер не тільки приносить спеку, а й нагадує про далекі країни, про сонце екватора й прозорі хвилі теплих океанів; про яскраві сині небеса і про теплі ночі тропіків – про все те, чого європейцям не вистачає.

В один з таких днів, коли дув південний вітер, Стефану довелося попрацювати. Шановані їм місцеві мешканці попросили допомогти й спилати бензопилою три товсті дерева біля хати, і потрібно було зробити це якнайшвидше – дерева заважали ремонтувати будинок. При такій температурі повітря на пекучому сонці пиляти товсті дерева було нелегко, але це було зроблено, після чого хотілося швидше опинитися на березі, у тіні під гілками горіха, де його чекав м'який чистий пісок і плескіт прозорих хвиль.

Спустившись із гори через ліс робіній, Стефан вийшов своєю ледве помітною стежкою на пляж і поринув у прохолодну прозору воду. Це було блаженство... хвилі, золотавий пісок на дні, вітер над водою... Пляж Агнії – гарне місце для релаксу<sup>4</sup>, де можна в черговий раз забути на деякий час себе й просто бути в потоці життя... потоці вітрів, хвиль, сонячних променів і текучого над головою срібlistого візерунка високих небесних хмар.

Вийнявши з рюкзака саморобну флейту, виточену з темної й твердої деревини робінії, він почав грати на ній одну з простих мелодій – мелодій вітру, – що не мають початку та кінця, допомагають забути себе й перебувати в потоці.

---

<sup>4</sup> Це місце справді було таким у 2010 році. Але з того часу багато змінилося на тому узбережжі – немає вже ні того пляжу, ні прозорих хвиль... Можна навіть не шукати. Це стосується також більшості описаних тут місць. Їх поглинула за минулі роки загальна деградація ландшафту.



Тим часом хвилі принесли й прибили до берега обкатаний хвилями довгий тонкий стовбур акації, що почорнів від тривалого перебування у воді. Стефан витяг його на берег і відніс у тінь під дерева – нехай повільно сохне. Потім з нього можна буде спробувати зробити ще один музичний інструмент. Стефана приваблювала сама ідея – дати можливість небесному вітру звучати усередині порожнього сухого дерева і співати свою вічну пісню. І не тільки реальному небесному вітру, але й невидимому вітру Всесвіту – вітру наміру, що летить із самої нескінченності.

Це дерево росло десь на горі над обривом, усе своє життя проводило у владі вітру – улітку теплого, узимку морозного. Так стихія вітру проникла в саму плоть дерева. Потім воно впало з обриву у воду і його довго носили хвилі. Стихія вітру змішувалася зі стихією води, – може, це навіть було якесь містичне єднання, містичний шлюб вітру й води. А коли це дерево потім висихає на піску, до цього всього додається ще одна стихія – стихія Сонця.

Тепер з такого дерева, просоченого небесними вітрами, текучою водою та яскравим сонцем можна було починати виточувати черговий гібрид диджериду й флейти. Стефану повезло, і йому випадково дістався давній дерев'яний токарний верстат одного діда, відомого в цьому селі майстра, що помер декілька років назад. Токарний верстат був зроблений за таким принципом, як стара швейна машинка, і приводився в рух ногою. Стефану ніколи раніше не доводилося бачити таку конструкцію, але верстат, встановлений у сараї, працював і підходив для його задач – виточування дерев'яних музичних інструментів.

Коли починаєш розуміти сам принцип, як виготовляти такі інструменти, і як зробити, щоб прибита до берега хвилями чергова деревина зазвучала своїми особливим і неповторним голосом, тоді вже не проблема імпровізувати й експериментувати, виготовляючи вигадливі інструменти, не схожі ні на один з існуючих, але відповідні до настрою їх творця. Деякі виходили більш вдалимими, а деякі звучали не дуже цікаво. Тоді Стефан використовував їх для інтер'єру будинку, який ще недавно був простою українською хатою, а тепер усе більше нагадує тропічне бунгало. Він розвішував музичні інструменти на білих стінах, а іноді – на горіщі під дахом. Адже від того, що звук йому не дуже подобався, ці інструменти не

переставали бути згустками наміру, і належали вони тільки вітру – вітру сіроcco.

І стихії Сонця.

Так Стефан і сидів у тіні під горіхом, дивлячись у даль, граючи на флейті й слухаючи шум хвиль. Здавалося б, у всьому цьому одноманітно повторювалося одне й те саме – вдень сонце, уночі зірки, улітку дме вітер сіроcco, а взимку заметіль несе сніг.

Але коли забуваєш себе, таке повторення перестає бути монотонним...

Такий він, плин буття й часу... плин життя й долі.

І вітру сіроcco.

## Стихія Сонця

В один із днів, коли дув вітер сіроко, на цьому пляжі була написана «Стихія Сонця» – на великому плоскому камені, обкатаному водою, який Стефан клав собі на коліна як столик для записної книжки. Камінь був зеленувато-жовтий, як вечірнє світло над рікою.

Колись давно Агнія – тоді ще не Агнія, а Роксана, – вирізала з такого м'якого каменю маленьку статуетку єгипетської богині Нейт, і із цією статуеткою був пов'язаний цілий міф – один з багатьох особистих міфів, що пропливають по лініях долі, як білі хмари про синьому літньому небу, а потім щезають десь за обрієм.

Коли вона взяла в руки знайдений на березі золотаво-зеленуватий камінь кольору евкаліпту і вирішила зробити з нього статуетку, камінь викликав у неї асоціації з віршем Максиміліана Волошина про «царицю сонця Таіах», написаному під враженням від єгипетської статуї в паризькому музеї – «і плаття кольору евкаліпту, і на устах твоїх посмішка, як у статуї Таіах, цариці Давнього Єгипту». Коли Роксана прочитала цей вірш, її вразили дві речі. У неї теж було плаття кольору евкаліпту – довге й напівпрозоре екзотичного виду «плаття візантійської царівни», і вона в ті роки часто ходила в ньому містом та на різні художні тусовки. І друге – її непереборне бажання зробити статуетку з каменю кольору евкаліпта... Що це? Малоймовірна зустріч символів? Карл Юнг називав це синхронністю всього у світі.

І тоді вона стала вірити – вірити ірраціональною вірою в те, що вірш Волошина, написаний давним-давно про його дружину, символічно має відношення до неї, Роксани. Тоді й народився їхній з Корніловим інтимний міф про те, що вона, жінка із сірими очима й обличчям єгиптянки – перевтілення «цариці сонця Таіах», цариці Давнього Єгипту,

Напевно в усіх нас були подібні міфи, створені з фантазій, снів, уяви, місячного світла й сторінок прочитаних книг. Іноді ці міфи бувають схожими в різних людей, а іноді – нічим не схожі. Але саме вони надають життя не тільки загадковості, але й неповторності...

Тоді Роксана ще не знала, що колись їй призначено стати чарівницею Агнією.

І царицею стихії Сонця.

## Літо цвітіння дурману

Настали дні, коли літо досягло свого зеніту – колись у давнину саме в найдовший день відзначали свято Купала. Цвіли липи, і спекотні сухі сонячні дні чергувалися з періодами сильних гроз. Кочові пасічники майже всі вже поїхали, а ті, що залишилися готувалися до від'їзду. Ночами іноді було чути, як десь на іншому краю села буксували на мокрих дорогах вантажні машини з вуликами.

Після грозових злив швидко росли трави, і біля хати Агнії з'явилося декілька кущиків дурману, яких не було минулим посушливим літом. Дурман – рослина таємнича, і справа тут не в тій легендарності, яку дурман набув завдяки книгам Карлоса Кастанеди<sup>5</sup>. Ще з юних років Агнії подобалися квіти дурману, – білі, схожі на лілії чашечки з гострими пелюстками, як подобалася і сама рослина – одночасно отрутна й цілюща.

Хоча психоделічні властивості дурману не назвеш видатними, ці квіти, що люблять розпускатися ночами, символізували для Агнії безкраї світи й моря уяви – світи й моря, у яких немає імені, назви, форми та кольору. Її зачаровували всі отрутні рослини – як заборонний плід, що має іноді відомі за народними переказами, а іноді взагалі невідомі цілющі можливості. Але дурман – особливо. Можливо, тому, що його білизна квітів нагадувала небесні хмари. Або високий холодний місяць.

Дурман, який виріс у це літо біля хати, поки ще не цвів, і від бажання подивитися на його білі квіти, яких вона не бачила вже дуже давно, Агнія вирішила намалювати квітку дурману. В останні роки вона рідко брала кисть – шлях художниці був повністю пройдений, приніс свої плоди й залишився позаду. До того ж, більшість інструментів, потрібних художнику для роботи, залишилися в її будинку в Полінезії, і вона не уявляла, коли туди повернеться – і чи повернеться взагалі. Адже подорож світом у пошуках позамежного мала вже відому їй здатність вести набагато далі, ніж можна уявити... Зараз її захоплювало інше мистецтво, набагато більш таємниче, ніж живопис – мистецтво створення нового образу себе за допомогою уяви, снів і невидимого вітру наміру.

---

<sup>5</sup> Дурман – зовсім не та рослина, від якої в душі виростають крила і вона злітає у нескінченність небес.

Але деякі фарби й кисті в неї все ж таки були – з тих, що залишилися в майстерні матері. Вона почала роботу над картиною, де мала бути зображена квітка дурману. Агнія ще не знала, якою буде ця картина – вона завжди так працювала. Бачила якийсь один образ і потім, під час занурення в цей образ, довкола нього починав вибудовуватися цілий фантастичний світ, а може навіть багато світів, незліченних, як грона квітів.

Ранками вони зазвичай ходили через яр і гору з лісом робіній на пляж, названий її іменем. В ці дні дули сильні південно-східні віри, і великі хвилі з шумом що набігали на берег. У цих хвилях можна було подовгу плавати, перевертатися й стрибати, або просто лежати на піщаній мілині, щоб хвилі м'яко набігали на тіло. І хоча ці хвилі не дуже були схожі на тропічний океан, сам ритм прибою, його шум, уся ця єдність води, вітру й сонця занурювали в особливе забуття й транс – у сонячну нірвану...

Після полудня вони йшли назад, і Агнія, сівши ближче до вікна серед своїх улюблених каменів і сухих букетів, працювала над картиною в прохолодному просторі хати. Вона ще не знала, що на ній буде зображене, але вже знала, як назве її – «Сонячна Нірвана».

Чи буде закінчена ця картина? Хто знає... адже літо цвітіння дурману ще триває. До того ж, чарівницю Агнію давно вже перестав цікавити результат і продукт творчості у звичайному людському розумінні. Вона адже створювала «Сонячну Нірвану» не для того, щоб продати в Мюнхені або Лондоні.

Вона створювала картину взагалі не для людей. І як не дивно можуть пролунати ці слова – це правда. Творчість стала для неї магічним актом створення ще однієї лінії сили – якщо, звісно, сприймати цей світ як потік переплетених ліній життя, витканих невидимим вітром наміру.

А якщо так, то вже не має ніякого значення, чи буде коли-небудь закінчена «Сонячна Нірвана» і чи побачить її хтось ще крім Стефана... Або ж картина буде загорнута в сільський мішок і захована за дверима на кухні. Чи кинута у вогонь нічного багаття. І таке може бути – адже немає нічого неможливого в таємничому світі Агнії.

А може картина буде ретельно запакована, і коли в них над головами в черговий раз прочертить небо своїм срібленим слідом нічний літак, вони сприймуть це як знак, що настав час продовжити свій шлях. І тоді знову опиняться в тому літаку, що

понесе їх назад – на південний схід. Туди, звідки приходить у цей добрий, ласкавий і затишний сільський світ серед лісів і гір на берегах Дніпра ранковий південно-східний вітер – вітер, якому вони все життя, із самої юності, вірили. І тоді єдиною сполучною ниткою між різними світами та стилями життя виявиться ця запакована в дорогу валізу картина – «Сонячна Нірвана».

А літо цвітіння дурману тим часом тривало – це було їхнє друге літо в селі на березі Дніпра. Але літо – це не тільки тепла вода на березі, ночі біля багаття, запах квітучої липи й покошеного сіна. Це ще комарі й мухи – не просто мухи, а оводи й гедзі, який у цій місцевості було дуже багато. І спека... – цього року вона була надзвичайно сильною, до 40 градусів, майже як улітку в Таїланді. Агнія й Стефан давно відвикли від такого клімату – на островах Кука, де вони до того жили, клімат був зовсім іншим – дули постійні вітри з океану. А ще в пам'яті залишився зовсім інший літній клімат на берегах Дніпра – 25 градусів, яскраве сонце, чисте синє небо й білі хмари. Так воно й було колись, у ті далекі роки...

Спекотний і задушливий клімат, і все більше проникнення в ці краї людей, сліди яких у вигляді сміття швидко збільшувалися, починали напружувати. Стефан, сидячи біля нічного багаття, все частіше вдивлявся в глибину неба й чекав нічний літак, що летить на південний схід. Він поки нічого не казав Агнії про свої думки – можливо, це був лише скороминущий настрій, яке пройде, коли закінчиться задушливий спекотний сезон. Але могло бути й так, що це південно-східний вітер знову кликав удалину – у шлях без кінця...

А Сонячна Нірвана... Вона скрізь і ніде – і не в небі, і не на землі, і не на берегах Дніпра, і не на берегах океанів. Вона всередині нас, і ми самі створюємо до неї шлях там, де захочемо. І де зуміємо відкрити внутрішні двері.

У Сонячну Нірвану.

## Дар Океану

Після Петра й Павла, коли, як кажуть в народі, літо повертає до осені, а в саду з'являється перше жовте листя, період сильних гроз нарешті закінчився. Вітер перемінився на північний, небо повністю розчистилося й стало схожим на безмежний прозорий океан. Але цього року навіть північний вітер ніс спекотне повітря.

Втім, ранком на пляжі Агнії була приємна прохолода у тіні під великими деревами. Серед різнобарвних камінців на піщаному дні, добре видимих у прозорій воді, час від часу траплялися довгі й гострі скам'янілі раковини белемнітів – давніх молюсків, що жили в епоху динозаврів в тропічних морях юрської епохи 100 мільйонів років тому. У воді можна було знайти не самі раковини (які колись були набагато більше, як ріг бика, з якого виходили щупальці), а тільки найтвердіші їхні гострі кінчики, які краще збереглися. Іноді вони були маленькі, як половина мізинця, схожі на гострі зуби якогось доісторичного дракона, а іноді як вказівний палець – тому у народі їх називали «чортів палець».

З белемнітами була пов'язано одна давня історія – про дар океану. На початку 1980-х, у те літо, коли в них дозріло бажання вирушити в далекі країни в пошуках щастя, у Стефана була довга раковина белемніту, яку він носив на шиї на тонкому шнурку. У белемнітах є порожнина, куди за допомогою клею можна вставити петлю із дроту, після чого виходить підвіска. А в Агнії тоді було намисто із зубів давніх акул, які вона любила збирати на піщаних схилах і у воді на березі.

Це були унікальні та дуже особисті речі – не тільки тому, що вони були зроблені із давніх скам'янілостей, але й тому, що створювалися вони власними руками, для себе і з любов'ю. А ще вони були згадкою про весь період мандрів молодості на берегах Дніпра. І коли перед далекою дорогою вони прощалися із цим світом придніпровських гір і лісів, сидячи під липою на горі біля Канева, то залишили в дуслі липи дві білі стародавні раковини, схожі на маленькі сердечка. А намисто й белемніт забрали із собою – як чарівні талісмани.

На горі під липою вони вирішили, що якщо потраплять в Індію і там зможуть почати нове життя, то принесуть у дар океану намисто й белемніт. Так усе й сталося. Одного разу ввечері на пляжі в Гоа дуже красиво сідало червоне сонце. Вони

повільно плили в теплій воді сонячною доріжкою мідного кольору. В цю прекрасну мить вони принесли свої дари океану і просили його – великий і блакитний, як небеса, – про удачу в далекому шляху, шляху без кінця.

І океан прийняв дар, надавши можливість пройти такий шлях. З того часу вони вірили, що їхній дар океану був не даремний – адже океан справді дав їм далекий шлях, про який вони просили.

Таким був дар океану.



## Час, що минає

Коли Агнія й Стефан йшли на берег, вони проходили стежкою повз руїни сільської школи, що заросли кущами – наполовину провалені дах і стеля, давно зняті вікна й двері. А серед написів на стінах типу «Тут були Микола та Оля» увагу привертав один філософського змісту – фарбою акуратними літерами було написано «Час, що минає»...

Погляд Агнії часто зупинявся на цих словах, поки їх не змило дощем і вони стали ледве помітні. «Час, що минає»... О, цей неспинний час, який летить назад, і ніхто не має сил його повернути... І хоча Агнія ніколи не бачила цю зруйновану школу цілою, і нічого в неї з нею не було пов'язано, вона розуміла і відчувала серцем, що колись через цей будинок пройшло багато людей, що народилися й виростили в цьому селі. А потім плин життя й часу поніс їх у різні сторони.

Час, що минає...

У неї ці слова пробуджували спогади про перші враження від цього світу гір і лісів на берегах Дніпра – тоді, ще на початку 1980-х. Адже перші враження завжди найяскравіші, в цьому немає ніякого секрету. Чи була в цих спогадах якась ностальгія? Хто знає... Мабуть, ні. Адже океан подарував їм зі Стефаном далекий шлях, а їхнє життя всі ці роки було різноманітним, насиченим внутрішніми пошуками й зустрічами із цікавими людьми.

А головне – вона стала розуміти, що їй насправді потрібно, і в цьому, можливо був найголовніший дар – дар від океану. У молодості вона не дуже замислювалася про це, і якби її запитали, чого вона хоче від життя, вона б, напевно, відповіла – щастя. І свободи.

Але в чому саме полягає це щастя вона тоді ще не дуже розуміла, як не розуміла, що сама по собі свобода не обов'язково дає щастя. Навіть як миттєве яскраве переживання, не кажучи вже про повноту буття і стиль життя, створений у настрої щастя. А дар від океану дав Агнії розуміння, що їй потрібно від життя – високі енергії.

Коли приходиться таке розуміння, тоді значення матеріального добробуту відходить на задній план, стає другорядним у порівнянні з енергіями. Адже сам по собі матеріальний добробут такі енергії не може дати, так само як не

дає він щастя. Це Агнія, яка з дитинства виросла в достатку, зрозуміла вже давно.

Після дару від океану її життя набуло ясність і напрямок. У пошуках високих енергій вони зі Стефаном обійшли весь світ – сонячні мандрівники й шукачі позамежного. Цей пошук приводив їх у різні кінці планети і занурював у різні стилі життя. Зараз вони тут, у цьому селі на берегах Дніпра, серед сусідських котів і курей, де Агнія вживається в образ сільської чарівниці. А завтра – хто знає...

Невидимий світ високих енергій нагадує прозорий блакитний океан, у якому завжди є сильна течія – з нескінченності в нескінченність. Мабуть, тому Агнію все життя супроводжувала любов до океану – а за роки мандрів світом і час, проведений на океанських берегах, вона змогла насолодитися цією любов'ю. І вона знала – якщо океан знову покличе її в далекий шлях, вона не зможе опиратися, залишить цей сільський світ квітів і трав, що вже став рідним, і піде за покликом океану. І тоді вони зі Стефаном знімуть сільські чоботи й ватники, виймуть свої американські паспорти й картки Visa Gold, а нічний літак понесе їх знову під сонце екватора.

До океану...

## Зірка

Коли настав серпень, літо цвітіння дурману повернуло на ще більшу спеку, нехарактерну для цих місць, більше 35 градусів. Дощі і грози припинилися вже давно, і все почало засихати. А от ночі нарешті стали прозорими – дуже теплими, але не задушливими. Можна було довго лежати біля вогнища на землі, що нагрілася за день, дивитися на зірки над сигіляріями та насолоджуватися смаком літа – цим смаком свободи. Коли знаєш, що тобі нічого не потрібно, адже все у світі навколо вже й так є – і перебуває на своїх місцях.

А зорі над сигіляріями... міради міраді... вони мерехтіли й переливалися, і Чумацький Шлях пролягав своєю сріблистою дорогою без початку й без кінця через усе небо, від обрію до обрію... Що ще потрібно? Дивитися на падаючі зірки, згадуючи слова якогось київського поета: «Благословен будь вічний рух світил і років наших... благословенні будьте всі дороги, що ведуть у незнане». Стефану запам'яталися ці випадково десь побачені слова, що давно запали йому в душу. Вони супроводжували його в подорожах юності жаркими дорогами літа, і стали однією з внутрішніх молитов вічному плину життя, долі, часу, років і світил. Тому плину, ім'я якому – шлях без кінця.

На яскравому зоряному небі цього жаркого літа Агнію найбільше приваблювала одна зірка – коли вона лежала ночам на спальному мішку біля багаття під сигілярією, ця зірка була в неї якраз над головою і мерехтіла через вузьке листя обліпихового дерева. Агнія не знала, як називається ця зірка, і Стефан теж не знав, але це не мало значення. Вони називали її просто «Зірка», і цього імені їм було достатнє. Як малим дітям, що почали пізнавати довколишній світ.

А якщо довго дивитися на одну зірку, то часом починало здаватися, що увесь світ починає обертатися навколо неї – у ритмі тихої музики, яку вони слухали ночами. Адже саме музика, як ніщо інше, має властивість приводити в рух потоки енергії. Та ще, мабуть, поезія.

Колись, у роки юності на берегах Дніпра вони створили зі своєї уяви й наміру цілий світ – фантастичний світ мрії та міфу, у якому вони мандрували в пошуках позамежного, пізнавали себе й насолоджувалися легкістю буття. Ця рідкісна здатність створювати цілі життєві світи одним людям дарована від

народження, як уміння танцювати. Інші готові віддати все, щоб хтось допоміг їм створити свій власний життєвий світ. А більшість про це взагалі не замислюється.

Зараз вони знову змогли створити навколо себе новий життєвий світ у цьому селі серед лісів і кам'яних гір. Але якщо в молодості в іншому селі світ мрії та міфу був створений із блакитної глини, місячного саява та уяви Агнії, то тепер – із музики ночі, відблисків багаття на кронах сигілярій і тих слів, які сказала їм Зірка. Можливо, цих слів було не дуже багато, але слів, що приходять із небес, і не буває багато. І вони не можуть бути складними та незрозумілими, а тільки простими та ясними – як краплі зоряного світла.

Дивлячись на Зірку в середині неба, Агнія міркувала про свою долю й про те, що люди в містах проводять час свого життя в дорогих машинах, в офісах банків, у модних ресторанах і розкішних квартирах, але вони не мають змоги побачити зорі над головою – у місті їх майже не видно, а якщо й видно, мало хто піднімає голову й на них дивиться. А лежати влітку вночі біля вогнища, вдихаючи пахощі квітів і трав, увесь цей смак свободи – для більшості взагалі нереально.

З юності Агнію лякала думка, що невже їй доведеться провести своє життя в щоденному ходінні на роботу, у всій цій суєті усередині клітки, нехай навіть і золотої (а може й не золотої, а звичайної – залізної та іржавої). Напевно, тому вона й стала вільною художницею, а ще – мандрівницею з рюкзаком за плечима, розділивши долю численного племені таких мандрівників, що подорожують по всьому світу, кожний у пошуках свого.

Так і вони зі Стефаном – шукачі чогось такого, що важко назвати словами й про що ще важче розповісти іншим.

Але Агнія знала, що це її добровільний і свідомий вибір.

І це її доля – пошуки позамежного.

І Зірка над головою, у самій середині переливчастого й мерехтливого сріблестим пилом Чумацького Шляху, казала їй, що такий вибір правильний.

Виходить, це справді її, Агнії, доля.

Адже так сказала Зірка.

## Багатолика

Наприкінці серпня стомлюючий спекотний сезон нарешті закінчився. Повіяли прохолодні західні вітри, після чого змінився і настрій, ставши осіннім. На першу Пречисту, 28 серпня, почали летіти журавлі – набагато раніше, ніж звичайно. Вони летіли високо й повільно, довго кружлялися над долиною серед лісів і гір, а потім так само повільно зникли на півдні за Кам'яною горою – вони завжди туди відлітали, і звідти ж поверталися. Старі люди казали, що якщо журавлі летять рано, то й зима почнеться рано, але якщо летять повільно й високо, вона буде теплою.

Ночі стали холодніше, дозрівав виноград, а з дерев почали падати в траву горіхи. А на другу Пречисту, 21 вересня, залягли в сплячку основні споживачі горіхів – соні. Ці сірі звірятка з великими очима й пухнатими хвостами, схожі чи то на великих мишей, чи то на маленьких білок, були давніми мешканцями хати Агнії. Протягом багатьох років вони жили на горіщі, у гніздах під товстим шаром сіна, просипалися від зимової сплячки в середині травня, літніми ночами лазили на деревах в саду, поїдаючи фрукти, а в другій половині вересня, зібравши горіхи, засинали в сіні до наступної весни.

Цієї осені часто була сонячна й вітряна погода, а синіми прозорими осінніми небесами плив візерунок п'р'ястих хмар – білий ранком та днем, рожевий ввечері, і срібlistий – у сьайві високого осіннього місяця. Цей візерунок – «павутина сонця», – завжди зачаровував Стефана. У різний час, у різних місцях і частинах світу цей вид небесних доріг і шляхів ніколи не повторювався і його хотілося споглядати нескінченно.

Що означав він, цей візерунок, схожий і на прожилки на листку дерева, і на сплетіння коренів, і на карту з дорогами, які ведуть у невідоме? Колись Стефану здавалося, що ці небесні візерунки містять у собі якесь зашифроване послання – може, для нього самого, а може взагалі призначене зовсім не для нього, але однаково важливе. Знайти прихований сенс в цьому візерунку він так і не зміг, а потім перестав шукати його – досить було, що ці хмарні небесні шляхи приваблюють погляд і створюють певний настрій. А що ще потрібно? І що може бути важливіше настрою? Особливо такого настрою, у якому всяка мета здається досяжною, а все саме наймовірне в житті – можливим. Наче справді є у світі якась незбагненна сила, яка

різними способами допомагає йому у виконанні бажань – потрібно тільки захотіти, повірити в це й зробити хоча б один крок назустріч їй – цій силі.

У такому настрої Стефану у ці осінні сонячні дні, коли було багато вітру і яскравого світла, хотілося довго йти кудись польовими дорогами. Йти за покликом небесних шляхів убік сонця, поринаючи у вітер, світло й почуття свободи – свободи від самого себе. І тоді душа – або те, що від неї залишається під час такого занурення, – опиняється в заповненому вітром і світлом безкрайньому світі, в якому є тільки політ у нескінченну даль.

О, ця дивна філософія свободи від себе – давня, як світ і візерунок небесних шляхів; проста як вітер і сонячне світло... У цій філософії щось зачаровує і одночасно лякає – зачаровує слово «свобода» і думка про те, що це, мабуть найвищий рівень свободи. А лякають слова «свобода від себе» – як же так, без себе, улюбленого й безцінного...

Але опиратися цьому поклику свободи від себе неможливо. Забути себе, бути в потоці... У потоці тієї сили, яка допомагає йому – земній людині... «Вона, Багатолика, різними способами допомагає мені, людині, що має лише одне обличчя», – згадувалися Стефану слова про багатолику реальність із одного давнього індійського трактату – «допомагає без усякої мети й вигоди для себе, просто так».

Як допомагає мати своїм дітям. Адже вона, Багатолика – прамати початку й прамати кінця, з якої усе виникає й у якій усе зникає. Велика мати, що втілюється і в земних жінках, і в образах давніх богинь – Ізида, Іштар, Анахіта...

Багатолика...

## На осінніх дорогах

Одного разу, подорожуючи осінніми дорогами, Стефан потрапив на одну гору серед полів в стороні від Дніпра, звідки було видно далеко на всі сторони світу. Йому згадалося, що колись дуже давно, в часи метафізичної юності, мандруючи з рюкзаком він уже був тут. У ті роки в нього був товариш, мудрець і філософ, що написав на початку 1980-х трактат «На підступах до Локаята-Йоги». Комусь цей трактат із спільних друзів подобався, комусь ні, але зараз це вже не має значення. У книзі був персонаж на ім'я Свами Ширшавий, і він іноді казав дуже важливі слова.

Мабуть найголовніше з його слів – не «я», не моя свідомість пізнає світ, а сам Всесвіт, породжує із себе свідомість людини, щоб через неї, свої очі, побачити й усвідомити себе. Тому «я», що бачить і пізнає світ, насправді не існує – це лише одна з багатьох хвиль, що виникають у безмежному океані свідомості Всесвіту – океані реальності.

Оскільки з тих часів минуло багато років, і багато ліній життя було пройдено, Стефан зараз уже не дуже пам'ятав, що справді було написано в книзі, а що він додав від себе. Але для нього мали значення саме ті слова, які залишилися в пам'яті.

Кожен з нас, людей, що живуть на землі колись хоча б раз, хоча б на мить доторкався до шляху пошуку самого себе. Зазвичай це буває недовго, може на коротку мить, але в пам'яті залишається спогад про щось яскраве, як перша любов, велике й неосяжне, як небеса, і нескінченне, як космос.

Такий він, цей шлях – завжди поруч із нами, ближче близького, і в той же час невлотимий, як смак самого життя.

## Карта не нашого світу

Почалися осінні холоди й тумани. Дні коротшали, і у світлий час доби часто хотілося спати – Агнія не опиралася цьому бажанню, засинаючи в півморюку за пічню. Пригорнувшись спиною до теплих каменів, вона думала, що колись вони лежали на вершинах лісових гір.

А ночами вона оживала – хотілося йти кудись під високим місяцем – польовими дорогами чи нічним селом. Або сидіти перед хатою біля вогнища. Іноді нічне небо було чистим, а іноді його закривали не дуже щільні напівпрозорі хмари. Місяць світив через них, вплітаючи свої срібlistі промені в примарні хмарні формації. І тоді небо починало нагадувати карту – стару й вицвілу від часу карту, якою часом прокладав свій шлях срібlistий слід нічного літака.

Але скільки не дивилася Агнії на контури хмарних морів і континентів, вона не могла пізнати жодного знайомого обрису на цій карті. І тоді ставало зрозуміло, що це карта не нашого світу – не нашої реальності. А нічний літак летить зовсім не з Лондона в Абу-Дабі, а з нізвідки в нікуди – з невідомого в незбагненне.

Тому що карта невідомих хмарних континентів, яку вона бачила в місячному світлі на нічному небі, була картою примарного світу.



## Південний хрест

Був час, тепер уже далекий, коли Агнію й Стефана тягли непізнані далекі країни, розташовані під сонцем екватора. В ті роки їм здавалося, що поки вони сидять на берегах Дніпра біля вогнища і п'ють чай зі старого казанка, десь на іншому краї світу під сузір'ям Південного хреста вирує справжнє життя, і відбуваються якісь важливі й вирішальні для них події, які вони пропускають. Такі думки пробуджували бажання поїхати кудись далеко, під те південне небо тропіків, де зародилися різні східні вчення та ідеї, що хвилювали їх в ті роки, коли саме слово *India* здавалося загадковим, як назва рідкісної квітки.

Агнія згадувала, як у той рік, коли почався їхній спільний шлях, вони провели зиму в Києві, у порожній квартирі однієї родички на Русанівці. У той час це був ще досить новий симпатичний район міста, розташований на березі ріки на невеликому острові, утвореному штучними каналами. І хоча Русанівка навіть тоді нічим не нагадувала Венецію чи Амстердам, своє зачарування там було, і місцеві адепти, зустрічаючись за кавою, називали її «острів свободи».

У ту далеку морозну зиму було багато снігу й сонця, багато днів з яскравим і холодним синім небо й ночей з мерехтливими зірками. Чистота зимового світу, чистота небесного світла... чистота їхнього простого життя, коли вони опинилися удвох у порожній впорядкованій квартирі, де їх ніхто не турбував – чоловіка й жінку, що починали спільний шлях.

У ту зиму їхніми настільними книгами були «Йога-Сутра» і «Кама-Сутра» – пошук самого себе підштовхував до дослідження глибин своєї свідомості, а енергії молодості кликали в захоплююче пізнання таємниць любові й пристрасті. Усієї тієї містики та еротики тіла, настільки значимої в роки, коли кров гаряча, а життя здається нескінченним.

Та зима, заповнена екзотичними індійськими словами, залишила в пам'яті яскравий слід, а Індія з того часу приваблювала як фантастична країна давньої культури, що й визначило багато в чому подальшу долю й шлях Агнії. Втім, потім виявилось, що реальна Індія зовсім не така, якою вона була в мріях, але тут нічого не поробиш – так часто буває. Не вони перші, і не вони останні полетіли на світло цієї свічі. Зате океан їх не обдурив – теплий Індійський океан, що розкинувся під сузір'ям Південного хреста.

## Енергія молодості

Коли листя обпало, стали добре помітні гори на обрії. Прямо перед вікнами хати Агнії виднілася поросла лісом висока кругла гора – вона була за великою долиною й лісом, вдалині від села і найжджених доріг. Агнія часто дивилася на цю гору ранками, коли її освітлювало сонце, і вечорами, коли над нею горіла якась зоря.

У ці дні вона думала про енергію молодості – адже саме її вони шукали тут. Можливо колись, у тій самій молодості, мандруючи з рюкзакми польовими дорогами, вони проходили і біля цієї круглої гору, за яку сідало сонце, але пам'ять про це вже стерлася – надто давно все це було...

Але тоді енергії молодості вистачало з надлишком – польоту душі, «драйву», як кажуть музиканти, коли в серце звучить нечутна музика. Того польоту, коли є готовність дійти до самих далеких меж можливого. Дійти ні для чого, а просто так, для кайфу – для самого драйву. Особливо коли поєднуються дві хвили енергії молодості, чоловіча й жіноча, доповнюючи одна одну тим, чого найбільше їм не вистачає.

Звісно ж, ця енергія була в них самих, а не в далеких горах, небесах або дорогах, що йдуть за обрії. Але часто обриси далеких гір, дорога, що веде вдалину, або ще щось допомагає розбудити цю енергію, допомагає їй сяяти їй особливо яскраво.

І тоді в Агнії з'явилося бажання піти до тієї далекої гори перед вікном. На її вершині вони опинилися в холодний і яскравий день наприкінці листопада, піднявшись крутим схилом через густий грабовий ліс. Здавалося, що скоро випаде сніг і почнеться зима – так і сталося через декілька днів.

Вершина гори була кам'янистою, і серед дерев лежав один особливо великий камінь, схожий на трон. На камені було холодно сидіти – з боку Дніпра дув морозний вітер, – і вони сіли на землю за каменем, де на сонці було тепліше. Спереду йшов униз так само крутий схил, на якому серед сухої трави було багато вигадливої форми кам'яних брил і росло декілька дубів, низьких і розкидистих. Далі, за глибокими ярами й долинами, видні були хвилі пагорбів, що йшли удалину, освітлені світлом низького сонця і занурені в блакитнуватий серпанок нереальності. Справжні сонячні гори...

Хто знає, може колись вони там вже ходили... а може, ніколи не були. Зараз це не мало значення – то були просто

далекі гори, осяяні світлом холодного сонця над ними. Від того вони ставали загадковими, і був у цих горах поклик – владний поклик з майбутнього.

Потім у них почалася розмова про енергії молодості. Ця розмова нагадувала іншу, навесні минулого року на горі біля Канева, коли вони тільки приїхали сюди. Адже справа не в тому, скільки нам років і скільки сивого волосся на голові – справа тільки в тому, які енергії течуть через нас... І чи є в серці енергія молодості. У двадцять років вона є в усіх, і ми щедро розкидаємо її в світ, кожен по своєму. Іноді цю енергію вдається зберегти – і тоді про людину кажуть «як молодо виглядає, а ви знаєте, який насправді вік...». Найчастіше це відбувається за збігом обставин, і зовсім нечасто навмисно – коли людина знає, що вона цього хоче і усвідомлює, як цього досягнути.

Енергія молодості виявляється в добре знайомій усім за спогадами тієї пори здатності захоплюватися й прагнути до далеких цілей, нехай не завжди досяжних; здатності радіти самому процесу життя й сприймати світ так, наче він побачений уперше. Коли душа й тіло нагадують туго натягнутий лук, на який накладена стріла наміру, готова летіти до самих далеких меж доступного світу. Ця енергія – і у властивій молодості любові до пригод та авантур, в самому інтересі до життя. У всьому тому, що в молодості переповнює душу й тіло, а з роками непомітно зникає – і найчастіше безповоротно.

Секрет енергії молодості простий – вона прихована зовсім не в спогадах про давно минулі роки й дні, коли душа співала й танцювала, а зовсім в іншому – у миті «тут і зараз». Ця мить приходить разом зі свободою від себе, і тоді немає спогадів з минулого чи думок про майбутнє, а тільки те, що є зараз.

«Згадай, як учив нас світ, як любив нас світ, розкриваючись перед нами своїми дорогами» – казала Агнія, дивлячись на обриси сонячних гір – «це допоможе нам знайти тут давню ясність – ясність розуміння, ясність мети і ясність напряду життя. І тоді ця ясність стане стрілою, накладеною на туго натягнутий лук – стрілою наміру, що легко проникає куди завгодно».

Біля вершини гори йшла ледве помітна дорога – напевно, ще з тих часів, коли орали давно покинуті поля. На крутому підйомі на гору увагу Стефана привернула синювато-сіра глина – саме

цю глину мала на увазі Агнія, коли сказала, що світ чарівних гір створений із блакитної глини, місячного світла та їхньої уяви. Така глина часто зустрічалася на дні глибоких ярів, але знайти її на вершині гори було дивно, і Стефан підійшов до глинистого схилу, схилившись над ним. У глині були помітні невеликі уламки давніх раковин. Уламки були дрібними, а перламутрові стулки раковин, що райдужно переливалися, тільки вгадувалися, але вони раптом нагадали Стефану щось незбагненне – щось про прадавні моря... І, як іноді буває, розбудили мрію, яка полетіла далеко – ця невіддасна простору й часу мрія сонячного мандрівника...

І тоді знову світ перед ними став нескінченною дорогою, що кличе за собою – у саму далеку далечінь... От він, наш Бог – небо над головою, яскраве сонячне світло, вітер, далекий обрій, і дорога, що веде туди. Усе в цьому світі радісне, просте й зрозуміле; і все в ньому на своєму місці. І їхні з Агнією долі теж на своєму місці. Тому що це була вона – енергія молодості, яка заповнила собою в одну мить увесь світ. І був у ній поклик – владний поклик з майбутнього.

Куди він поведе їх тепер – цього поки не знав ніхто.

Крім енергії молодості.



Алекс Родін – псевдонім мандрівника, який народився в Києві, автора книг «У пошуках вітру сили» (2000), «Сонце й Місяць» (2004), «Пісні нескінченості» (2010), «Агнія» (2011), «На високій небесній орбіті» (2014), «Гора Одинокого Вовка» (2016), «Під небом недосяжним і безкраїм» (2017), «Шляхами минулого» (2017), «Уздовж Чумацького шляху» (2018), «Magnet» (2021), «Таємний сокровенний рай» (2024).

У 2023 році в Гугл Книгах опубліковані україномовні автобіографічні спогади «Серед кам'яних гір» та український переклад відомої книги «У пошуках вітру сили», куди увійшла також збірка «Сонце й Місяць».

У планах автора український переклад збірок «Гора Одинокого Вовка», «Під небом недосяжним і безкраїм», «Дорогами минулого», «Уздовж Чумацького шляху», «Magnet», які увійдуть до книги «Таємний сокровенний рай».